

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

HAKSIZ ARAMA SUÇU

Yüksek Lisans Tezi

Feyime Sena ŞEN

Ankara, 2026

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

HAKSIZ ARAMA SUÇU

Yüksek Lisans Tezi

Feyime Sena ŞEN

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Devrim GÜNGÖR**

Ankara, 2026

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

HAKSIZ ARAMA SUÇU

Yüksek Lisans Tezi

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Devrim GÜNGÖR**

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

1.Prof. Dr. Devrim GÜNGÖR

2. Doç. Dr. Hakan A. YAVUZ

3. Doç. Dr. Yaprak ÖNTAN

Tez Savunması Tarihi

11.05.2026

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Prof. Dr. Devrim GÜNGÖR danışmanlığında hazırladığım **“HAKSIZ ARAMA SUÇU (Ankara.2026)”** adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

11.06.2026

Feyime Sena ŞEN

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR	iv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

I. ARAMA KAVRAMI.....	2
II. ARAMA TEDBİRİNİN TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERLE İLİŞKİSİ.....	4
A. ARAMA TEDBİRİNİN SINIRLANDIRDIĞI TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER.....	7
1. Özel Hayatın Gizliliği Hakkı	9
2. Konut Dokunulmazlığı Hakkı.....	12
III. ARAMA TEDBİRİNDE İLKELER	14
A. ÖLÇÜLÜLÜK İLKESİ	14
B. HUKUK DEVLETİ İLKESİ.....	15
C. MADDİ GERÇEĞİN ARAŞTIRILMASI İLKESİ.....	16
D. İNSAN ONURUNUN DOKUNULMAZLIĞI İLKESİ	17
E. DÜRÜST İŞLEM İLKESİ	19

İKİNCİ BÖLÜM ARAMA TEDBİRİ

I. ARAMA ÇEŞİTLERİ	20
A. ADLİ ARAMA	21
1. Adli Aramanın Şartları	22
a. Arama İçin Bulunması Gereken Makul Şüphe.....	23
b. Arama Kararı	28
aa. Arama Kararının Yetkili Makam Tarafından Verilmesi.....	28
bb. Arama Kararı veya Emrinin İçeriği	34
cc. Arama Kararı Gerektirmeyen Durumlar	35

2. Aramaya Maruz Kalacak Kişiler.....	37
a. Şüpheli veya Sanık	37
b. Şüpheli veya Sanık Dışındaki Kişiler	38
c. Aramanın Özellik Gösterdiği Kişiler.....	39
3. Konusuna Göre Arama.....	41
a. Kişi Üstünde Arama	41
b. Konutta Yapılan Arama	44
c. Eşya Üzerinde Arama	46
d. Araçta Yapılan Arama.....	47
e. İşyerinde Arama	48
f. Avukat Bürolarında Arama	49
4. Aramanın Zamanı.....	50
5. Aramanın İcra Edilmesi	52
a. Genel Olarak.....	52
b. Aramada Hazır Bulunabilecekler	54
c. Arama Sonucu Elde Edilen Belgeler	56
B. ÖNLEME ARAMASI.....	58
1. Önleme Araması Kararı veya Emri.....	61
2. Önleme Aramasında Makul Sebep.....	65
II. HUKUKA AYRIKIRI ARAMA SONUCUNDA ELDE EDİLEN DELİLLER	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HAKSIZ ARAMA SUÇU

I. GENEL OLARAK	72
II. SUÇUN HUKUKİ KONUSU	74
III. SUÇUN MADDİ KONUSU	75
IV. FAİL.....	76
A. KAMU GÖREVLİSİ	77
B. SUÇ KAPSAMINDA ARAMA YAPMAYA YETKİLİ KAMU GÖREVLİLERİ.....	78
V. MAĞDUR	84
VI. SUÇUN UNSURLARI	84
A. MADDİ UNSUR	84
B. HUKUKA AYKIRILIK.....	93

1. Hukuka Uygunluk Sebepleri.....	94
a. Kanun Hükmünün Yerine Getirilmesi	94
b. Amirin Emri	97
c. İlgilinin Rızası	100
d. Meşru Savunma ve Zorunluluk Hali	103
C. MANEVİ UNSUR	104
VII. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ	106
A. TEŞEBBÜS.....	106
B. İŞTİRAK.....	108
C. İÇTİMA	110
VIII. YAPTIRIM, GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME	111
SONUÇ	113
KAYNAKÇA	115
ÖZET	126
ABSTRACT	127

KISALTMALAR

AİHM.	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS.	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÖAY	: Adli ve Önleme Araması Yönetmeliği
Bkz.	: Bakınız.
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
C.	: Cilt
m.	: Madde
PVSK	: Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
TCK	: Türk Ceza Kanunu
v.d.	: Ve Diğerleri

GİRİŞ

Arama, gizli olanın ortaya çıkarılması amacına yönelik olarak gerçekleştirilen bir işlemdir. Çeşitli başlıklar altında incelenebilen arama temel olarak; suç şüphesinin ortaya çıkmasının ardından suça ilişkin delillerin elde edilmesi ya da şüpheli veya sanığın yakalanması amacına veya suç işlenmesinden önce önleme amacına yöneliktir. Bu amaçları gerçekleştirmek üzere Kanun ve benzeri düzenlemelerle arama işlemi ortaya çıkmıştır. Arama, sayılan amaçların gerçekleştirebilmesi için temel bir unsur olmakla birlikte kişi özgürlüklerine ve temel haklara doğrudan müdahale niteliği taşımaktadır. Arama işleminin gerçekleştirilmesi kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığı haklarını sınırlandırıcı etkiye sahiptir. Modern hukuk devletlerinde, muhakemenin amacı olan maddi gerçeğe ulaşmak ya da suçun işlenmesinin önlenmesi amaçları önemini yitirmemiş olsa da bu amaçlara ulaşmak için her türlü yolun uygulanabileceği düşüncesi terk edilmiştir. Muhakemenin yürütülmesini sağlayan tedbirlere başvururken bu tedbirlerin müdahale ettiği temel hak ve hürriyetlerin korunması önem kazanmıştır. Bu hak ve özgürlüklerin korunması da ancak arama işleminin sınırlarının kanunla açık ve kesin bir biçimde düzenlenmesi ve bu işlemin ölçülü bir şekilde gerçekleştirilmesiyle mümkündür. Kanunla öngörülen şartlara uygun olmayarak gerçekleştirilen hukuka aykırı aramalar sonucunda elde edilen deliller hukuka aykırı sayılacaktır. Koşullar olduğu takdirde de haksız arama suçu meydana gelecektir.

Haksız arama suçu; yetkisiz, aramanın sınırlarını aşan ya da ölçüsüz gerçekleştirilen arama işlemlerine karşı temel hak ve özgürlüklerin korunması amacıyla düzenlenmiştir. Bu tez çerçevesinde haksız arama suçuna ilişkin değerlendirme yapılabilmesi için öncelikle arama tedbirinin özellikleri ve ilgili düzenlemelerin ele alınması ve bu doğrultuda haksız arama suçunun ayrıntılı bir biçimde incelenmesi amaçlanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

I. ARAMA KAVRAMI

Ceza muhakemesinde amaç, maddi gerçeğe ulaşmak ve bu doğrultuda adil bir hüküm tesis etmektir.¹ Maddi gerçeğin ortaya çıkarılması, gerekli delil ve kişilere erişimin sağlanmasıyla mümkündür. Bu erişim ise arama koruma tedbiri yoluyla gerçekleştirilmektedir. Arama; yargılamada delil olarak kullanılabilecek eşyaların güvence altına alınmasını veya sanığın ya da şüphelenilen, kaçan bir kişinin yakalanmasını amaçlayan, kişisel özgürlüğün olağan güvencelerine istisna olarak zorla gerçekleştirilebilen bir işlemdir.²

Ceza muhakemesinde arama, soruşturma veya kovuşturmayla ilişkin delillerin elde edilmesi veya şüpheli kişilerin bulunması için konut veya diğer alanlarda gerçekleştirilen araştırma işlemidir.³ Arama tedbiri yakalama veyahut delil etme amacına yönelik olarak ortaya çıkmıştır. Arama tedbiriyle elde edilmek istenen, yapılan araştırma sonucunda saklı olanların ortaya çıkarılmasıdır. Bu nedenle açıkça görülebilen

¹ Nurullah **KUNTER** – Feridun **YENİSEY** - Ayşe **NUHOĞLU**, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 18, Beta Yayınları, İstanbul, 2010, s.23.

² Vincenzo **MANZİNİ**, Trattato Di Diritto Processuale Penale Italiano III, Torino, Unione Tipografico, 1952, s. 589; Antonio **AZARA** – Ernesto **EULA**, Novissimo Digesto Italiano Vol 12, Vnionne Tipografico Editrice Torinese, 1975, s. 1001.

³ Hamide **ZAFER** – Nur **CENTEL**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2022, s. 355 Hakan **HAKERİ** – Yener **ÜNVER**, Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt II, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 1043 Bahri **ÖZTÜRK** – Durmuş **TEZCAN** – Mustafa Ruhan **ERDEM** vd. , Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, B. 18, Ankara, 2024, s. 500 Cumhur **ŞAHİN** – Neslihan **GÖKTÜRK**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, B. 15, Ankara, 2024, s. 334 -335;

“Ceza hukukunda arama ve el koyma, bir kolluk kuvvetinin bir suçun işlendiğine dair kanıt bulmak için bir kişinin evini, aracını veya işini incelemesini tanımlamak için kullanılır.” Wex Hukuk Sözlüğü (https://www.law.cornell.edu/wex/search_and_seizure Erişim Tarihi: 10.10.2026); Yargıtay arama koruma tedbirini, “şüpheli ya da sanığın ya da delillerin yahut müsadere edilecek eşyaların ele geçirilmesi amacıyla yapılan araştırma işlemi” olarak tanımlamıştır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu Karar Tarihi: 18.10.2016, Esas Numarası: 2016/ 57, Karar Numarası: 2016/374. (Lexpera Erişim Tarihi: 20.09.2025)

ve algılanabilen delil, iz ve emareler arama tedbirinin kapsamında yer almazlar.⁴ Gözle görülen, burunla koklanan ve kulakla duyularak varlığı tespit edilebilen hususlar arama kapsamında değerlendirilemez.⁵ Saklanmamış olan bir şeyin tespiti, duyu organlarının doğrudan algılamasına dayandığından buna istinaden bulunan delil ve emarelerin elde edilmesi arama kapsamında sayılmamaktadır. Kolluk görevlilerinin trafikte durduğu bir aracın arka koltuğunda tabanca ya da uyuşturucu madde görmeleri sonucu gerçekleştirdikleri elkoyma işlemi arama işlemi olarak nitelendirilmemektedir.⁶ Kamusal alanlarda yapılması gereken olay yeri incelemelerinde de gizli olan şeylerin araştırılması niteliği veya özel hayata müdahale niteliği bulunmadığı için bu yerlerin aranması hukuki anlamda arama sayılmamaktadır.⁷ Terk edilen, sahipsiz şeylere ilişkin araştırmalar da özel hayata müdahale niteliği bulunmadığından dolayı arama sayılmamaktadır.⁸

Saklı olmayan bir şeyin duyu organlarıyla algılanma derecesini artırmak için el feneri, dürbün gibi aletlerin kullanılması da arama kapsamına girmemektedir.⁹ Bu aletler, kişinin duyu organlarının algılama yeteneğini geliştirmeye ilişkindir, saklı olanın elde edilmesi niteliğinde değildir. Duyu organlarının algılama sınırını aşan, o aletlerin

⁴ Veli Özer **ÖZBEK** – Koray **DOĞAN** – Pınar **BACAKSIZ**, Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 18, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2025, s. 296.

⁵ Feridun **YENİSEY**, İnsan Hakları Açısından Arama El Koyma Yakalama ve İfade Alma Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Uygulamasında Kişisel Hakların Semineri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi İnsan Hakları Merkezi Yayınları, Seminer Yayınları Dizisi No:3, Ankara, 1995, s. 7.

⁶ Veli Özer **ÖZBEK**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri Olarak Arama, B.1, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1999, s. 18.

⁷ Doğan **SOYASLAN**, “İdari Denetim ve Aramalar”, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan içinde (Editör: Sabih ARKAN), B. 1, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010, s. 2881.

⁸ Ezgi **KIZILKAYA**, “Türk Hukuku ve Karşılaştırmalı Hukukta Arama, Elkoyma ve Gözaltı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 89, 2010, s. 509.

⁹ **YENİSEY**, a.g.e. , s.7.

yardımlı olmadan delil, iz, emarelerin görülemeyecek olduğu durumlarda ise teknik olarak arama gerçekleşmektedir. X-Ray gibi cihazlar buna örnek oluşturmaktadır.¹⁰

Arama işlemleri araç, konut, işyeri, diğeryerler ile kişinin üstü, eşyaları, belgeleri üzerinde yapılabilir. İşlemin niteliğı gözetildiğinde özel hayatın dokunulmazlığına müdahalede bulunmaktadır.¹¹

II. ARAMA TEDBİRİNİN TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERLE İLİŞKİSİ

İnsan hakları, devlete veya topluma ait olmaktan değil sadece insan olmaktan kaynaklanan; değişmez, evrensel ve devredilemez haklardır.¹² Bu haklar ile devlet müdahalelerine karşı insanın korunması amaçlanmakta ve insanın maddi ve manevi potansiyelini gerçekleştirme olanağı güvence altına alınmaktadır.¹³ İnsan, kendi hayatı üzerinde kararlar almak ve bu kararlar doğrultusunda hayatını istediğı şekilde yaşamak, kendi geleceğini tayin etmek özgürlüğüne sahiptir.¹⁴ Kamusal hayatta kanunlar aracılığıyla devlet bu özgürlüğün sınırlarını belirlemektedir. Kanunlar, yasakları ve hürriyetleri belirleyerek kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin de sınırlarını çizmektedir.¹⁵

İnsan hakları, devlet tarafından yaratılmamış ve devlet tarafından ortadan kaldırılamayan haklardır.¹⁶ Soyut anlamdaki insan haklarının pozitif hukuk tarafından

¹⁰ Yener **ÜNVER** – Hakan **HAKERİ**, Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 18, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 403; Aksi bir görüş olarak **YENİSEY** a.g.e, s. 7 Fabrika bahçesinde bulunan kişilerin fotoğrafının gelişmiş teknik cihazlar yoluyla çekildiğı olayda gerçekleştirilen eylem teknik olarak arama sayılmamaktadır.

¹¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu Esas Numarası: 2017/892 Karar Numarası: 2019/552 Karar Tarihi: 17.09.2019.

¹² Ergin **ERGÜL**, İnsan Hakları Hukuku Dersleri, B. 1, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 33.

¹³ Şeref **GÖZÜBÜYÜK**, Anayasa Hukuku : Anayasa Metni ve 11.Protokole Göre Hazırlanmış Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, B. 19, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013, s. 302.

¹⁴ Şeref **ÜNAL**, Temel Hak ve Özgürlükler ve İnsan Hakları Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara, 1997, s. 19.

¹⁵ **ÜNAL**, s. 20.

¹⁶ Zafer **GÖREN**, Temel Hak Genel Teorisi, B. 5, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2022, s. 63.

tanınmasıyla somut insan hakları diğ er bir ifadeyle temel hak ve hürriyetler ortaya çıkmaktadır.¹⁷ Temel hak ve özgürlükler esas itibariyle “*anayasa tarafından korunan hak ve hürriyetler*” olarak tanımlanmaktadır.¹⁸ Temel hak ve özgürlüklerin soyut bir düzlemde çıkarılarak uygulanabilir bir nitelik kazanması için düzenlemesi gerekmektedir. Düzenlemeler ise beraberinde sınırlandırmaları getirmektedir. Sınırlar, kişilerin hukuki korunma gereksiniminden ya da diğ er kişilerin hukuki temel hak ve özgürlüklerinin güvenceye alınmasından ortaya çıkarılır.¹⁹ Bu kapsamda temel hak ve  zg rl kler Anayasada düzenlenirken aynı zamanda sınırlandırılabilceği hususu ve bu sınırlandırmaların  er evesi de düzenlenmiştir.²⁰

1982 Anayasası 13. maddesine göre temel hak ve özgürlükler ancak Anayasada belirtilmiş nedenlerle sınırlandırılabilir. Bu sınırlandırmanın kanunla yapılması, hak ve özgürlüklerin özüne zarar vermemesi gerekmektedir. Bu madde doğrultusunda temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılabilmesiyle ilgili ana kurallar belirlenmiştir. Temel hak ve hürriyetler ancak kanunla sınırlandırılabilir, sınırlandırma yetkisi ise sadece yasama organına tanınmıştır. Yönetmelik, tüzük benzeri idarenin düzenleyici işlemleriyle temel hak ve hürriyetler sınırlandırılmaz.²¹ Son düzenlemeyle birlikte temel hak ve özgürlükler, kendilerine ilişkin maddelerde düzenlenen özel sınırlama nedenlerine dayanarak sınırlandırılabilir.²² Sınırlamanın ilgili maddede yer alan nedenlere

¹⁷ GÖZÜBÜYÜK, Anayasa Hukuku, s. 302.

¹⁸ Kemal GÖZLER, Anayasa Hukukunun Genel Teorisi Cilt II, B. 2, Ekin Yayınevi, Bursa, 2020, s. 487; 1982 Anayasasında “*Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.*” şeklindeki 12. maddesiyle temel hak ve özgürlüklerin niteliği ifade edilmiştir.

¹⁹ ERGÜL, s.134.

²⁰ GÖZÜBÜYÜK, Anayasa Hukuku, s. 178.

²¹ GÖZÜBÜYÜK, Anayasa Hukuku, s. 178; 2001 yılı 4709 Sayılı Kanun değişikliği  ncesi Anayasa’da “*devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, milli egemenlik, cumhuriyet, milli güvenlik, kamu düzeni, genel asayiş, kamu yararı ve genel ahlakın korunması*” olmak üzere genel sınırlama nedenleri belirtilmişti. Kanun değişikliği sonrası genel sınırlama nedenleri kaldırılmıştır.

²² Durmuş TEZCAN – Oğuz SANCAKDAR – Mustafa Ruhan ERDEM – Rıfat Murat ÖNOK, İnsan Hakları El Kitabı, B. 4, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2011, s. 850.

dayanması gerekliliğinin yanı sıra bu nedenlerin maddede öngörülen amaç dışında kullanılmaması gerekmektedir. Sınırlama nedenleri ilgili oldukları hakka özel olarak düzenlendikleri için başka bir maddede yer alan hakka ilişkin kullanılmaları mümkün değildir.²³

1982 Anayasası ile birlikte temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasında öze dokunulamayacağı ilkesi benimsenmiştir. Temel hak ve hürriyetlerin özü; vazgeçilmez nitelikte olan ve dokunulduğu takdirde hakkın ve özgürlüğün kullanılmasını imkansız hale getiren temelidir.²⁴ Hakkın özü kavramı bağımsız bir kavramdır, her hak için ayrı değerlendirmelidir. Bu doğrultuda hakkın özü kavramını değerlendirme yetkisi yasama organındadır.²⁵ 1982 Anayasası temel hak ve özgürlüklere yapılabilecek müdahalelerin de çeşitli sınırlarının olduğunu belirterek bu müdahalelerin Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ile lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaması gerektiğini düzenlemiştir. 13.maddede yer alan ölçülülük ilkesi gereği hakların kısıtlanmasında kullanılan araçların, bu kısıtlamayla elde edilmek istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olması gerekmektedir. Araç ile elde edilmek istenen amaç arasında orantı bulunmalıdır.²⁶

Temel hak ve özgürlüklere uluslararası bir güvence sağlayan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, sözleşmede yer alan hak ve özgürlüklerin sınırlarını korumak ve bu hakların istismar edilmesini önlemek amacıyla 17.maddesinde hakların kötüye kullanımını yasaklamıştır. Bu madde gereğince sözleşmede yer alan hükümler, hak ve

²³ **ERGÜL**, s. 137.

²⁴ Ergun **ÖZBUDUN**, Türk Anayasa Hukuku, B. 22, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2022, s. 109.

²⁵ **TEZCAN – SANCAKDAR – ERDEM – ÖNOK**, s. 870.

²⁶ Yücel **ÖZDEMİR**, “Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılmasında Öze Dokunma Yasağı”, KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 1, Ocak 2017, s. 77.

özgürlükleri öngörülenden daha fazla bir sınırlamaya tabi tutacak veya yok edecek şekilde yoruma tabi tutulamaz.²⁷

1982 Anayasası da benzer hükme yer vererek kötüye kullanma yasağını tanımlamıştır.²⁸ Bu düzenlemeler doğrultusunda iki ayrı sonuç ortaya çıkmaktadır. İlki hak ve özgürlükler, başkaca hak ve özgürlüklerin ortadan kaldırılması amacıyla kullanılamazlar. Bir diğer sonuç ise devletin ya da kişilerin, temel hak ve özgürlükleri düzenlenen halinden daha geniş bir şekilde yorumlayarak sınırlandırmaya tabi tutmasını engellemektedir.²⁹ Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına yönelik hükümler, düzenleniş amacının dışına çıkarılarak geniş ölçüde bir sınırlama gerçekleştirilmesine sebep olamaz.

A. ARAMA TEDBİRİNİN SINIRLANDIRDIĞI TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER

Kapsamı yasama organı tarafından belirlenen ceza hukuku, yargı organları tarafından yorumlanmakta ve uygulanmaktadır. Bu uygulama esnasında uyulması gereken ilke ise ceza hukukunun temel hak ve özgürlükleri gözetmesi gerekliliğidir.³⁰ Ceza muhakemesinde soruşturma ve kovuşturma evrelerinde verilen kararlarla birlikte temel hak ve özgürlüklere müdahaleler söz konusu olmaktadır. Şüpheli ya da sanık veya

²⁷ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 17. Madde: “Bu Sözleşme’deki hiçbir hüküm, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesi veya bunların Sözleşme’de öngörülmüş olandan daha geniş ölçüde sınırlandırılmalarını amaçlayan bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkı verdiği biçiminde yorumlanamaz.”

²⁸ 1982 Anayasası 14. Madde: “Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz.

Anayasa hükümlerinden hiçbirisi, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz. Bu hükümlere aykırı faaliyette bulunanlar hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir.”

²⁹ Şeref GÖZÜBÜYÜK – Feyyaz GÖLCÜKLÜ, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, B. 11, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016, s. 436.

³⁰ Andrew ASHWORTH, Principles of Criminal Law, B. 4, Oxford University Press, New York, 2003, s. 63.

delillere ulaşma konusunda bir araç olan arama işlemi, hukuki nitelik olarak bir koruma tedbiridir. Koruma tedbirleri de doğaları gereği temel hak ve özgürlükleri sınırlandırıcı bir etkiye sahiptir.³¹ Bir kişiyi, bir yeri ya da bir nesneyi arama yetkisi bireysel haklara özellikle de özel hayatın gizliliği hakkına müdahale teşkil eder.³²

Arama tedbiriyle henüz hüküm verilmeden önce hem Anayasa hem de uluslararası antlaşmalarla koruma altına alınan temel hak ve özgürlükler sınırlandırılmaktadır. Muhakemenin yapılabilmesi ve delil elde edilebilmesi amacıyla kişilerin özel hayatına, vücut dokunulmazlığına, konut dokunulmazlığına bir müdahale söz konusu olmaktadır. Gerçekleştirilen bu müdahalenin hukuka uygunluğunun sağlanması için Anayasa'nın 20. ve 21. maddelerinde sayılan sebeplerden bir ya da birkaçına bağlı olarak müdahaleye başvurulması gerekmektedir. Temel hak ve özgürlükleri sınırlandıran ceza hukuku işlemlerine başvurulurken kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi gibi sebeplere dayanılabilir fakat bu sebepler keyfî ve hukuka aykırı bir şekilde kullanılmamalıdır. Tedbire başvurulmadan önce bu sebeplerin varlığı araştırılmalı ve somut olarak ortaya koyulmalıdır. Müdahalenin sebebi ile başvurulacak arama tedbiri arasındaki menfaatler gözetilerek bireyin hakkı ile kamunun amacı arasında adil bir denge kurulmalıdır.³³ Arama kişilerin hak ve özgürlüklerini sınırlandıran istisnai bir düzenleme olduğu için kanun tarafından kesin sınırlar içerisinde düzenlenmelidir.³⁴

³¹ Bahri ÖZTÜRK – Behiye EKER KAZANCI – Sesim SOYER GÜLEÇ, Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri, B. 5, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2022, s. 29.

³² Wojciech JASIŃSKI, “Search and seizure and the European Court of Human Rights: Ensuring effective protection at the domestic level”, New Journal of European Criminal Law, C. 16, S. 4, Aralık 2025, s. 475.

³³ GÖZÜBÜYÜK, Anayasa Hukuku, s.178.

³⁴ AZARA - EULA, s. 1001.

1. Özel Hayatın Gizliliği Hakkı

Özel hayatın gizliliği hakkı, kişinin hayatına ilişkin mahrem bilgilerinin, bu bilgilere erişme hakkı olmayan üçüncü kişilere karşı korunmasını sağlayan bir haktır.³⁵ Bu hakkın koruduğu özel hayat kavramı, kişilerin yalnız güvendiği kimselerle paylaştığı herkese açık olmayan ve hukuki güvence altına alınmış yaşam alanı şeklinde tanımlanmaktadır.³⁶ Kişilerin herkesle paylaşmamayı seçtiği kişisel yaşamını koruyan bu hak, Anayasa ve uluslararası sözleşmeler ile koruma altına alınmıştır. 1982 Anayasası 20. maddesi ve AİHS 8.maddesi ile özel hayatın gizliliği hakkı hukuki güvence altındadır.³⁷ AİHM, maddede ifade edilerek koruma altına alınmış kavramların hiçbirini tanımlamamıştır. Mahkemeye göre bu kavramların anlamı özerktir ve her başvuru kapsamında ayrı değerlendirmeye tabi tutulması gerekmektedir.³⁸ Mahkeme özel hayat ve ilgili kavramların ulusal hukukta belirtilen tanımlarıyla da bağlı değildir.³⁹ Bu kavramlar her başvurunun içeriğine göre takdir edilecektir. Mahkeme her ne kadar genel tanım yapmaktan kaçınsa da kararlarından özel hayatla ilgili bir çerçeveye

³⁵ Güçlü **AKYÜREK**, Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçu, B. 2, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 50; Anayasa Mahkemesi kararlarında da özel hayatın tanımına yer verilmektedir. Anayasa Mahkemesi Başvuru Numarası: 2013/6995 Karar Tarihi: 08.09.2015 “Özel hayat geniş bir kavram olup kapsayıcı bir tanımının yapılması oldukça zordur. Bu kapsamda korunan hukuki değer esasen kişisel bağımsızlık olup bu koruma, herkesin istenmeyen bütün müdahalelerden uzak, kendine özel bir ortamda yaşama hakkına sahip olduğuna işaret etmekle birlikte özel hayat kavramının; herkesin, kişisel yaşamını istediği şekilde sürdürme ve dış dünyayı bu alandan uzak tutma kavramına indirgenemeyeceği açıktır.” Benzer yöndeki AİHM kararı Özpınar/Türkiye, Başvuru Numarası 20999/04, Başvuru Tarihi: 19.10.2010, § 45

³⁶ **AKYÜREK**, Özel Hayatın Gizliliği İhlal, s. 51. Akyürek özel hayat kavramının kapsamını “kişisel veriler, sırlar, elektronik iletişim, telekomünikasyon yoluyla iletişim, kameralarla izleme ve konut” olarak saymaktadır.

³⁷ 1982 Anayasası 20.madde: “Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.”

AİHS 8.madde “Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.”

³⁸ **HARRİS -O’BOYLE - WARBRICK**, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku (Çevirenler: Mehveş **BİNGÖLLÜ KILICI** – Ulaş **KARAN**), B. 1, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2021, s. 475.

³⁹ **HARRİS -O’BOYLE – WARBRICK**, s. 475.

ulaşmak mümkündür.⁴⁰ Bu doğrultuda mahkeme özel hayat kavramını geniş yorumlamaktadır. Kavramla kişilerin dar bir iç çevreyle sınırlandırılması ifade edilmemektedir. Bu iç çevrenin korunmasının yanı sıra kişilerin diğer insanlarla müdahale olmaksızın ilişkilerini sürdürmesi ve kendini geliştirmesi ifade edilmektedir.

Özel hayatın gizliliği hakkı, iki temel koruma boyutuna sahiptir. İlki, bireylerin diğer kişilere ya da gruplara karşı kişisel yaşamının korunmasıdır. Devletin, bireylerin birbirlerinin özel hayatlarına müdahale etmesini önleyici pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu kapsamda devletler, bireylerin haklarının tanınması ve bu hakların etkili bir şekilde kullanımı için müdahalelere karşı koruma sağlamakla yükümlüdür.⁴¹ Hakkın bir diğer boyutu ise devletin negatif yükümlülüğüne ilişkindir. Devlet, bireylerin özel hayatına yönelik keyfi müdahalelerden kaçınmakla yükümlüdür.⁴² Özel hayatın gizliliği hakkı ile bireyin, devletin keyfi ve orantısız müdahalelerine karşı korunması amaçlanmıştır. Devletin bu müdahalede bulunmama yükümlülüğünün sınırları hem Anayasa hem de AİHS’de çizilmiştir. 20. maddede temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılabilmesi için aranan özel sebepler, özel hayatın gizliliğine mahsus olarak belirtilmiştir.⁴³ Bu madde çerçevesinde sayılan sebeplerle sınırlı olmak üzere hakkın kısıtlanması mümkündür. Maddeyle devletin hakka yönelik

⁴⁰ AİHM Niemietz V. Germany Başvuru Numarası: 13710/88 Karar Tarihi: 16.12.1992 § 29 “Mahkeme, "özel hayat" kavramının kapsamlı bir tanımını denemeyi mümkün veya gerekli görmemektedir. Bununla birlikte, kavramı bireyin kendi kişisel hayatını seçtiği gibi yaşayabileceği bir "iç çevre" ile sınırlamak ve bu çevre içinde yer almayan dış dünyayı tamamen dışlamak çok kısıtlayıcı olacaktır. Özel hayata saygı, bir dereceye kadar diğer insanlarla ilişki kurma ve geliştirme hakkını da içermelidir.”

⁴¹ HARRİS -O’BOYLE – WARBRICK, s. 485.

⁴² HARRİS -O’BOYLE – WARBRICK, s. 475.

⁴³ 1982 Anayasası 20. madde: “Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.”

müdahalelerinin ancak sayılan nedenlere dayalı olarak hakim kararıyla gerçekleştirilebileceği hüküm altına alınmıştır.

Hakkın sınırlandırılmasına ilişkin diğer bir kaynak AİHS 8.maddede yer almaktadır.⁴⁴ 8.maddeye göre özel hayatın gizliliği hakkına kamu müdahalesi yalnızca müdahalenin kanunla öngörülmüş olması ve maddede belirtilen nedenlere dayanarak gerçekleştirilmesi halinde mümkündür. Hem Anayasa hem de AİHS düzenlemeleri değerlendirildiğinde hakka yönelik devlet müdahalesinin şartları benzer nitelik taşımaktadır. Maddeler birlikte gözetilerek devlet müdahalesinin kapsamı ve devletin negatif yükümlülüğünün sınırları belirlenecektir. Özel hayatın gizliliği hakkının sınırlandırılabilmesi, Anayasa ya da AİHS tarafından sayılan amaçlardan birinin korunmasına ilişkin olarak kanunda öngörüldüğü şekilde gerçekleştirilebilir.⁴⁵

Arama tedbirinin düzenleniş biçimi ve içeriği nedeniyle özel hayata ilişkin doğrudan etkisi bulunmaktadır. Kişinin üstünde, eşyasında, konutunda gerçekleştirilen aramayla birlikte üçüncü kişilerden korunan özel alana müdahale edilmektedir. Her ne kadar devletin, bireyin özel hayatının korunması hususunda negatif bir yükümlülüğü bulunsa da bu yükümlülük sınırsız değildir. 20 .maddede belirtilen nedenlere dayanarak gerçekleştirilen müdahalelere kişilerin katlanma zorunluluğu bulunmaktadır.⁴⁶

AİHM'e göre arama işleminin hukuka uygun olması için işlemin iç hukuka uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.⁴⁷ Bu noktada iç hukukta arama

⁴⁴ AİHS 8.Madde: *“Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.”*

⁴⁵ **TEZCAN – SANCAKDAR – ERDEM – ÖNOK, s. 422.**

⁴⁶ Anayasa Mahkemesi Esas Sayısı: 2009/1 Karar Sayısı: 2011/82 Karar Tarihi: 18.05.2011 (normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr Erişim Tarihi: 14.11.2025)

⁴⁷ Mesut Bedri **ERYILMAZ**, Türk ve İngiliz Hukukunda ve Uygulanmasında Durdurma ve Arama, B. 1, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 66.

yetkisinin doğru kullanılması ile etkili ve yeterli tedbirlerin varlığı gereklidir.⁴⁸ Mahkeme, arama tedbirinin meşru olması için işlemin yeterli ve ölçülü olmasını aramaktadır. Bu hususları değerlendirirken arama kararının içeriği ve kapsamı, arama sırasında orada bulunacak kişilere ilişkin bilgileri ve aramaya maruz kalan kişiye aramanın etkilerini araştırmaktadır.⁴⁹ Somut olay üzerinde yapılan bu değerlendirmeler sonucu arama tedbirine başvurulmasının gerekli ve ölçülü olduğu noktası tespit edilmektedir. Aramanın özel hayata ilişkin müdahalesi gözetilerek kişilerin iç alanlarına en az müdahaleyi gerektirecek şekilde aramanın yürütülmesi doğru olacaktır.

Mahkeme gelen başvurularda arama işleminin hukuka uygunluğunu değerlendirirken arama emrinin içeriği ve kapsamı, aramanın gerçekleştirilme şekli ile arama işleminin aramaya maruz kalan kişiler açısından etkilerini incelemektedir. Bu doğrultuda arama tedbirinin kötüye kullanımının engellenmesi için iç hukukta gereken güvenceler sağlanmalıdır.⁵⁰

2. Konut Dokunulmazlığı Hakkı

Konut dokunulmazlığı, özel hayatın gizliliği ile sıkı sıkıya bağlantılı bir haktır. Konut, kişinin özel hayatın gizliliği içerisinde yaşadığı ve bir başkasının girişinin onun rızasına bağlı olduğu yerdir.⁵¹ Konut dokunulmazlığının korunmasındaki amaç kişinin konutuna dair sahip olduğu irade ve özgürlüğünün korunmasıdır.⁵² Konut dokunulmazlığı 1982 Anayasası 21.maddeyle birlikte güvence altına alınmıştır.⁵³

⁴⁸ **ERYILMAZ**, s. 67.

⁴⁹ AİHM Happell/İngiltere, Başvuru Numarası:10461/83 Karar Tarihi 30.03.1989 §60; Buck/Almanya, Başvuru Numarası: 41604/98, Karar Tarihi: 28.04.2005 § 45

⁵⁰ **HARRİS -O'BOYLE – WARBRICK**, s. 510.

⁵¹ Zeki **HAFIZOĞULLARI** – Muharrem **ÖZEN**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, B. 7, Ankara, 2021, s. 210.

⁵² Faruk **EREM**, Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Cilt III, B. 3, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1985, s. 272.

⁵³ 1982 Anayasası 21. Madde: “*Kimsenin konutuna dokunulamaz. Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak*

Maddeyle birlikte kişilerin özel hayatlarını özgürce yaşayabildikleri alanların korunması ve bu alanlara rıza dışı müdahalelerin önlenmesi amaçlanmaktadır. Konut dokunulmazlığı hakkı çift taraflı bir güvenceye sahiptir. Bu hak ile konut hem diğer kişilere karşı hem de devletin müdahalelerine karşı korunmaktadır.⁵⁴ Bireylerin özel alanlarının diğer kişilerden korunması, bu alanlara izinsiz giriş ve müdahalelerin engellenmesi önem arz etmektedir fakat konutun sadece diğer kişilere karşı korunması yetersiz bir güvencedir. Bu nedenle kişilerin özel hayatlarını diledikleri gibi yaşayabildikleri sığınak görevi gören konutlar kamu makamlarının müdahalesine karşı da korunmaktadır.⁵⁵

Kamu makamlarının konut dokunulmazlığına müdahale ettiği işlemlerin başında arama tedbiri gelmektedir. Kişilerin konut ya da işyerinde gerçekleştirilen arama işlemiyle birlikte özel hayatlarına müdahale edilmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ceza muhakemesi kapsamında yer alan konutta arama işlemini 8.madde kapsamında değerlendirmektedir. Mahkemeye göre arama sonucu elde edilmek istenen sonuç ile konuta yapılacak olan müdahalenin orantılı olması gerekmektedir.⁵⁶ Mahkeme her somut olay özelinde arama kararının gerekçesi ile arama sonucu elde edilmek istenen meşru amacın orantılı olup olmadığını incelemektedir.⁵⁷

gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.”

⁵⁴Güneş **OKUYUCU ERGÜN**, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu, Çakmak Yayınevi, Ankara, 2010, s. 21.

⁵⁵**HARRİS -O’BOYLE – WARBRICK**, s. 511.

⁵⁶**TEZCAN – SANCAKDAR – ERDEM – ÖNOK**, s. 480.

⁵⁷**HARRİS -O’BOYLE – WARBRICK**, s.511. “...Mahkeme öncelikle ilgili mevzuat ve uygulamanın bireylere istismara karşı yeterli ve etkili güvenceler sağladığından emin olmalıdır. İkinci olarak, Mahkeme, söz konusu müdahalenin belirli bir durumda izlenen amaçla orantılı olup olmadığını belirlemek için her bir olayın özel koşullarını değerlendirmelidir. Mahkemenin bu son hususu belirlerken dikkate aldığı kriterler, diğerlerinin yanı sıra, arama ve el koymanın gerçekleştirildiği suçun ciddiyeti, emrin verildiği biçim ve koşullar, özellikle o tarihte mevcut olan diğer deliller, içerik ve emrin

III. ARAMA TEDBİRİNDE İLKELER

A. ÖLÇÜLÜLÜK İLKESİ

Aramayla birlikte kişilerin Anayasa ile güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerine müdahale edilmektedir. Ölçülülük ilkesinin amacı temel hak ve özgürlüklere gerçekleştirilen müdahalelerde kamu gücünün orantısız kullanımının ve bundan doğacak mağduriyetlerin önlenmesidir.⁵⁸ Bu ilke uyarınca hak ve özgürlüklere getirilecek sınırlamalar ancak kanunla ve belirli ölçütler çerçevesinde orantılı olarak gerçekleştirilebilir.

Ölçülülük ilkesiyle birlikte temel hak ve özgürlüklere müdahalenin sınırı çizilmiş olur. Bu kapsamda temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında bu sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile kullanılan aracın orantılı olması gerekmektedir.⁵⁹ Ölçülülük ilkesi gereğince kullanılan araç, elde edilmek istenen amaca ulaşmak için elverişli olmalı ve bu aracın kullanılması zorunlu olmalıdır.⁶⁰ Amaca ulaşmak için temel hak ve özgürlüklere müdahale etmeyen ya da sınırlandırıcı etkisi daha hafif olan bir araç bulunuyorsa ağır müdahale gerektiren araca başvurmak ölçüsüz olacaktır.

Ceza hukukunda etkin bir soruşturma yapılması ve bunun sonucunda hakkaniyetli bir karara varılması sürecinde bireylerin haklarına ve özgürlüklerine geçici müdahalelere katlanma yükümlülüğü bulunmaktadır fakat bu yükümlülük aracın bireylere yüklediği külfetle orantılı olmalıdır.⁶¹ Arama tedbirinin niteliğine göre kişinin vücut dokunulmazlığı, konut dokunulmazlığı ve özel hayatına müdahaleler söz konusu

kapsamı, özellikle aranan yerin niteliği ve önlemin etkisini makul sınırlar içinde tutmak için alınan önlemler ve aramadan etkilenen kişinin itibarı üzerindeki olası sonuçların derecesi dikkate alınarak...”

⁵⁸ Murat **KOPER**, Ceza Yargılamasında Arama ve Elkoyma, B. 1, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 23.

⁵⁹ **GÖZLER**, Anayasa Hukuku Cilt II, s. 551.

⁶⁰ Anayasa Mahkemesi Esas Numarası: 2012/100 Karar Numarası: 2013/84 Karar Tarihi: 04.07.2013

⁶¹ Yüksel **METİN**, Ölçülülük İlkesi, B. 1, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002, s. 14.

olmaktadır. Arama kararı verilirken ve kararın icrası sürecinde ölçülülük ilkesine uygun hareket edilmesi hukuk devletinin gereklerinden biridir. Arama sonucunda elde edilecek faydayla aramaya konu kişilerin haklarına yönelik müdahalenin arasında adil bir denge bulunması gerekmektedir.⁶² İlke gereğince arama nedeni olan suçun ağırlığı ve delillerin bulunmasına ilişkin şüphenin derecesi arama eylemi ile orantılı olmalıdır.⁶³

B. HUKUK DEVLETİ İLKESİ

1982 Anayasası 2. maddesinde Cumhuriyetin nitelikleri arasında yer verilen hukuk devleti, vatandaşların hukuki koruma altında olduğu, devletin de hukuka bağlı olarak hareket etme zorunluluğunun bulunduğu sistemi ifade etmektedir.⁶⁴ Bu ilke uyarınca devlet işlem ve eylemlerinde hukukun üstünlüğünü gözeterek, hak ve özgürlüklerin korunup gelişeceği ortamı sağlamakla yükümlüdür. Hukuk devleti ilkesine göre ülkedeki hukuk düzenine uyma yükümlülüğü sadece vatandaşlara ait değildir. Yönetenler de yerleşmiş hukuk düzenine uyma yükümlülüğü altındadır.⁶⁵ İlke doğrultusunda hukuki düzenlemelere hem vatandaşlar hem de devlet tarafından uyulması zorunluluğunun açık, nesnel bir şekilde belirtilmiş olması gerekmektedir. Ayrıca hukuki düzenlemelerin kamunun keyfi uygulamalarına karşı koruma içermesi de gerekmektedir.⁶⁶

⁶²Selda **GÜNER NİŞANCI**, “Yargı Kararları Işığında Haksız Arama Suçu”(Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul, 2023, s. 18.

⁶³**ÖZBEK**, Arama, s. 34.

⁶⁴**ÖZBUDUN**, s. 124; Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatlarında hukuk devleti “eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygı gösteren, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasaya aykırı tutum ve davranışlardan kaçman, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlet” olarak tanımlamaktadır. Anayasa Mahkemesi Esas Numarası: 1963/124, Karar Numarası: 1963/243, Karar Tarihi: 04.12.1963

⁶⁵**GÖZÜBÜYÜK**, Anayasa Hukuku, s. 167.

⁶⁶Anayasa Mahkemesi Esas Numarası: 2005/5 Karar Numarası: 2008/93 Karar Tarihi: 17.04.2008

Hukuk devleti ilkesinin temelinde çeşitli güvenceler bulunmaktadır. İlkenin gözettiği güvenceler sonucu yasalar anayasaya aykırı olamaz. Aykırı olmama kuralının yanında hukuki güvenliğin sağlanması amacıyla yasaların anayasaya uygunluğunu denetleyecek mekanizmaların bulunması gerekliliği de ilkenin sonuçlarından biridir. Hukuk devleti ilkesi yasaların anayasa uygunluğunun yanı sıra temel hak ve hürriyetleri de güvence altına alır. Bu çerçevede temel hak ve hürriyetlerin düzenlenmesi ancak yasayla ve yasama organına mahsus bir yetkiyle gerçekleştirilebilir.⁶⁷ İlkenin bir diğer sonucu olarak devlet, eylem ve işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesini gözetmekle yükümlüdür.⁶⁸

Hukuk devleti ilkesinin gerekleri ceza hukuku açısından da geçerliliğini koruyan temel güvencelerdir. Hukuk devleti ilkesiyle koruma altına alınan temel hak ve özgürlükler arama tedbiriyle doğrudan ilişkilidir. Bu ilke sonucu hak ve özgürlüklere getirilecek kısıtlamaların adil ve yasayla ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş olması gerekmektedir.⁶⁹ Kişilerin özgürlüklerini sınırlandıran aramaya ilişkin koşullar kanunla açık ve ayrıntılı bir şekilde düzenlenerek, kişilerin bu tedbirlerin kapsamı ve şartlarına yönelik bilgilere net bir şekilde sahip olabilmesi gerekmektedir.

C. MADDİ GERÇEĞİN ARAŞTIRILMASI İLKESİ

Amacı toplumsal hayatı düzenlemek olan hukuk hem bireylerin haklarının hem de toplumsal düzenin korunmasını sağlamaktadır.⁷⁰ Hukukun bu genel amacını da benimseyen ceza muhakemesi hukuku kendisine özel amaçlar da barındırmaktadır. Tarihsel süreçte ilk olarak ceza muhakemesinin amacı konusunda toplumun menfaatleri ön plana çıkmış ve suçluyu cezalandırma en önemli husus olarak görülmüştür. İlerleyen dönemlerde sanık haklarının da önem kazanmasıyla sanığın korunması da amaçlara

⁶⁷ GÖZÜBÜYÜK, Anayasa Hukuku, s. 168.

⁶⁸ GÖZÜBÜYÜK, Anayasa Hukuku, s. 168.

⁶⁹ ÖZBEK, Arama, s. 24.

⁷⁰ Feridun YENİSEY – Ayşe NUHOĞLU, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 87.

dahil edilmiştir. Günümüzde bireyin ve toplumun menfaatlerinin birlikte korunabilmesi amaçlanmaktadır. Bu gayenin gerçekleştirilmesi de maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasıyla mümkündür.⁷¹ Ceza muhakemesinde şekli gerçeğin bulunmasıyla yetinilemez, maddi gerçeğin araştırılması zorunluluğu bulunmaktadır.⁷² Maddi gerçeğe ulaşılması delillerin araştırılması yoluyla olmaktadır. Bu nedenle ceza muhakemesinin amacına ulaşabilmesi için delil serbestliği ilkesi kabul edilmiştir. Delil serbestliği ilkesinin varlığı her ne şekilde olursa olsun elde edilen bütün delillerin kabul edileceği anlamına gelmemektedir. Kanunlar bu ilkenin sınırlarını oluşturmaktadır.⁷³ Delil yasakları aracılığıyla kamu gücünün hukuka aykırı ve keyfi kullanımı önlenmektedir.⁷⁴ Bu nedenle maddi gerçeğin ortaya çıkarılması sürecinde kanunlara uygun bir şekilde ve insan onuru, dürüst işlem gerekleri gözetilerek işlemler yapılmalıdır.

D. İNSAN ONURUNUN DOKUNULMAZLIĞI İLKESİ

Onur, insanlığın tüm mensupları tarafından doğuştan elde edilen ve sahip olunan bir değerdir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi de tüm insanların onur sahibi olduğunu daha ilk cümlesinden belirtmektedir.⁷⁵ Ancak onur ve insan onuru kavramının neyi içerdiği ya da neye karşılık geldiğini tek bir tanımla ifade etmek mümkün gözükmemektedir. Geçmişten günümüze insan onuru kavramına çok farklı yaklaşımlar geliştirilmiş olmakla birlikte günümüzde vurgu insanın akıl sahibi ve kendi eylemlerini kendisi belirleyen kimseler olması üzerinedir. İnsanın yapısal olanaklarına dikkat çeken *Ioanna Kuçuradi* insanın değerinin antropolojik bilgisinden yani insanın tarih boyunca

⁷¹ Erol CİHAN, “Ceza Muhakemesi Hukukunun Gayesi” İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 28, S. 3, 1962, s. 709; YENİSEY – NUHOĞLU, s. 88

⁷² Ahmet GÖKCEN, Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit ElKoyma ve Postada Elkoyma, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 1994, s. 91.

⁷³ Özlem YENERER, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Arama ve Konut Dokunulmazlığı”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1996, s. 39.

⁷⁴ YENİSEY, İnsan Hakları Açısından Arama, s. 5

⁷⁵ <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights> Erişim Tarihi: 26.10.2025

gösterdiği başarıların bilgisinden yola çıkarak sahip olduğumuz yapısal olanaklara işaret eder. Bizi diğer canlılardan farklı bir konuma yerleştiren bu yapısal olanaklar ve sahip olduğumuz değer buna uygun muamele etmeyi ve görmeyi gerektirir. Herkes rastlantısal özellikleri ne olursa olsun insanlığın bir üyesi olarak sahip olduğu bu değere uygun şekilde muamele görmeyi hak eder.⁷⁶

Tüm temel hakların varlığının kaynağı insan onuru kavramıdır. Bütün hakların temeli insan onurunun korunmasına dayanır.⁷⁷ 1982 Anayasasında insan onuru kavramı doğrudan düzenleyen bir hüküm bulunmamaktadır fakat insan onuru kavramı hukuk devleti ve demokrasilerin temelini oluşturan ve Anayasanın dayandığı en önemli değerlerden biridir.⁷⁸ Her ne kadar Anayasada insan onurunun dokunulmazlığı hususunda açık bir hüküm bulunmasa da 5.maddede insan onuru değerini koruma altına almıştır.⁷⁹ Anayasa Mahkemesi de insan onuru kavramını çeşitli kararlarda tanımlayarak Anayasa kavramın hukuk devleti için bağlayıcı özelliğini göstermiştir.⁸⁰

İnsan onuru bir değer olarak dokunulmazlığa sahip olmakla birlikte bu dokunulmazlık sınırsız değildir. İnsan onuru değerine dokunulmazlık sağlayan hukuk devleti aynı zamanda bu dokunulmazlığın sınırlarını da belirlemektedir.⁸¹ Bu doğrultuda

⁷⁶Ioanna **KUÇURADI**, İnsan Hakları: Kavramları ve Sorunları, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 2016, s. 72-73.

⁷⁷**ÖZBEK**, Arama, s. 25.

⁷⁸Turhan Tufan **YÜCE**, “*Sanığın Savunması ve Korunması Açısından Ceza Soruşturmasının Ümanist İlkeleri*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 1, 1988, s. 158-159.

⁷⁹1982 Anayasası 5.madde: “*Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.*”

⁸⁰ Anayasa Mahkemesi Esas Numarası: 1963/132 Karar Numarası: 1966/29 Karar Tarihi: 28.06.1966 “*İnsan haysiyeti kavramı, insanın ne durumda, hangi koşullar altında bulunursa bulunsun, salt insan oluşunun kazandırdığı değer, tanınmasını ve sayılmasını anlatır. Bu öyle bir davranış çizgisidir ki, ondan aşağı düşünce yapılan işlem ona muhatap olanı insan olmaktan çıkarır.*”

⁸¹**YENERER**, s. 31.

kişilerin arama tedbiri gibi ceza muhakemesi işlemlerine katlanma yükümlülüğü olmakla birlikte aramanın icrasının kişinin onurunu zedeleyecek bir şekilde yapılamaz.⁸² Araştırma işleminin yapılması sürecinde insan onuru gözetilmeli, hukuk devleti ilkesine aykırılık teşkil edecek arama yöntemleri kullanılmamalıdır.

E. DÜRÜST İŞLEM İLKESİ

Dürüst işlem ilkesi, muhakeme işlemlerinin kandırma, yanıltma ya da zorlama gibi irade serbestisine aykırı bir şekilde gerçekleştirilmesini engelleyen, bu işlemlerinin icrası sırasında hukuk devleti ilkesine bağlı kalmayı önceleyen bir ilkedir.⁸³ İlkenin koruma altına aldığı hususlar genel olarak AİHS 6.maddeyle birlikte güvence altına alınmıştır. Adil yargılanma hakkı doğrultusunda arama kararına dayanan araştırma işlemi esnasında kanunla belirlenen sınırlara uygun hareket etmek ve kişileri zorlayıcı işlem ve eylemlerden kaçınma zorunluluğu bulunmaktadır. Dürüst işlem ilkesinin sonucu olarak arama işlemi adil ve dürüst bir şekilde gerçekleştirilmelidir.⁸⁴

⁸² ÖZBEK, Arama, s. 27.

⁸³ Bahri ÖZTÜRK, Ceza Muhakemesi Hukukunda Koğuşturma Mecburiyeti: Hazırlık Soruşturması, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1991, s. 74.

⁸⁴ ÖZBEK, Arama, s. 27

İKİNCİ BÖLÜM

ARAMA TEDBİRİ

I. ARAMA ÇEŞİTLERİ

Arama; amacına göre, konusuna göre, zamanına göre ve maruz kalacak kişilere göre farklı başlıklar altında incelenebilir.⁸⁵ Gizli olanın ortaya çıkarılması amacıyla gerçekleştirilen arama, temelde adli arama ve önleme araması olarak incelenmektedir. Adli arama ve önleme araması benzer nitelikler taşısa da hukuki nitelikleri, kanuni dayanakları ve uygulama şekilleri açısından ayrımlar bulunmaktadır. Ceza muhakemesi hukukunda koruma tedbirleri başlığı altında incelenen adli arama, bir suçun işlenmesinden sonra suçun failinin ya da delil veya emarelerin bulunması işlemidir. Adli arama sanık veya şüphelinin yakalanması veya delillerin ele geçirilmesi amaçları doğrultusunda yakalama ve elkoyma olmak üzere iki amaca sahiptir.⁸⁶

Önleme araması ise henüz ortada işlenmiş bir suç bulunmadan, suç işlenmesinin önlemesi amacıyla gerçekleştirilen arama işlemidir.⁸⁷ Önleme aramasında amaç bir suça ilişkin delil elde etmek değildir. Önleme araması kapsamında kolluk tehlikenin ya da suçun önlenmesi amaçlarına bağlı olarak gerekli görülen işlemleri yapar. Kişilerin üstlerini, araçlarını ya da özel eşyalarını arar.⁸⁸

⁸⁵ ÖZBEK –DOĞAN – BACAKSIZ, s. 300.

⁸⁶ ÖZBEK – DOĞAN – BACAKSIZ, s. 298.

⁸⁷ PYSK madde 9: “Polis, tehlikenin veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla usûlüne göre verilmiş sulh ceza hâkiminin kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde mülkî âmirin vereceği yazılı emirle; kişilerin üstlerini, araçlarını, özel kâğıtlarını ve eşyasını arar; alınması gereken tedbirleri alır, suç delillerini koruma altına alarak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre gerekli işlemleri yapar.”

⁸⁸ HAKERİ – ÜNVER, Ceza Muhakemesi Cilt II, s. 1046.

A. ADLİ ARAMA

Ceza Muhakemesi Kanunu Dördüncü Bölümde düzenlenen adli arama, Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği 5. maddesinde tanımlanmıştır.⁸⁹ Bu tanıma göre adli arama, suç işlediği yönünde makul şüphe bulunan kimsenin yakalanması veya suçun delil ve emarelerinin elde edilmesi amacıyla kanunda sayılan çeşitli yerlerde gerçekleştirilen araştırma işlemidir. Bu tanımdan yola çıkarak arama tedbirine yakalama ve elkoyma amaçlarıyla başvurulabileceği görülmektedir. Aramaya bu amaçlardan yalnız biri için başvurulabileceği gibi iki amaç için birlikte de başvurulabilir.⁹⁰

Ceza hukukunda kararı verecek olan yargılama makamları, karara konu olayı aydınlatmak üzere geçmişte yaşanan olayları takip etmektedirler.⁹¹ Olayın aydınlatılması ve bunun sonucunda maddi gerçeğe ulaşılması bu yolla mümkün olmaktadır. Maddi gerçeğin ortaya koyulmasında da iki nitelik bulunmaktadır. İlki maddi gerçeğin geçmişe ait olaylara ilişkin olması diğeri ise maddi gerçeğin ancak deliller aracılığıyla ortaya koyulabilmesidir.⁹² Bu nedenle cezai uyuşmazlığa konu olayı aydınlatmak için delillerin elde edilmesi ve bu delillerin korunması büyük önem taşımaktadır. Suçun iz, emare ve delillerinin elde edilmesi maksadıyla ortaya çıkan adli arama tedbiri de yargılama makamının delillere ulaşmasının aracıdır. Ceza muhakemesinde deliller; belge, beyan ve belirti delilleri olarak üçlü bir ayrım

⁸⁹ Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği 5.madde: “*Adli arama, bir suç işlemek veya buna iştirak veyahut yataklık etmek makul şüphesi altında bulunan kimsenin, saklananın, şüphelinin, sanığın veya hükümlünün yakalanması ve suçun iz, eser, emare veya delillerinin elde edilmesi için bir kimsenin özel hayatının ve aile hayatının gizliliğinin sınırlandırılarak konutunda, işyerinde, kendisine ait diğer yerlerde, üzerinde, özel kâğıtlarında, eşyasında, aracında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile diğer kanunlara göre yapılan araştırma işlemidir.*”

⁹⁰Hakan Serdar **ÇÖPOĞLU**, Ceza Muhakemesinde Hukukunda Arama, B. 1, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 54.

⁹¹ Mahmut **KOCA**, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Deliller”, Ceza Hukuku Dergisi, C. 1, S. 2, Aralık 2006, s. 207.

⁹² Hakan **KARAKEHYA**, “Dolaylı Maddi Gerçek: Ceza Muhakemesinde Yargılama Makamının Maddi Gerçeğe Deliller Aracılığıyla Ulaşma Zorunluluğu Üzerine”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 27, 2016, s. 67.

incelenmektedir.⁹³ Adli aramanın konusu olan deliller ise belge ve belirti delilleridir.⁹⁴ Konut, işyeri, özel kağıtlarda, eşyada ve araçlarda yapılacak arama sonucu elde edilecek olan deliller arama tedbirinin elkoyma amacının bir göstergesidir. Aramanın delillere elkoyma amacının gerçekleştirilmesiyle birlikte yargılamaya konu olayın aydınlatılması sağlanmaktadır.

Arama tedbirinin bir diğer amacı yakalamadır. Ceza hukukunda şüpheli veya sanığın muhakeme işlemlerinde hazır bulunması bir hak olduğu kadar aynı zamanda yükümlülüktür.⁹⁵ Şüpheli veya sanığın muhakeme işlemlerinde hazır bulunma yükümlülüğünü yerine getirmeyerek saklanıyor⁹⁶ olması yakalama sebepli arama kararının nedenini oluşturmaktadır. Muhakemenin aşamalarında şüpheli veya sanık hakkında zorla getirme ya da yakalama kararı bulunabilir, bu kararların uygulanabilmesi için arama tedbiri araç işlevi görmektedir.⁹⁷ Sayılan kararların uygulanabilmesi için yakalama amacıyla arama kararı verilebilir. Bu hususlar gözetilerek adli arama hem elkoyma hem de yakalama amaçlarının yerine getirilebilmesi için gerçekleştirilen muhakemeye yardımcı bir araştırma işlemidir.

1. Adli Aramanın Şartları

Arama tedbirinin temel hak ve özgürlüklere doğrudan müdahale niteliği bulunmaktadır. Bu nedenle temel hak ve özgürlükleri korumak ve keyfi işlemleri önlemek amacıyla arama tedbirine başvurulması çeşitli şartlara bağlanmıştır.⁹⁸ Anayasanın 20. ve 21. maddelerinde yer alan düzenlemeye göre bir kişinin üstünün, özel kağıtlarının, eşyasının veya konutunun aranabilmesi için sayılan sebeplere bağlı

⁹³Nevzat **TOROSLU** – Metin **FEYZİOĞLU**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara, 2020, s. 205.

⁹⁴**ÇÖPOĞLU**, s. 57.

⁹⁵**ZAFER – CENTEL**, s. 205.

⁹⁶Şemsettin **AKSOY**, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uluslararası Yargı ve Yargıtay Kararları Işığında Önleme ve Koruma Tedbiri Olarak Arama, B.1, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2007, s. 54.

⁹⁷**AKSOY**, s. 54.

⁹⁸**ÇÖPOĞLU**, s. 60.

olarak ancak hakim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yetkili bir mercin emriyle arama yapılabilir. Bu bağlamda arama yapılabilmesi için ilk şart yetkili bir makam tarafından verilmiş olan yazılı bir arama kararının bulunmasıdır.

Ceza Muhakemesi Kanuna göre de arama yapılabilmesi için belirli şartların bulunması gerekmektedir. 116. maddeye göre arama yapılabilmesi için “*şüpheli veya sanığın yakalanabileceği ya da suç delillerine ulaşılabileceği konusunda makul şüphe bulunmalıdır.*”⁹⁹ 119. maddede de arama yapılabilmesi için arama karar veya yazılı emrinin bulunması gerektiği belirtilmiştir.¹⁰⁰ Anayasa ve CMK hükümleri birlikte gözetildiğinde adli aramaya ilişkin şartlar; hakim kararı ya da gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı ya kolluk amirinin yazılı emrinin bulunması, bu kararın makul şüpheye dayandırılması şeklindedir.

a. Arama İçin Bulunması Gereken Makul Şüphe

Ceza muhakemesinde hüküm verilinceye kadar muhakemeye konu olayın gerçekleşme biçimi ve failin kimliği konusunda tahmin yürütülmektedir. Delillerin elde edilmesi ve bu delillerin doğrudan doğruyalık ilkesi kapsamında değerlendirilmesi sonucu olaya ilişkin tahminler zayıflamakta ya da kuvvetlenmektedir.¹⁰¹ Şüphe,

⁹⁹Ceza Muhakemesi Kanunu m. 116/1: “*Yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüphe varsa; şüphelinin veya sanığın üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir.*”

¹⁰⁰Ceza Muhakemesi Kanunu m. 119.: “*Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı hallerde ise kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlileri arama yapabilirler. Ancak, konutta, işyerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda arama, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile yapılabilir. Kolluk amirinin yazılı emri ile yapılan arama sonuçları Cumhuriyet Başsavcılığına derhal bildirilir.*”

¹⁰¹Hamide **ZAFER** – Yağız **YAVUZ**, “Ceza Muhakemesinde Suç Şüphesi ve Dereceleri”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 30, S. 2, Aralık 2024, s. 463.

muhakeme boyunca toplanan delil ve olgulara dayanarak oluşturulan soruşturma veya kovuşturma makamı tarafından varılan bir tahmine dayanmaktadır.¹⁰²

Ceza muhakemesi bakımından şüphe; soruşturmanın başlangıcı için delillere dayanan bir tahmin iken kovuşturma evresine geçişle birlikte yeni delillerin elde edilmesi sonucu farklı derecelere ulaşan bir koşuldur.¹⁰³ Hukuk devleti ilkesi gereğince şüphenin temeli delillere dayandırılmaktadır. Elde edilmiş herhangi bir delil olmadıkça şüphenin varlığından söz edilemez. Soyut tahmin ve ihtimaller ceza hukukunda hukuki işlemlerin yapılmasına olanak vermemektedir.¹⁰⁴ Elde edilmiş delillerin kuvvetlerine göre ceza muhakemesindeki farklı işlemlerde kullanılmak üzere basit, makul, yeterli ve kuvvetli şüphe dereceleri bulunmaktadır.¹⁰⁵

Basit şüphe; ceza muhakemesinde yargılamayı başlatan şüphe türüdür. Basit şüphe nitelik olarak en hafif şüphe derecesini ifade etmektedir.¹⁰⁶ Fakat en düşük dereceli şüphe olsa dahi basit şüphede de şüphenin dayandırıldığı somut deliller aranmaktadır. Somutlaşmış olay ve delillere dayandırılması gereken basit şüphe için tahmin ve söylentiler önem arz etmemektedir.¹⁰⁷ Bu tür olgular basit şüphe ve basit şüphe sonucu gerçekleştirilmesi beklenen soruşturma işlemleri bakımından yeterli değildir.

Yeterli şüphe; soruşturma evresinin bitiminde kamu davasının açılması hususunda aranan şüphe türüdür. Soruşturma evresinde toplanan deliller sonucunda şüphelinin yargılamaya konu suçu işlediğine ilişkin işlememiş olmasından daha yüksek

¹⁰² ZAFER – CENTEL, s. 98.

¹⁰³ ÖZTÜRK –TEZCAN –ERDEM vd. , s. 438.

¹⁰⁴ ÖZTÜRK - KAZANCI - GÜLEÇ, s. 21.

¹⁰⁵ Ayça AKPEK, Tutuklamada Kuvvetli Suç Şüphesi, B. 1, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 95.

¹⁰⁶ M. Mertcan EPÖZDEMİR, Ceza Muhakemesi Hukukunda Şüphe, B. 1, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 83.

¹⁰⁷ Mehmet YAYLA, Ceza Muhakemesi Hukukunda İspat ve Şüphe, B. 2, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 123.

bir ihtimal bulunmalıdır. Yeterli şüphe, kesinliğe ulaşmamakla birlikte belirli bir yoğunluğa ulaşmış şüphe türüdür.¹⁰⁸

Kuvvetli şüphe; CMK’da tutuklama koruma tedbiri haricinde teknik araçlarla izleme, el koyma, gizli soruşturmacı görevlendirme gibi birçok koruma tedbirine başvurabilmek için ön koşul oluşturmaktadır. Diğer şüphe derecelerine göre daha yoğun bir şüphe halini ifade etmektedir. Şüpheli veya sanığın yargılamanın gelinen aşamasında kadar toplanan somut deliller sonucu suçu işlediğine veya işlemeye teşebbüs ettiğine dair yüksek bir ihtimalin söz konusu olması anlamına gelmektedir.

Arama tedbiri için bulunması gereken şüphe türü ise makul şüphedir. Makul şüphe kavramı CMK’da tanımlanmamıştır fakat Adli ve Önleme Araması Yönetmeliğinde makul şüphenin tanımına yer verilmiştir.¹⁰⁹ Yönetmeliğe göre makul şüphenin varlığından söz edebilmek için aramanın amacını oluşturan kişi veya delil, iz emarelerin aranan yerde olması mümkün olmalıdır.¹¹⁰ Arama tedbirine başvurulması için tecrübelerle dayanarak somutlaşmış bir şüphenin bulunması gerekmektedir.¹¹¹

¹⁰⁸ **EPÖZDEMİR**, s. 93.

¹⁰⁹ AÖAY 6. madde: “*Makul şüphe, hayatın akışına göre somut olaylar karşısında genellikle duyulan şüphedir.*

Makul şüphe, aramanın yapılacağı zaman, yer ve ilgili kişinin veya onunla birlikte olanların davranış tutum ve biçimleri, kolluk memurunun taşındığından şüphe ettiği eşyanın niteliği gibi sebepler göz önünde tutularak belirlenir.

Makul şüphede, ihbar veya şikâyeti destekleyen emarelerin var olması gerekir.

Belirtilen konularda şüphenin somut olgulara dayanması şarttır.

Arama sonunda belirli bir şeyin bulunacağını veya belirli bir kişinin yakalanacağını öngörmeyi gerektiren somut olgular mevcut bulunmalıdır.

¹¹⁰ **AKSOY**, s. 105.

¹¹¹ **ÖZBEK**, Arama, s. 64; Yargıtay 7. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2013/5178 , Karar Numarası: 2013/23749, Karar Tarihi: 27.11.2023 (Lexpera Erişim Tarihi: 13.10.2025) “*Somut olayda katılan vekilinin şikayet dilekçesinde sanığın korsan kitap sattığına dair delil ve emareden bahsedilmediği gibi genel, soyut nitelikte iddialara yer verilmiştir. Sözü edilen dilekçede arama için makul şüpheyi haklı kılan unsurlar yoktur. Şüphe belirli bir olguya dayanmamakta, sadece iddiadan ibaret düzeyde kalmaktadır. Aranılacak kişi, aramanın nedenini oluşturan fiil de belli değildir. ... adli aramasına ilişkin olarak verdiği karar hukuka aykırı olup, bu karara istinaden aranan iş yerinde ele geçen ve asıl delil niteliğini taşıyan kitapların bandrolsüz oldukları yolundaki bilirkişi raporuna dayanılmaz ve Anayasa’nın 38/6, 5271 sayılı*

Arama tedbirine başvurulması için umma yetmemektedir. Kuvvetli şüphe kadar yoğun bir şüphe derecesi aranmasa da somut olgulara dayanan bir şüphe aranmaktadır.¹¹² Umma, sübjektif bir hali yansıtarak düşünce içerirken; şüphe ise objektif temellere dayanan bir kavramdır. Bu nedenle şüphenin varlığından bahsedebilmemiz için tahminin görüş ve düşüncelere değil olaylara bağlı olması gerekmektedir.¹¹³ Makul şüphenin soyut iddialara değil delil ve emarelere dayanan somut bir nitelik kazanması aranmaktadır.

Adli arama tedbirine başvurulması için aramaya konu olan delillerin suç ile bağlantılı olması ve aranan şeylerin arama yapılan yerde bulunacağına dair olasılığın olması gerekmektedir.¹¹⁴ Bu olasılığın değerlendirilmesi ve makul şüpheye ulaşılabilmesi için ilk olarak aramaya konu şeyle ilgili bilgi toplanmalıdır. Bu bilgiler sonucunda da adli arama yapılmasını gerektirecek düzeyde şüpheye ulaşılmalıdır.¹¹⁵ Arama kararını verecek olan hakim ya da gecikmesinde sakınca bulunan hallerde karar vermeye yetkili kılınan Cumhuriyet savcısı veya kolluk amiri, aramanın yapılacağı zaman, yer ve kişilerin davranışlarına göre şüphenin derecesini belirler. Makul şüphenin yöneldiği delillerin belirlenmesi hususunda farklı görüşler bulunmaktadır. Öğretide bir görüşe göre şüphe ancak somut bir şekilde belirlenen şeylere yönelik var olabilir.¹¹⁶ Bir başka görüşe göre ise arama tedbiri için karara konu delillerin tek tek belirlenmiş olması gerekmemektedir. Önceden somutlaşmış bir şekilde belirli olmayan fakat suçu ispata yarayacak şeylerin aranacak yerde bulunacağına dair makul şüphe bulunması

yasanın 206/2-a, 217/2, 230/1.madde ve fıkralarına nazaran hukuka aykırı olarak elde edilen bu delil hükme esas alınamaz.”

¹¹²ÖZBEK – DOĞAN – BACAĞIZ, s. 302.

¹¹³ÖZBEK, Arama, s. 64.

¹¹⁴KUNTER – YENİSEY - NUHOĞLU, s. 1060.

¹¹⁵KUNTER – YENİSEY – NUHOĞLU, a.g.e., s. 1061

¹¹⁶ÖZTÜRK – KAZANCI – GÜLEÇ, s. 145; ERYILMAZ, s. 146; Murat ÖNOK, “Adli – İdari Arama ve Uygulamadaki Sorunlar”, Ceza Muhakemesi Hukukunda Güncel Sorunlar içinde (Editör: Nur CENTEL) B. 1, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 278.

yeterlidir.¹¹⁷ Adli arama bir suçta delil elde etme aracı olarak kullanılsa da her somut olay özelinde aranan delillerin tek tek belirtilmesi mümkün olmayabilir. Bu nedenle önceden somutlaştırılmış deliller yazılmadan, aranan şeyin arama kararına konu yerde bulunabileceğine ilişkin genel bir makul şüpheyi dayanılarak arama kararı verilmesi mümkün olmalıdır.

Arama kararı vermeye yetkili olan hakim makul şüpheyi de kendisi takdir edecektir fakat teknik olarak arama sayılmayan hallerde veya gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda makul şüphe konusundaki takdir yetkisi kollukta olacaktır. Kolluğun kullandığı takdir yetkisi elde edilen delillerin incelenmesi sürecinde hukuka aykırılık açısından hakim tarafından değerlendirilecektir.¹¹⁸

Makul şüphe konusunda bir diğer belirtilmesi gereken husus ihbarda bulunulmuş olması durumudur. İhbar makul şüphe sayılabilir fakat ihbarın makul şüphe olarak nitelendirilebilmesi için bazı şartlar bulunmaktadır.¹¹⁹ *Kunter/Yenişey/ Nuhoğlu*'na göre ihbarın makul şüphe derecesine ulaşarak önem arz edebilmesi için ihbarda bulunan kişinin kimliğini belirterek ihbarda bulunmuş olması gerekmektedir. Bir diğer husus ise ihbarda olay hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş olmasıdır.¹²⁰ Sayılan bu hususlar ihbarın güvenilirliğini sağlamlaştırmaktadır. Fakat kişinin ihbarda bulunurken açık kimliğini paylaşmak istememesi yaptığı ihbarı doğrudan mesnetsiz hale getirmemektedir. İhbarda bulunan kişi açık kimliğini belirtmeden ihbarda bulunuyorsa kişinin verdiği bilgilerin

¹¹⁷Serap **KESKİN KIZIROĞLU**, “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Basit Arama (Adli Arama)” , Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 58, S. 1, 2009, s. 149.

¹¹⁸**YENİŞEY**, İnsan Hakları Açısından Arama, s. 11.

¹¹⁹“*Makul şüphede, ihbar ve şikayeti destekleyen emarelerin var olması gerekmektedir. Belirtilen konularda şüphenin somut olgulara dayanması şarttır.*” Yargıtay 7. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2013/17393 Karar Numarası: 2014/22329 Karar Tarihi: 17.12.2014 (Lexpera Erişim Tarihi: 05.10.2025)

¹²⁰**KUNTER - YENİŞEY – NUHOĞLU**, s. 1062

olaylar ve yan olaylar açısından değerlendirilmesi ve bunun sonucunda makul şüphenin varlığına dair karara varılması gerekmektedir.¹²¹

b. Arama Kararı

Niteliği gereği özel hayatın gizliliği gibi temel özgürlükleri ihlal eden arama tedbirine başvurulması; bu hak ve özgürlüklerin etkili bir şekilde korunabilmesi için şartlara bağlanmıştır. Arama tedbiri için ilk şart somut olgulara dayan makul şüphedir. Fakat yalnızca makul şüphenin bulunması bu tedbire başvurmak için yeterli değildir. Arama yapılabilmesi için yazılı bir karar veya emrin bulunması aramanın ikinci şartını oluşturur. Hakim ya da gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kanunda yetkili kılınanlar tarafından verilen yazılı emrin varlığı halinde arama yapılabilir.¹²² Kural olarak sözlü bir karar veya emirle arama yapılamaz. CMK 161.maddede düzenlenen Cumhuriyet savcısının adli kolluğa verdiği sözlü emrin en kısa sürede yazılı hale getirildiği takdirde geçerli olması hali arama bakımından mümkün değildir.¹²³ İlk olarak sözlü emir verilerek daha sonra bu emir yazılı olarak bildirilemez. Arama yapılması ancak arama yapılmadan önce yazılı bir karar veya emir bulunması halinde mümkündür. Bu şartların sağlanmasıyla birlikte verilecek olan arama kararı, soruşturmanın başlangıcından itibaren muhakemenin sona ermesine kadar verilebilir.¹²⁴

aa. Arama Kararının Yetkili Makam Tarafından Verilmesi

Arama kararı verilmesi bireyin hak ve özgürlükleri ile devletin menfaatleri arasında denge sağlanmasını gerektirmektedir. Hukuk devleti ilkesi gereğince temel hak

¹²¹ KUNTER – YENİSEY – NUHOĞLU, s. 1062

¹²² Ceza Muhakemesi Kanunu 119.madde: “Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşamadığı hallerde ise kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlileri arama yapabilirler. Ancak, konutta, işyerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda arama, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile yapılabilir. Kolluk amirinin yazılı emri ile yapılan arama sonuçları Cumhuriyet Başsavcılığına derhal bildirilir.”

¹²³ ÖZTÜRK - KAZANCI - GÜLEÇ, s.147.

¹²⁴ ÖZBEK – DOĞAN – BACAĞIZ, s. 318.

ve özgürlüklerle yakından ilişkili bir tedbire hakim kararıyla başvurulması kişiler için güvence niteliğindedir.¹²⁵ AÖAY’ne göre yetkili kolluk arama kararı alınması gereken durumlarda, bu gerekliliğin nedenlerini ve makul şüpheyi içeren sebeplerini gösteren bir rapor hazırlayarak Cumhuriyet savcısına başvurur. Adli arama kararı, dosya üzerinden verilir. Hakim arama kararını verirken arama kararı verilmesi için kendisine başvuran makamın belirtmiş olduğu olgular üzerinden değerlendirmede bulunur.¹²⁶ Hakim değerlendirmede bulunurken hem yasaya uygunluğu hem de amaca uygunluğu denetler.¹²⁷ Arama kararını vermeye yetkili kılınan hakim soruşturma evresinde sulh ceza hakimidir. Ceza Muhakemesi Kanunu 119.maddede arama kararı için soruşturma ve kovuşturma evreleri bakımında ayrıma gidilmemiş sadece hakim kararından bahsedilmiştir. Karışıklığa sebep olacak bu düzenlemenin kovuşturma aşamasında mahkeme kararı bulunması gerektiği şeklinde düzeltilmesi gerekmektedir.¹²⁸

1982 Anayasası ve Ceza Muhakemesi Kanuna göre Cumhuriyet savcısı ve kolluk amiri de belirli şartlar altında arama kararı vermeye yetkili kılınmıştır. Cumhuriyet savcısının arama kararı verebilmesi ancak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mümkün olmaktadır. AÖAY 4.maddede gecikmesinde sakınca bulunan hal tanımına yer verilmiştir.¹²⁹ Maddeye göre gecikme halinde suça ilişkin delillerin kaybolması veya şüphelinin kaçması, kimliğinin saptanamaması tehlikesi oluşacaksa ve hakimden karar almak için yeterli vakit yoksa gecikmesinde sakınca bulunan hal söz konusu olacaktır. Arama işleminin gecikmesi, işlemin amacına ulaşılmasını önemli ölçüde zorlaştıracak ya da tamamen anlamsız hale getirecekse, bu durumda gecikmede

¹²⁵ ÖZBEK – DOĞAN – BACAĞSIZ, s. 319.

¹²⁶ KUNTER – YENİSEY – NUHOĞLU, s. 1065; ÇÖPOĞLU, s. 79.

¹²⁷ ÖZBEK – DOĞAN – BACAĞSIZ, s. 319.

¹²⁸ HAKERİ – ÜNVER, s. 412. ÖZTÜRK – KAZANCI – GÜLEÇ, s. 148.

¹²⁹ AÖAY 4.madde: “Derhâl işlem yapılmadığı takdirde suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması veya şüphelinin kaçması veya kimliğinin tespit edilememesi ihtimâlinin ortaya çıkması ve gerektiğinde hâkimden karar almak için vakit bulunmaması”

sakınca bulunan bir hâlin var olduğu kabul edilmelidir.¹³⁰ Arama tedbiri gibi temel haklara açıkça müdahalede bulunan koruma tedbirlerine kural olarak hakim veya mahkeme kararıyla başvurulabilirken, kanun koyucu gecikmesinde sakınca bulunan hali düzenleyerek muhakeme işlemlerinin yapılamamasının getireceği sonuçları önlemeye çalışmıştır. Gecikmesinde sakınca bulunan halin varlığı durumunda aslında hakim veya mahkemeye ait olan arama kararı verme yetkisi Cumhuriyet savcısına ya da kolluk amirine devredilmektedir.¹³¹

Her ne kadar Yönetmelikte bir tanımı bulunsa da gecikmesinde sakınca bulunması ifadesi belirsizdir. Bu halin bulunup bulunmadığı hususu Cumhuriyet savcısı ve kolluk amiri tarafından takdir edilecektir.¹³² Her somut olayda, suç delillerinin kaybolma riski ile şüphelinin kaçma veya kimliğinin tespit edilememesi ihtimali ayrı ayrı değerlendirilecektir. Cumhuriyet savcısı ve ona ulaşamadığı takdirde kolluk amirine tanınmış olan bu yetki istisnai bir yetkidir¹³³ bu nedenle yetki keyfi bir şekilde kullanılmamalıdır. Halin varlığını takdir edecek olan makam bu yetkiyi kullanırken gerekli dikkat ve özeni göstermeli yetkiye başvurma hususunda hak ve özgürlükleri en az zedeleyen yolu seçmelidir. Gecikmesinde sakınca olan bir halin varlığını tespit eden memur, bu halin varlığını gerekçeleriyle birlikte belgelemelidir.¹³⁴ Gecikmesinde

¹³⁰ Yargıtay Ceza Genel Kurulu Esas Numarası: 2014/8-166 Karar Numarası: 2014/514 Karar Tarihi: 25.11.2014

¹³¹ Z. Özen İNCİ, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Cumhuriyet Savcısı ve Sulh Ceza Hâkimi (Soruşturma Makamları) Arasındaki Gri Alan: Gecikmesinde Sakınca Bulunan Hal Kavramı ve Soruşturma Evresinde Temel Haklara Müdahale Sorunu”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 65, S. 4, 2016, s. 2007.

¹³² İNCİ, a.g.e, s. 2010.

¹³³ İNCİ, s. 2008.

¹³⁴ ÖZBEK – DOĞAN – BACAKSIZ, s. 323.

“Cumhuriyet Savcısından arama kararı talep edilmesini gerektirir nitelikte gecikmesinde sakınca bulunan hallerin neler olduğu açıkça gösterilmeden, Cumhuriyet Savcısı tarafından da gecikmesinde sakınca bulunan ve aciliyeti haklı kılan halin ne olduğu belirtilmeden gündüz vakti saat 14:00 ila 16:00 saatlerini kapsayacak şekilde CMK.nun 119. maddesine ve hukuka aykırı şekilde arama kararı verilmesini, (..)” Yargıtay 7. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2015/18389 Karar Numarası: 2017/9112

sakınca bulunan hallerde, Cumhuriyet savcısı ya da kolluk amirinin kanunda belirtilen istisnai yetkilerini kullanabilmeleri için ilk olarak yetkili mercilere başvurmuş olmaları gerekmektedir.¹³⁵ Kanunda yetkili kılınan mercilere başvurmadan verilen arama kararı gecikmesinde sakınca bulursa dahi hukuka uygun olmayacaktır.

Gecikmesinde sakınca bulunması hali sadece adli arama koruma tedbiri bakımından ortaya çıkmış bir kavram değildir. Ceza Muhakemesi Kanunu bu kavramı diğer koruma tedbirleri açısından da ele almıştır. Örneğin elkoymaya veya iletişimin tespiti, dinlenmesi kayda alınmasına ilişkin hükümlerde Cumhuriyet savcısının kararını derhal hakim onayına sunacağı, en geç 24 saat içerisinde hakim onayı sağlanmadığı takdirde tedbirin kaldırılacağı düzenlenmiştir. Kanun koyucu, arama tedbirini düzenlerken istisnai yetki kullanarak verilen arama kararının hakim onayına sunulacağına ilişkin bir hükme kanunda yer vermemiştir bu bağlamda elkoyma tedbiri için bir denetim söz konusuysa arama tedbiri için bulunmamasının uygulamada yansımaları olmaktadır. Arama işlemi elkoyma ile sonuçlandığı takdirde kanun hükmü gereğince bu karar hakim onayına sunulmaktadır. Fakat arama işleminin el koyma olmaksızın tamamlanması durumunda bu karar için yargısal denetim öngörülmemiştir.¹³⁶ Arama işlemi hak ve özgürlüklere doğrudan müdahale eden bir işlemdir. Bu işlemin hakim kararı olmaksızın gerçekleştirilmesi halinde yargısal denetime tabi olmaması hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Doktrinde konuyla ilgili farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. *Kunter/Yenisey/Nuhoğlu*’na göre Anayasanın “kendiliğinden uygulanabilecek nitelikteki hükmü” ile doldurularak bu istisnai kararların hakim onayına sunulması

(Lexpera Erişim Tarihi: 23.11.2025) Benzer karar: Yargıtay Ceza Genel Kurulu Esas Numarası: 2014/8-166 Karar Numarası: 2014/514 Karar Tarihi: 25.11.2014.

¹³⁵ İNCİ, s. 2011

¹³⁶ ÖZBEK – DOĞAN – BACAŞIZ, s. 325; İNCİ, s. 2032.

gerekmektedir.¹³⁷ *Öztürk/Tezcan/Erdem* vd. ‘ne göre her ne kadar CMK’da bir düzenleme yer almasa da Anayasanın 20. maddesinin arama işlemini kapsayacak şekilde doğrudan uygulanması ve bu kararların hakim onayına sunulması gerekmektedir.¹³⁸ *Ünver/Hakeri* ise hakim onayına sunulması gereken el koyma gibi koruma tedbirlerinin onaya sunulacağı süre içerisinde devam eden bir niteliği bulunurken; aramanın delil elde edememe durumunda sona eren bir tedbir olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle arama işleminin, işlem tamamlandıktan sonra yargısal denetime girmesinin faydası bulunmamaktadır.¹³⁹ Konuyla ilgili yargı kararları incelendiğinde ise Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesinin arama kararının onaylanması şeklinde bir usulün bulunmadığı yönünde yaklaşımı benimsediği görülmektedir.¹⁴⁰ Kanaatimizce her ne kadar arama işlemi elkoyma olmaksızın tamamlandığında sonlandırılması gereken bir müdahale kalmasa bile bu şekilde istisnai bir yetkiye dayanarak gerçekleştirilen işlemlerin hakim onayına sunulması önem arz etmektedir. Hakim önüne gelen somut olaylar açısından müdahaleye son verilmesine

¹³⁷ **KUNTER – YENİSEY – NUHOĞLU**, s. 1066

¹³⁸ **ÖZTÜRK – TEZCAN – ERDEM** vd. , s. 505.

¹³⁹ **ÜNVER – HAKERİ**, Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt II, s. 1132.

¹⁴⁰ Bu yönde kararlar: Ankara BAM, 9. Ceza Dairesi , Karar Tarihi: 10.04.2018, Esas Numarası: 2017/3501, Karar Numarası: 2018/1259 Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Karar Tarihi: 15.03.2003, Esas Numarası: 2005/1015, Karar Numarası: 2005/29 Yargıtay Ceza Genel Kurulu Karar Tarihi: 25.11.2014, Esas Numarası: 2014/8-166, Karar Numarası: 2014/514. “S... Cumhuriyet Savcılığınca sanığın üzerinin aranması ve el koymanın onaylanması’ S... Sulh Ceza Mahkemesinden istenilmiş, mahkeme 21.01.2003 tarihli kararında ‘... arama ile... zapt olma...’ işleminin onaylanmasına karar vermiştir. Yapılan işlem iki açıdan sakattır: Birincisi; Anayasanın 20. maddesinde 4709 sayılı kanunla yapılan değişiklikten sonra ‘... Yetkili merciin kararı yirmi dört saat içinde görevli hakim onayına sunulur...’denilmiş ise de burada onaya sunulacak olan şey ‘arama’ değil ‘el koyma’ tedbiridir. Nitekim hükmün hemen devamında, ‘Hakim kararını el koymadan itibaren 48 saat içinde açıklar; aksi halde, elkoyma kendiliğinden kalkar...’ ifadesi bu yorumu doğrulamaktadır. İkincisi; yapılan aramanın hukuka uygun olup olmadığını, görevli mahkeme zaten yargılama aşamasında değerlendirmek zorundadır. Henüz hazırlık soruşturmasının başında Sulh Ceza Hakiminin, görevli mahkemeyi de bağlayacak biçimde ‘aramanın onaylanmasına’ biçiminde bir karar verebilme yetki ve görevi olamaz; bu davranış hukuka uygun değildir.” Aktaran Oğuzhan **SAPAN**, “Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Cumhuriyet Savcısı veya Kolluk Amiri Tarafından Verilen Adli Arama Kararının Hâkim Onayına Sunulması”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1, 2022.

ilişkin karar veremeyecek olsa dahi, gerçekleştirilen eylemin hukuka aykırı olduğunu tespit etmesi ve buna yönelik gerekli işlemleri yapması gerekmektedir.

Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı ve kolluk amirinin arama işlemine karar verebilmesi için aranan diğer şartların da eksiksiz bir şekilde gözetilmesi gerekmektedir. İstisnai yetkinin kullanılabilmesi için yalnızca gecikmesinde sakıncası bulunan bir halin varlığı yeterli değildir. Cumhuriyet savcısı gecikmesinde sakınca bulunan ve arama işleminin yapılabilmesi için gerekli olan makul şüpheyi tespit ettiğinde ilk olarak hakime ulaşmak hususunda gerekli çabayı göstermelidir.¹⁴¹ Bu çabanın sonuçsuz kalması ve hakime ulaşılamaması halinde Cumhuriyet savcısının yazılı arama kararını vermesi mümkündür. Bu hallerde kişinin üstünde, aracında, konutta, işyerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda arama yapılabilir.

Kolluk amirinin yazılı emriyle kolluk görevlilerinin arama yapabilmesi için, kolluk amirinin gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısına ulaşmak için gereken çabayı göstermiş olması gerekmektedir. Gerekli gayret gösterilmeden verilen arama emri hukuka aykırı olacaktır. Kolluk amirinin emriyle arama yapıldığı takdirde bu aramanın sonuçları gecikmeksizin Cumhuriyet savcısına bildirilir.¹⁴² Ceza Muhakemesi Kanuna göre konutta, işyerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda arama yapılabilmesi ancak hakim veya Cumhuriyet savcısının kararıyla mümkündür bu nedenle bu alanlarda gecikmesinde sakınca bulunsa dahi kolluk amirinin yazılı emriyle arama yapılamaz. Kanun koyucu özel hayatın gizliliği hakkıyla yakından ilişkili olan bu alanların daha etkili bir şekilde korunabilmesi için bu şekilde bir düzenlemeye giderek, kişilerin mahrem alanlarının keyfi müdahalelerden korunmasını amaçlamıştır.

¹⁴¹ ÜNVER HAKERİ, s.412

¹⁴² ÜNVER HAKERİ, s.412

bb. Arama Kararı veya Emrinin İçeriği

Arama işleminin hukuka uygun olması için yetkili makam tarafından verilmiş yazılı bir arama kararı ya da emrinin bulunması şarttır. Arama kararı veya emrinin geçerliliği için yazılı olması tek koşul değildir. Arama karar veya emri genel nitelikli olmamalıdır.¹⁴³ Ceza Muhakemesi Kanunu arama kararında bulunması gereken nitelikleri 119. maddede düzenlemiştir. İlgili hükme göre arama kararı ya da emrinde; aramaya sebep olan eylem, aranacak kişi, aramanın gerçekleştirileceği konut veya diğer yerin adresi ya da eşya ile karar veya emrin hangi süre boyunca geçerli olacağı açıkça belirtilmek zorundadır.

Arama kararı verilirken neyin veya kimin arandığı kararda belirtilmeli,¹⁴⁴ aranan kişinin bilgileri ve kişisel özellikleri belirtilmelidir.¹⁴⁵ Konutun aranmasına ilişkin arama kararında adres tam olarak belirtilmelidir ve arama yapılacak her konut için ayrı karar verilmelidir.¹⁴⁶ Yazılı arama kararında hükümde sayılan hususlar tam olarak belirtilmediği takdirde gerçekleştirilen arama hukuka aykırı olacaktır ve bu arama sonucunda elde edilen deliller de hukuka aykırı delil niteliğini haiz olarak kullanılamayacaktır.

Arama karar veya emrinde, bu karar veya emrin ne kadar süre ile geçerli olacağı da belirtilmek zorundadır. Aramanın süresi belirtilmediği takdirde hukuk devleti ilkesine aykırı olarak kolluğa keyfilik verilmiş olacaktır.¹⁴⁷ Arama kararı verilirken kararı verecek olan yetkili makam makul şüpheyi kararı verdiği zamana göre değerlendirmektedir. Bu nedenle makul şüpheyi ilişkin değerlendirmenin yapılması ve arama kararının verilmesi arasında geçen süre önem taşımaktadır. Sürenin uzaması, geçen süre zarfında makul şüpheyi oluşturan olguların değişmesi tehlikesini

¹⁴³ KUNTER - YENİSEY - NUHOĞLU, s.1065.

¹⁴⁴ ÖZBEK – DOĞAN – BACAŞIZ, s. 320

¹⁴⁵ KUNTER – YENİSEY – NUHOĞLU, s.1065.

¹⁴⁶ YENİSEY, İnsan Hakları Açısından Arama, s.29.

¹⁴⁷ HAKERİ – ÜNVER, Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt II, s. 1102.

doğurmaktadır.¹⁴⁸ Kararı verecek yetkili makam, arama kararını geniş bir zaman dilimine yayılacak şekilde vermemeli, arama da kararın verildiği tarihten itibaren beklenmeksizin gerçekleştirilmelidir.

cc. Arama Kararı Gerektirmeyen Durumlar

Arama kararı verme yetkisi CMK ve Anayasa gereğince hakim ile gerektiği koşullarda savcı ve kolluk amirine tanınmıştır. İstisna olarak Arama Yönetmeliği 8.maddede hakim kararı gerekmeksizin kolluk tarafından arama yapılabilecek haller düzenlenmiştir.¹⁴⁹ Arama kararı bulunmaksızın arama yapılabileceğinin düzenlendiği

¹⁴⁸ **KUNTER - YENİSEY - NUHOĞLU**, s. 1065

¹⁴⁹“Bazı durumlarda hakim kararı ve yazılı arama emri bulunmasa dahi arama yapılabilecektir. Bu haller olayın özelliğinden veya kanun hükmünün verdiği arama yetkisinden kaynaklanabileceği gibi arama emri almaya imkan bulunmaması nedenine de dayanabilir. Bu durumlarda kolluk görevlileri, bir arama kararı veya emri beklemeden arama yapmak, delilleri elde etmek ve failleri yakalamakla görevlidir.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu Esas Numarası: 2016/579 Karar Numarası: 2017/141 Karar Tarihi: 14.03.2017 AÖAY 8.madde: “a) Hakkında tutuklama kararı veya yakalama emri veya zorla getirme kararı bulunan kişi ile hakkında gıyabî tutuklama kararı verilen kaçak yakalandığında üstünde, yakalanması amacıyla konutunda, işyerinde, yerleşim yerinde, bunların eklentilerinde ve aracında yapılacak aramada, b) Hâkim kararı veya Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile veya kolluk tarafından doğrudan yakalanan kişinin, kendisine, başkalarına veya yakalama işlemini yapan kolluk görevlilerine zarar vermesini önlemek amacıyla yapılacak kaba üst aramasında, c) Gözaltına alınan kişinin, nezarethaneye konmadan önce yapılan üst aramasında, d) Herhangi bir sebeple hukuka uygun şekilde yakalandıktan sonra kolluk güçlerinin elinden kaçmakta olan kişilerin veya işlenmekte olan veya henüz işlenmiş olan veya pek az önce işlendiğini gösteren belirtilerin olduğu suçun failinin yakalanması amacıyla takibi sırasında girdikleri araç, bina ve eklentilerinde yakalanması amacıyla yapılacak aramalarda, e) 1) 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 9 uncu maddesinin ikinci fıkrası kapsamında gümrük salonları ve gümrük kapılarında kaçak eşya sakladığından kuşku edilen kişilerin üzeri, eşyası, yükleri ve araçlarının gümrük kontrolü amacıyla gümrük görevlilerince aranmasında, f) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 24 üncü maddesindeki kanunun hükmü ve âmirin emrini yerine getirme, 25 inci maddesindeki meşru savunma ve zorunluluk hâli ve 26 ncı maddesindeki hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası ile diğer kanunların öngördüğü hukuka uygunluk sebepleri ve suçüstü hâlinde yapılan aramalarda, toplum için veya kişiler bakımından hayatî tehlikeyi ortadan kaldırmak amacıyla veya kapalı yerlerden gelen yardım çağrıları üzerine, konut, işyeri ve yerleşim yeri ile eklentilerine girmek için. 2) 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında Gümrük Kanunu gereğince belirlenen kapı ve yollardan başka yerlerden girilmesi, çıkılması ve geçilmesi yasak olan gümrük bölgesinde rastlanacak kişi ve her nevi taşıma araçlarının yetkili memurlar tarafından durdurularak bu kişilerin eşya, yük ve üzerleri ile varsa taşıma araçlarının aranmasında”

haller Anayasanın 20/2 düzenlememesinde yer alan arama kararı koşulunun istisnasını oluşturmaktadır.¹⁵⁰

Yönetmeliğin 8. maddesinde yer alan bu hallerin varlığı söz konusuysa arama kararı ya da emri bulunmaksızın arama işlemi gerçekleştirilebilecektir. 1. Fıkranın b ve c bentleri CMK 90/4 hükmüyle aynı doğrultuda düzenlemeye sahiptir. Yakalanan kişinin kendisine ya da başkalarına zarar vermesini önlemek amacıyla yapılacak kaba üst aramasında ve gözaltına alınan kişinin, nezarethaneye konmadan önce yapılan üst aramasında arama kararı aranmayacaktır.

1.fıkranın d bendinde kaçan ya da suçüstü halinde yakalanan failin yakalanması amacıyla takip edildikleri esnada girdikleri araç, bina ve eklentilerinde yapılan aramalarda Yönetmelik gereğince arama kararı gerekmemektedir. Sanık ya da şüpheli veya diğer kişilere ait olduğu fark etmeksizin bu yerlerde arama kararı olmadan arama yapılabilecektir.¹⁵¹ Yer verilen bu düzenleme CMK 117/3 ile 118/2 hükümleriyle aynı doğrultuda bir düzenleme içermektedir. CMK hükümleri gereğince diğer kişilerin aranmasında makul şüphenin derecesini artıran olayların varlığı aransa da bu koşul, Yönetmelikteki ilgili hüküm ile CMK 117/3 uyarınca, şüpheli ya da sanığın bulunduğu yerler ve takip edilirken girdiği yerler bakımından geçerli sayılmaz. Benzer şekilde, gece vakti arama yapılmasını yasaklayan CMK düzenlemesi de suçüstü hâllerinde, gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda ya da yakalanmış veya gözaltına alınmışken kaçan kişi ile tutuklu veya hükümlünün yeniden ele geçirilmesine yönelik aramalarda

Maddenin 1-a bendinde yer alan “yakalanması amacıyla konutunda, işyerinde, yerleşim yerinde, bunların eklentilerinde ve aracında yapılacak aramada” ibaresi ile f bendinde yer alan “ilgilinin rızası” ibaresi Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 14/9/2012 tarihli ve E.: 2007/2257, K.: 2012/1117 sayılı Kararı ile İptal Kararı ile iptal edilmiştir. a bendinde yer alan ifadenin adli aramanın amaçları arasında yer alan şüpheli veya sanığın yakalanması hususuna denk düşmesi nedeniyle iptal edilmesi doğru olup bu nitelikte bir arama işleminin arama kararı olmaksızın yapılması hukuka uygun olmayacaktır.

¹⁵⁰Ahmet **KILIÇ**, “Üst ve Eşya Aramasına İlişkin Düzenlemelerin Anayasa’ya Uygunluğu”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 56, Ekim 2023, s. 410.

¹⁵¹**KESKİN KIZIROĞLU**, s. 157.

uygulanmaz. Maddede yer verilen durumlardaki gibi aniden ortaya çıkan durumlarda arama kararının alınması süreci, arama ile elde edilmek istenenlere ulaşmayı zorlaştıracak ya da tehlikeye zarara dönüştürecektir.¹⁵² bu nedenle sayılan hallerde oluşacak zarar ile kişilerin sahip oldukları temel hakların korunması arasında bir menfaat dengesi oluşturulmaya çalışılmıştır.

2. Aramaya Maruz Kalacak Kişiler

a. Şüpheli veya Sanık

Arama kural olarak suç isnadında bulunulan şüpheli veya sanık için uygulanan bir koruma tedbiridir. Ceza Muhakemesi Kanununa göre şüpheli, soruşturma evresinde suç şüphesinde altında bulunan kişiyi; sanık ise kovuşturma evresinin başlamasından hüküm kesinleşinceye kadar suç şüphesi altında bulunan kişiyi ifade eder. Arama kararında şüpheli veya sanığın kimlik bilgilerinin bulunmaması kabul edilebilir olmakla birlikte kişiyi tanımlayan ve diğerlerinden ayıran kişisel bilgilerinin yer alması zorunludur.¹⁵³ Tüzel kişiler ceza muhakemesi hukuku kapsamında arama tedbirine konu olamazlar.¹⁵⁴ Arama tedbiri açısından Kanunun yer verdiği kişi gerçek kişidir. Şüpheli veya sanık gerçek kişinin sadece fail olması aranmaz, bu kişiler azmettiren ya da yardım eden de olabilir.¹⁵⁵ Cezai ehliyeti bulunmayan kişilerin şüpheli veya sanık sıfatıyla aranması mümkün değildir. Cezai ehliyeti bulunmayan kişiler, şüpheli veya sanık dışındaki kişilere özgü düzenlemeye göre aramaya maruz kalabilirler.¹⁵⁶ Şüpheli veya sanık ceza muhakemesindeki sıfatları gereğince diğer kişilerden farklı işlemlere tabi tutulabilirler. Kanun da bu doğrultuda ilerleyerek şüpheli veya sanığın aranmasında makul şüphe derecesini arama yapılması için yeterli görmüştür. Yetkili makamın somut

¹⁵² KILIÇ, s. 411.

¹⁵³ ÖZTÜRK – KAZANCI – GÜLEÇ, s.153; ÖZBEK – DOĞAN – BACAKSIZ, s. 304.

¹⁵⁴ TOROSLU – FEVZİOĞLU, s. 144.

¹⁵⁵ ÖZBEK – DOĞAN – BACAKSIZ, s. 304.

¹⁵⁶ ÖZBEK – DOĞAN – BACAKSIZ, s. 304.

olgulara dayanarak makul şüphe derecesine ulaşacak bir kanaate varması halinde şüpheli ve sanık bakımından arama kararı verilebilecektir.

b. Şüpheli veya Sanık Dışındaki Kişiler

Ceza Muhakemesi Kanunu 117. maddede diğer kişilerin aranması düzenlenmiştir.¹⁵⁷ Madde kapsamında diğer kişi suç ile ilgisi bulunmayan kişidir. Suçla ilgisi bulunmayan kişi, suçu işlememiş, işlenmesine iştirak etmemiş ve işlenişine yardım etmemiş kişileri ifade etmektedir.¹⁵⁸ Diğer kişilerin aranması, kendilerine ilişkin yakalama ya da el koyma amacına dayanmamaktadır. Suçla ilgisi olmayan üçüncü kişilerin aranması, şüpheli ya da sanığın yakalanması veya suça ilişkin delillerin elde edilmesine yönelik yapılmaktadır. Kanun koyucu diğer kişilerin aranmasını şüpheli ya da sanığın aranmasından farklı koşullarda düzenlemiştir. Bu kişilerin ceza muhakemesi işlemlerine katılma yükümlülüğünün derecesi gözetilerek şüpheli ya da sanığın aranmasına ilişkin koşullardan daha kapsamlı olarak düzenlenmiştir. Diğer kişilerin üstü, eşyası, konutu ya da onlara ilişkin diğer yerlerin aranabilmesi için arama sonucu elde yakalanmak istenen kişi ya da elde edilmek istenen delillerin aranacak yerde olduğunu kabule yol açacak somut olayların varlığı aranmaktadır.¹⁵⁹

Şüpheli veya sanık dışındaki kişilere ilişkin dikkat edilmesi gereken kısım CMK 90/1 ve 90/2’de düzenlenen yakalamadır. Suçüstü hali bulunduğu takdirde kesintisiz takip sonucu şüpheli veya sanık dışındaki kişilerin konutuna girildiği takdirde CMK ve AÖAY hükümleri gereğince arama kararı ya da emrine ihtiyaç duyulmamaktadır.

¹⁵⁷ Ceza Muhakemesi Kanunu 117. madde: (1) *Şüphelinin veya sanığın yakalanabilmesi veya suç delillerinin elde edilebilmesi amacıyla, diğer bir kişinin de üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir.*

(2) *Bu hâllerde aramanın yapılması, aranılan kişinin veya suçun delillerinin belirtilen yerlerde bulunduğu kabul edilebilmesine olanak sağlayan olayların varlığına bağlıdır.*

(3) *Bu sınırlama, şüphelinin veya sanığın bulunduğu yerler ile, izlendiği sırada girdiği yerler hakkında geçerli değildir.*

¹⁵⁸ ERYILMAZ, s. 145.

¹⁵⁹ ÖZTÜRK – KAZANCI – GÜLEÇ, s. 145.

Burada dikkat edilmesi gereken kısım suçüstü halinde takip kesintiye uğrarsa bu hükümlere başvurulamayacağıdır.¹⁶⁰ İzlemenin kesintiye uğraması halinde artık arama karar ya da emri olmaksızın üçüncü kişilerin konutuna ya da kamuya açık olmayan kapalı alanlara girilmesi aramaya ilişkin genel kurallara tabi olacaktır.

c. Aramanın Özellik Gösterdiği Kişiler

Belirli kişilerin aranması farklı düzenlenmelerle hüküm altına alınmıştır. Düzenlemelerin ilki dokunulmazlığa sahip olan kişilere ilişkindir. 1982 Anayasası 83. madde uyarınca yasama dokunulmazlığına sahip olan milletvekilleri, maddede sayılan haller hariç olmak üzere meclis kararı bulunmadıkça seçimden önce veya sonra işlediği isnat edilen suça ilişkin tutulamaz, sorgulanamaz, yargılanamaz. Yasama dokunulmazlığının varlığı halinde arama tedbirine ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. İlk görüşe göre yasama dokunulmazlığına ilişkin Anayasada yer alan maddede yapılamayacak muhakeme işlemleri arasında aramaya yer verilmediği için yasama dokunulmazlığına sahip kişiler de aramaya maruz kalabilir.¹⁶¹ Diğer görüşe göre ise madde metninde sayılan işlemler sınırlı bir şekilde belirtilmemiştir. Arama tedbirinden daha hafif nitelikte tedbirlere maddede yer verildiği gözetilerek aramanın da kapsama dahil olması gerekmektedir.¹⁶² Arama tedbirinin suça ilişkin delil, iz ve emareleri elde etme amacı gözetildiğinde kaybolması ihtimali olan bu delillerin araştırılması işleminin yasama dokunulmazlığı bulunan kişilere de karşı yapılabilmesi gerekmektedir.

Dokunulmazlığa sahip bir diğer grup ise diplomatik dokunulmazlığa sahip olanlardır. Diplomatların sahip olduğu diplomasi dokunulmazlığı görev nedeniyle verilen bir dokunulmazlıktır bu nedenle dokunulmazlık görevle birlikte başlar ve görev

¹⁶⁰ **HAKERİ – ÜNVER**, Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt II, s. 1074.

¹⁶¹ **ÖZBEK**, Arama, s. 89; Ahmet **GÖKCEN**– M. Emin **ALŞAHİN** – Kerim **ÇAKIR**, Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 8, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 380.

¹⁶² Sulhi **DÖNMEZER** – Sahir **ERMAN**, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt I, Der Yayınları, B. 14, İstanbul 2016, s. 366.

sona erdiğinde dokunulmazlık da sona erer.¹⁶³ Diploması temsilcileri hakkında görev yaptıkları ülkede tutuklama, gözaltına alma, arama gibi koruma tedbirlerine başvurulamaz.¹⁶⁴

Aranması özellik arz eden diğer grup yargı mensuplarıdır. Hakimler ve Savcılar Kanunu 88/1’de hakimler ve savcılar için aramaya ilişkin durumu düzenlemiştir.¹⁶⁵. Düzenleme kapsamında hakim ve savcılarının görevleri süresince CMK’da yer alan aramaya ilişkin kurallar çerçevesinde aranması istisnai haller dışında mümkün değildir. Yargıtay 25.12.2023 tarihli kararında da gümrük muhafaza memurunun yurda yolcu olarak giriş yaptığı esnada şikayetçi Cumhuriyet savcısının aracında arama yaptığı olayda haksız aramanın meydana geldiğine karar vermiştir.¹⁶⁶

Noterlik Kanunu 153.maddede noterler hakkında kovuşturma yapılabilmesi Adalet Bakanlığı iznine tabi kılınmıştır. Maddede sadece kovuşturma evresinden bahsedildiği için Adalet Bakanlığı izni bulunmadan soruşturma evresi işlemleri yapılabilmektedir.¹⁶⁷ Diğer özellik gösteren kişilerde olduğu gibi noterlerde de ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlarla ilgili suçüstü halleri istisna olarak düzenlenmiştir.¹⁶⁸

¹⁶³ **CENTEL – ZAFER**, s. 88.

¹⁶⁴ **CENTEL – ZAFER**, s. 90.

¹⁶⁵ “Ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hâlleri dışında suç işlediği ileri sürülen hakim ve savcılar yakalanamaz, üzerleri ve konutları aranamaz, sorguya çekilemez. Ancak, durum Adalet Bakanlığına derhal bildirilir.”

¹⁶⁶ Yargıtay 4. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2021/17422 Karar Numarası: 2023/26314 Karar Tarihi: 25.12.2023 “Sanık müdafinin temyiz isteğinin; kanun maddelerinin yanlış yorumlandığına, yurda yolcu sıfatıyla giriş yapan kişinin Cumhuriyet savcısı da olsa aranmamasının mümkün olmadığına, Gümrük Kanunu ve Yönetmeliğinde hakim ve Cumhuriyet savcılarının aranmayacağına dair bir maddenin bulunmadığına, yapılan aramanın idari bir işlem olduğuna, sanık hakkında soruşturma izni alınmadığına, hükmün bozulmasına yönelik olduğu belirlenmiştir. Gümrük muhafaza memuru olan sanığın, kendisine kimlik ibraz eden ve 2802 sayılı Hakimler Savcılar Kanunu’na göre hakkında arama işlemi yapılamayacağını belirten şikâyetçi Cumhuriyet savcısının aracında haksız arama yaptığı iddia ve kabul olunmuştur. Tüm dosya kapsamı ile suçun sübuta erdiğinin kabulüyle Mahkemenin takdir ve gerekçesi yerinde görülmüştür.”

¹⁶⁷ **GÜNER NİŞANCI**, s. 57.

¹⁶⁸ Noterlik Kanunu 156. madde: “Ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren bir suçtan dolayı suçüstü halinde soruşturma genel hükümlere göre yapılır.”

Aramaya maruz kalma açısından özellik arz eden bir diğer grup avukatlık mesleğini yapanlardır. Avukatların mesleklerini yürüttükleri süre boyunca sır saklama yükümlülüğü kapsamındaki bilgi ve belgelerin korunması, avukatın mesleğini ifa ederken yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için hem Avukatlık Kanunu hem CMK ile aramaya ilişkin farklı şartlar aranmaktadır.

3. Konusuna Göre Arama

Ceza Muhakemesi Kanununa göre arama işleminin yapılabileceği yerler kişilerin üstü, eşyası, konutu, işyeri ve onlara ait diğer yerler olarak düzenlenmiştir. Kanun gereğince bu yerler şüpheli veya sanığa ya da 117. madde hükümlerine göre gerekli koşullar sağlandığında diğer kişilere ait yerler de olabilmektedir.

a. Kişi Üstünde Arama

Delil elde etmek amacıyla bir kişinin giysisinin içinde ya da altında arama yapılması işlemi kişi üstünde arama olarak nitelendirilmektedir.¹⁶⁹ Üstte arama kişinin elbisesinin içinde veya altında bulunan, gözle görülebilecek nitelikte olan ya da bir araştırma sonucu ortaya çıkarılabilecek şeyleri ortaya çıkarmayı amaçlayan aramadır.¹⁷⁰ AÖAY 28.maddede üst aramasının nasıl icra edilmesi gerektiğine dair düzenleme bulunmaktadır. Madde doğrultusunda üst araması kişinin ya da aracının ilk durdurulduğu yerde kişi başka bir yere götürülmeden yapılır. Aramanın icrası diğer kişilerin mümkün olduğu kadar göremeyeceği bir şekilde ve aynı cinsiyetten görevliler tarafından yapılmalıdır. Kişinin üstünün aranması kişi özgürlüğüne ilişkin sınırlara müdahale gerektirdiğinden dolayı işlemin yerine getirilmesi sırasında insan onurunun gözetilmesi ve kişinin utanma duygusuna zarar verilmemesine özen gösterilmelidir.¹⁷¹

¹⁶⁹ ÖZBEK – DOĞAN – BACAĞSIZ, s. 313.

¹⁷⁰ ŞAHİN – GÖKTÜRK, s. 336.

¹⁷¹ ÖZTÜRK – KAZANCI – GÜLEÇ, s. 156.

Kişi üstünde arama ve beden muayenesi, kişinin vücut dokunulmazlığına yönelik bir müdahale içerme konusunda benzerlik gösterse de bu iki uygulama farklı muhakeme işlemleridir. Kişi üstünde arama, beden muayenesinden farklıdır çünkü beden muayenesinde delil araçları derhal kullanılırken, kişi üstünde aramada delil olarak kullanılabilecek olanlar araştırılmaktadır.¹⁷²

Beden muayenesi CMK 75-77. maddeleri arasında düzenlenen tıbbi bir işlemdir.¹⁷³ Dış beden muayenesi de arama tedbiri gibi delil elde edilmesi amacına hizmet etmektedir fakat elde edilmek istenen delillerin niteliği farklıdır. Dış beden muayenesi ile vücudun ve organların genel görüntüsüne ve bedendeki basit bir incelemeyle görülebilen sıyrık ve çiziklere ilişkin bilgilere ulaşılmaktadır.¹⁷⁴ Dış beden muayenesinin kural olarak tabip tarafından yapılması gerekmektedir. Tabip tarafından tıbbi aletler yardımıyla gerçekleştirilen dış beden muayenesinde vücut elle ve gözle incelenmektedir.¹⁷⁵ Aramada ise işlemi gerçekleştiren kişiler tabip ya da sağlık mesleği mensubu kişiler değil kolluk görevlisidir ve arama işleminde kişinin vücuduna yönelik değil üzerinde saklanması ihtimali bulunan delillere yönelik bir araştırma işlemi yürütülmektedir.¹⁷⁶

Cinsel organlar ve anüs bölgesine yönelik tıbbi araçlarla gerçekleştirilen incelemeler iç beden muayenesi kapsamındadır. Aramada bu bölgeler dışında kişinin ağız, kulak ve burun boşluklarında ya da ayak, kol, saç arası gibi bölgelerde saklanmış

¹⁷² **MANZİNİ**, s. 593.

¹⁷³ Beden Muayenesi Yönetmeliğinin 3.maddesinde dış beden muayenesi “*Vücudun dış yüzeyi ile kulak, burun ve ağız bölgelerinin gözle ve elle yapılan yüzeysel tıbbî incelemesi*” olarak tanımlanmıştır.

¹⁷⁴ Devrim **GÜNGÖR** – Okan **BAKŞİ**, “*Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Bedenden Örnek Alınması ve Genetik İncelemeler*”, Adli Bilimler Dergisi, C. 8, S. 3, 2009, s. 64.

¹⁷⁵ Berrin **AKBULUT**, “*Dış Beden Muayenesi*”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 27, Temmuz 2016, s. 95.

¹⁷⁶ FARUK **TURHAN**, “*Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi ve Tıp Hukuku (Özellikle AİHM Kararları Işığında Şüpheli veya Sanığın Zorla Muayenesi Konusunun Değerlendirilmesi)*”, Tıp Ceza Hukukunun Güncel Sorunları, TBB Yayınları, Ankara 2008, s. 1025.

şeylerin aranması da mümkündür. Kişinin ağzında uyuşturucu, jilet gibi maddelerin bulunup bulunmadığına ilişkin araştırma arama hükümleri kapsamında gerçekleştirilecektir.¹⁷⁷ Kişinin cinsel organları üzerinde bulunan uyuşturucu gibi delillerin elde edilmesi de üst aramasına ilişkin kurallar çerçevesinde gerçekleştirilebilecektir.¹⁷⁸ Bu aramaların hukuka uygun olabilmesi için aramaya yönelik maddelere uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.¹⁷⁹ Arama işleminde elbiseler çıkartılarak da araştırma yapılması mümkündür fakat bu işlemde tıbbi araçlar kullanılmaması gerekmektedir.¹⁸⁰ Arama sırasında elbiselerin çıkartılması işlemi ölçülü olmalı ve beden muayenesi boyutuna ulaşmamalıdır.¹⁸¹ Yönetmelikte giysilerin çıkarılmasına yönelik izlenecek yol belirtilmiştir. Buna göre öncelikle bedenin üst kısmında yer alan giysiler çıkartılarak bunlar üzerinde arama yapılacak daha sonra

¹⁷⁷ **AKBULUT**, Dış Beden Muayenesi, s. 93.

¹⁷⁸ **TURHAN**, s. 1036.

¹⁷⁹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu Esas Numarası: 2017/1189 Karar Numarası: 2019/534 Karar Tarihi: 12.09.2019 *“Hakkında uyuşturucu madde ticareti yaptığına yönelik 30.09.2014 tarihinde ihbar bulunan ve yapılan araştırmalarda uyuşturucu sattığına ilişkin bilgi edinilen sanığın, olay tarihinde kolluk kuvvetleri tarafından bu bilgiye istinaden yakalandığı ve Gaziosmanpaşa Sulh Ceza Hâkimliğinden alınan 29.09.2014 tarihli, 2014-1082 değişik iş sayılı 'Genel önleme arama kararına istinaden yapılan aramada iç çamaşırında poşet içerisinde 15,2 gr amfetamin etken maddesi bulununan 65 adet tablet ve net ağırlığı 24,5 gram ADB FUBINACA olan uyuşturucu maddelerin ele geçtiği somut olayda;... Görevlilerce yakalanması sonrasında karakola getirilen sanığın iç çamaşırı içerisinde yapılan arama işleminin, PVSK'nın 4/A maddesi kapsamında yoklama ve kontrol olarak değerlendirilemeyeceği, derhâl işlem yapılmadığı takdirde işlendiği iddia edilen suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolacağına diğer bir anlatımla gecikmesinde sakınca bulunduğu ilişkin hiçbir bilgi ve belgenin bulunmadığı, dolayısıyla suçüstü hâlinin de söz konusu olmadığı, sanığın yakalandığı yeri ve tarihini kapsayan önleme araması kararına istinaden bu yerde veya gerekli olması hâlinde kolluk aracından veya yakındaki kapalı bir yerden yararlanılarak arama işleminin gerçekleştirilmesi gerekirken, PVSK'nın 9 ve Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin 28. maddesinin 7. fıkrasına aykırı olacak şekilde, sanığın karakola götürülerek üst aramasının yapıldığı, suç konusu uyuşturucu maddenin hukuka aykırı olarak elde edilen delil niteliğinde olması durumunda Anayasanın 38. maddesinin 6. fıkrası ile CMK'nın 206. maddesinin 2. fıkrasının (a) bendi, 217. maddesinin 2. fıkrası, 230. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca hükme esas alınamayacağı dikkate alındığında; karakola getirilen sanığın iç çamaşırında arama yapılmasına olanak sağlayan bir adli arama kararı veya yazılı arama emri bulunup bulunmadığının araştırılarak, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden, eksik araştırma ile hüküm kurulmasının isabetsiz olduğu kabul edilmelidir.”*

¹⁸⁰ **AKBULUT**, a.g.e., s. 93.

¹⁸¹ **GÖKCEN –ALŞAHİN – ÇAKIR**, s. 382.

üst beden giysileri giydirilip bedenın alt kısmındaki giysiler çıkartılarak arama yapılacaktır.

Kişinin üstünde arama yapılması vücut dokunulmazlığı hakkına yönelik ihlale sebep olmaktadır bu nedenle işlemin icrası sırasında gerekli özen gösterilmelidir. Arama, keyfilikten uzak bir biçimde gerçekleştirilmeli ve bedene dokunulmamasına dikkat edilmelidir. Kişinin üstünde arama yapılırken kişinin vücut bütünlüğüne dikkat edilmelidir. Bu doğrultuda aramanın kapsamını aşarak beden muayenesi boyutuna varacak eylemlerden kaçınılmalıdır. Özellikle gecikmesinde sakınca bulunması sebebiyle hakim kararı olmadan arama yapılacağı zaman kolluk görevlilerinin kişi özgürlüğüne en az müdahale edecek şekilde davranması gerekmektedir.

Kişinin üstünde yapılan arama, sadece buna yönelik bir karara dayanmanın dışında konutta ya da işyerinde arama yapılmasını sağlayan arama kararına dayanarak da gerçekleştirilebilir. Bu şekilde bir aramanın icra edilebilmesi için kanunda aramaya ilişkin belirtilen diğer koşulların sağlanması gerekmektedir. Kişinin üstünde saklanması mümkün olamayacağı şeylerin aranması hukuka uygun değildir.¹⁸² Bu tür bir arama hukuka aykırı olacaktır.

b. Konutta Yapılan Arama

Konut kavramının dar ve geniş olmak iki farklı anlamı bulunmaktadır. Dar anlamda konut ile ev ihtiyaçlarına ayrılmış olan yer ifade edilmektedir.¹⁸³ Ceza hukukunda ise konut kavramı geniş bir anlam ifade etmektedir. Anayasal güvence altına alınmış bir hak olarak konut dokunulmazlığı hakkı ve bu hakkın ceza muhakemesi işlemleriyle bağlantısı kavramın geniş yorumlanmasına sebep olmaktadır.¹⁸⁴ Bu kapsamda geniş anlamda konut ise kişinin kendi iş ve faaliyetlerine özel kullandığı bu

¹⁸² ÖZBEK, Arama, s. 117.

¹⁸³ Nevzat TOROSLU – Haluk TOROSLU, Ceza Hukuku Genel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara, 2021, s. 99.

¹⁸⁴ ÇÖPOĞLU, s. 111.

yönde tahsis ettiği alan olarak ifade edilmektedir.¹⁸⁵ Geniş anlamda konut kavramı çerçevesinde bir yerin konut sayılabilmesi için tahsis iradesinin bulunması gerekmektedir. Kişinin bir yeri kendi ihtiyaçları doğrultusunda tahsis etmesi ve bu tahsis iradesinin dışarıdan diğer kişiler tarafından da anlaşılabilmesi için gerekli şartların yerine getirilmesi gerekmektedir.¹⁸⁶

Kişinin kullanımına tahsis ettiği yerin konut sıfatına sahip olabilmesi için bu yerin sürekli olarak kullanılması aranmamaktadır. Konutun kiralık olmasının da hakkın kapsamı bakımından önemi bulunmamaktadır.¹⁸⁷ Konutun kullanımına yönelik hakkın meşru olması yeterlidir. Bu meşru hakkın da hangi tür hak olduğu önem arz etmemektedir.¹⁸⁸ Konut dokunulmazlığının sağladığı güvencelerin uygulanabilmesi için kişilerin konut üzerinde sahip olduğu hakkın türü önem arz etmemektedir. Konut dokunulmazlığı hakkı özel hayatın korunması amacına yönelik bir hak olduğundan dolayı konut kavramı geniş yorumlanarak kişinin özel hayatını mahrem bir şekilde yaşadığı ve dışarıya bu iradeyi gösterdiği sürece kişi bu hakkın güvencelerinden yararlanır.

Konutta arama yapılmasına ilişkin güvenceler konutun eklentilerini de kapsamaktadır. Bir yerin konutun eklentisi olabilmesi için konutla fiziksel bir bağının bulunması ya da yakınlık şartı aranmamaktadır. Objektif olarak değerlendirildiğinde eklenti üzerinde de bir tahsis iradesinin olduğu anlaşılıyorsa bu yerin eklenti sayılması için yeterli görülmektedir.¹⁸⁹ Bodrum, garaj, bahçe, kiler gibi alanlar konut eklentilerine örnek olarak sayılmaktadır.¹⁹⁰

Konut ve eklentilerinde arama yapılması AÖAY’de ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. 30.maddedeki düzenlemeye göre kolluk arama yapacağı konut veya

¹⁸⁵ **TOROSLU – TOROSLU**, s. 99.

¹⁸⁶ **OKUYUCU ERGÜN**, s. 43.

¹⁸⁷ **TEZCAN – SANCAKDAR – ERDEM – ÖNOK**, s. 476.

¹⁸⁸ **ÖZBEK**, Arama, s. 109.

¹⁸⁹ **ÇÖPOĞLU**, s. 114

¹⁹⁰ **ÖZBEK**, Arama, s.108.

kapalı alanlarda öncelikle güvenliğini sağlayarak kapıyı çalar. Arama kararı ya da emrinin bulunduğu haller veya karar olmaksızın da arama yapılabilecek hallerde kolluk öncelikle konutta bulunanlarla iletişim kurar ve arama kararını gösterir. Yönetmelikte iletişim kurmadan doğrudan konuta ve eklentilerine girilecek haller de belirtilmiştir.¹⁹¹ Sayılan bu hallerde kolluğun önceden bir bilgilendirme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Konutta aramanın makul ve özel hayatın gizliliğine en az müdahaleyi içerecek şekilde orantılı yapılması gerekmektedir.

c. Eşya Üzerinde Arama

Kişinin yanında bulundurduğu taşınır mallara yönelik gerçekleştirilen gözle ya da elle yapılan arama işlemi eşya üzerinde arama olarak nitelendirilmektedir.¹⁹² Hukuki olarak eşya kavramı, üzerinde hak iddia edilebilen, ekonomik değeri bulunan kişi ve hayvan dışındaki maddi varlıklar olarak tanımlanmaktadır.¹⁹³ Bu kapsamda da eşyada aramanın konusunu maddi varlığa sahip ve delil niteliğini haiz olabilecek her türlü mal oluşturmaktadır.¹⁹⁴ Kişinin yanında bulunan valiz, giyilmemiş elbise, para, sandık, kutu gibi eşyalar aramanın konusunu oluşturabilir.¹⁹⁵

Eşya üzerinde arama hükümlerinin uygulanabilmesi için aramaya konu eşyanın niteliği ya da kişinin eşya üzerinde sahip olduğu hakkın niteliğinin bir önemi bulunmamaktadır. Eşyanın kişinin mülkiyetinde olması da aranmamaktadır. Eşyanın

¹⁹¹ “a) Arama yapılacak olan yerin konut veya yerleşim yeri olarak kullanılmadığının bilinmesi,

b) Arama esnasında bu yerlerde kimsenin olmadığına anlaşılması,

c) Bu yerlerde oturan veya izin vermeye yetkili kişinin arama öncesinde bilgilendirilmesinin, delil karartmasına yol açarak aramanın amacını tehlikeye sokacak veya kolluk memurlarını veya diğer bireyleri tehlikeye düşürebilecek olması.”

¹⁹² ÖZTÜRK – KAZANCI – GÜLEÇ, s. 157; ŞAHİN – GÖKTÜRK, s. 337; GÖKCEN -ALŞAHİN – ÇAKIR, s. 382.

¹⁹³ Lale SİRMEN, Eşya Hukuku, B. 6, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 4.

¹⁹⁴ ÖZTÜRK – KAZANCI – GÜLEÇ, s. 157.

¹⁹⁵ ŞAHİN – GÖKTÜRK, s. 337; ÖZTÜRK – KAZANCI – GÜLEÇ, s. 157

kişinin zilyetliği altında bulunması ve kişi tarafından fiilen kullanılıyor olması hükümlerin uygulanması için yeterlidir.¹⁹⁶

Aramaya konu olan eşyanın kimin zilyetliğinde bulunduğu aramaya maruz kalacak kişi açısından önem taşımaktadır. Eşyanın şüpheli ya da sanık himayesinde bulunduğu durumlarda CMK 116. madde hükümlerine göre arama yapılabilecekken, eşyanın üçüncü kişilerin himayesinde bulunduğu durumlarda arama ancak 117. madde hükümlerinde yer alan koşullara göre gerçekleştirilebilir. Kişinin yanında bulundurduğu eşya bu kapsamda aranabilecektir ancak kişinin yanında değil konutunda ya da işyerinde bulunan eşya, eşya üzerinde arama kapsamında aranamaz.¹⁹⁷ Konutta ya da işyerinde bulunan eşyanın aranması bunlara özel arama hükümlerine göre gerçekleştirilmektedir. Aranacak yerin niteliğine göre aramanın zamanı ve aramaya yapmaya yetkili kişilere ilişkin hükümler değişiklik göstermektedir bu nedenle aranacak eşyanın bulunduğu yer önem taşımaktadır.

d. Araçta Yapılan Arama

Araçların kullanımı ve nitelikleri gereği özel hayatın gizliliği hususunda konuta göre daha az korumaya ihtiyacı bulunmaktadır. Bu doğrultuda araçta yapılan aramalar doktrinde eşya üzerinde yapılan arama kapsamında değerlendirilmektedir.¹⁹⁸ Adli ve Önleme Araması Yönetmeliği 4.maddede araç “*her türlü nakil vasıta ve taşıtları*” olarak tanımlanmıştır. Deniz, hava, kara ulaşım araçları da arama tedbiri açısından araç sayılmaktadır.¹⁹⁹ Yönetmeliğin 29.maddesinde araçta arama yapılmasına ilişkin koşullara yer verilmiştir.²⁰⁰ Aracın dışardan bakıldığında görülmeyen bagaj, torpido gibi

¹⁹⁶ ÖZTÜRK – KAZANCI – GÜLEÇ, s. 157; ÖZBEK, Arama, s. 118.

¹⁹⁷ GÖKCEN - ALŞAHİN – ÇAKIR, s. 382.

¹⁹⁸ GÖKCEN, s. 263.

¹⁹⁹ ÖZTÜRK – KAZANCI – GÜLEÇ, s. 162.

²⁰⁰ AÖAY 29. madde: “Araçlarda aramanın gerçekleştirileceği yerde, öncelikle kişilerin kaçmasını ve saldırmasını engelleyecek şekilde gerekli güvenlik tedbirleri alınır.

kapalı bölümlerinde yapılan araştırmalar için arama kararı gerekmektedir fakat kapalı olmayan alanlar için arama yapılması karara bağlı değildir.²⁰¹

e. İşyerinde Arama

İşyeri, bir işin yapıldığı yerdir.²⁰² Bir yerin işyeri sayılabilmesi için mal ve hizmet üretimi çerçevesinde işverenin amacını gerçekleştirmek üzere, işverenin belirlediği yönetim altında işçilerin örgütlendiği olması gerekmektedir.²⁰³ Bir yerin işyeri sayılabilmesi için kaç kişinin çalıştığı önem arz etmemektedir.²⁰⁴ İşyerinin eklentileri ve işyerinin aranmasına ilişkin hususlarda da konutun aranmasına ilişkin düzenlemeler geçerlidir.

Araç araması sırasında, yapılan aramanın konusu olan eşyanın ne olduğu veya aramanın yapılmasına temel teşkil eden sebepler ilgiliye açıklanır.

Araç araması, kişiye en az sıkıntı verici şekilde ve makul olan en kısa sürede yapılır.

Araç araması, aracın ilk durdurulduğu yerde veya o yerin yakınında, mümkün olduğu kadar başkalarının göremeyeceği tarzda yapılır. Detaylı inceleme yapılması gereken hâllerde, başka yere götürülerek arama yapılabilir.

Deniz şartları sebebiyle aramanın denizde mümkün olmaması veya deniz aracının ayrıntılı aranmasının gerektiği hâllerde şüpheli deniz aracı en yakın ve uygun limana çekilerek arama limanda yapılabilir.

Araç araması sırasında rastlanan özel kâğıt ve zarflar, içinde müsadereye tâbi bir eşya bulunması ihtimali dışında açılmaz; açılrsa dahi yazılı bilgiler okunamaz.

Yapılan aramanın neticesinde bir suça ilişkin iz, eser, emare ve delil elde edilirse, kişi yakalanır.

Boş araçların aranmasında, arama yapıldığını belirten bir not bırakılır. Bu notta, arama tutanağının bir kopyasının alınabileceği yer belirtilir.

Bu maddede yazılı işlemler gece de yapılabilir.”

²⁰¹ ÇÖPOĞLU, s. 120

²⁰² 4857 Sayılı İş Kanununda işyerinin tanımına yer verilmiştir. Kanunun 2.maddesine göre işyeri “İşveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddî olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birime işyeri denir. İşverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen yerler (işyerine bağlı yerler) ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve meslekî eğitim ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçlar da işyerinden sayılır. İşyeri, işyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlar ile oluşturulan iş organizasyonu kapsamında bir bütündür.”

²⁰³ Sarper SÜZEK – Süleyman BAŞTERZİ, İş Hukuku, B. 24, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2024, s. 201.

²⁰⁴ SÜZEK – BAŞTERZİ, s. 201.

f. Avukat Bürolarında Arama

Avukatlık büroları sıradan bir işyeri olarak değerlendirilemez.²⁰⁵ Avukatlık mesleği savunma hakkının hukuki bir güvencesi niteliğini taşımaktadır. Bu nedenle avukat ve müvekkil arasındaki güven ilişkisi koruma altına alınmıştır. Avukatlık mesleğinin yürütülmesinde, avukata yönelik güvenin sarsılmaması ve avukatların mesleklerini daha güvenli bir ortamda icra edebilmeleri için avukat bürolarının aranması farklı düzenlemelere tabi tutulmuştur.²⁰⁶ Avukatların sahip olduğu savunma özgürlüğü sadece duruşma aşamasında kendisini gösteren bir özgürlük değildir.²⁰⁷ Tüm muhakemeyi ve müvekkil ile arasındaki sır saklama yükümlülüğünü de kapsayan bir niteliğe sahiptir.

Avukat bürolarının aranmasına konusu CMK ve 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu ile düzenlenmiştir. CMK madde 130'a göre avukat büroları ancak mahkeme kararıyla aranabilmektedir. Aramanın icrası sırasında Cumhuriyet savcısı, baro başkanı veya onu temsilen bir avukat hazır bulundurulur. Avukatlık Kanunu 58. maddede de paralel bir düzenleme yer almaktadır.²⁰⁸ Her iki kanunda da belirtildiği üzere avukat büroları ancak hakim kararı mevcutsa aranabilir, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde dahi, diğer yerlerde olduğu gibi savcının yazılı emri yeterli sayılmamış; böylece hâkim denetimi mutlak koşul haline getirilmiştir.

²⁰⁵ Faruk EREM, Avukat Bürolarında Arama, Ankara, 1971, s. 4.

²⁰⁶ ÖZBEK – DOĞAN – BACAĞSIZ, s. 333.

²⁰⁷ EREM, Avukat Bürolarında Arama, s. 4.

²⁰⁸ “Avukatların avukatlık veya Türkiye Barolar Birliği ya da baroların organlarındaki görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlardan dolayı haklarında soruşturma, Adalet Bakanlığının vereceği izin üzerine, suçun işlendiği yer Cumhuriyet savcısı tarafından yapılır. Avukat yazıhaneleri ve konutları ancak mahkeme kararı ile ve kararda belirtilen olayla ilgili olarak Cumhuriyet savcısı denetiminde ve kayıtlı bulunan baro temsilcisinin katılımı ile aranabilir. Ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren bir suçtan dolayı suçüstü hali dışında avukatın üzeri aranamaz.”

Avukatın bürosunun aranması halinde ölçülülük ilkesi önem arz etmektedir, arama yapılırken müdafiliğe ilişkin bir dosya söz konusuysa müdafin sır saklama yükümlülüğüne gereken özen ilke kapsamında gösterilmelidir.²⁰⁹

4. Aramanın Zamanı

Arama tedbirine, hazırlık soruşturmanın başlamasından muhakemenin kesin hükümle sonuçlandığı ana kadar başvurulabilir.²¹⁰ Arama kararı belirtilen muhakeme sürecinde verilse dahi kararın icra edildiği zaman da önem taşımaktadır. Arama işlemi, arama kararının verildiği tarihten itibaren kısa ve makul bir süre içerisinde gerçekleştirilmelidir. Arama kararı ile aramanın icra edileceği zaman arasındaki süre somut olaylara göre değişmektedir.²¹¹ Arama kararı verilmesine neden olan makul şüpheyi gösterir somut olgular ve aramanın yapılma amacına göre bu süre takdir edilecektir.

Arama işlemi sadece işlemin nedenine ilişkin bir sınırlamaya tabi tutulmamış aynı zamanda işlemin yapılacağı zamana ilişkin de bir sınırlandırmaya tabi tutulmuştur. Ceza Muhakemesi Kanunu aramanın yapılacağı yerlere göre bu sınırlamanın kapsamını belirlemiştir. 118. maddeye göre konutta, işyerinde ve diğer kapalı alanlarda gece vakti arama yapılması yasaklanmıştır. Sayılan yerlerde kapalı alanlarda kişilerin özgürce yaşamlarını sürdürebilmesini temin etmek amacıyla gece vakti arama yapılamaz.²¹² Özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığı hakları çerçevesinde kişilerin kamu müdahalesinden özellikle günün belirli zaman dilimlerinde daha özenli bir şekilde korunması gerekmektedir. Gece vakti arama yapılamayacak kapalı yerler Kanunda konut, işyeri ve diğer kapalı alanlar olarak belirtilmiştir. PYSK 7.maddede herkese açık

²⁰⁹ ÖZTÜRK KAZANCI GÜLEÇ, s. 161.

²¹⁰ ÖZBEK – DOĞAN – BACAĞSIZ, s. 315.

²¹¹ KUNTER - YENİSEY - NUHOĞLU, s. 1065.

²¹² Doğan SOYASLAN, Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 7, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 319.

istirahat ve eğlence yerleri sayılmıştır.²¹³ Gazino, pavyon, meyhane, içkili lokanta, sinema, kahvehane gibi herkesin girişine açık yerler gece vakti de aranabilir.

Arama yapılmasının yasaklandığı zaman dilimi olan gece vakti Arama Yönetmeliğinde tanımlanmıştır.²¹⁴ Madde doğrultusunda kişilerin üstü ve eşyası Kanunda belirtilen koşullar sağlandığı takdirde zaman sınırlamasına tabi olmadan aranabilecektir. Konut, işyeri ve diğer kapalı alanlarda arama kural olarak güneşin batmasından bir saat önce ile güneşin batmasından bir saat sonraya kadar olan zaman diliminde gerçekleştirilebilir. Aramanın gündüz yapılması ifadesiyle arama işleminin gündüz vaktinde başlayıp sonuçlandırılmasını ifade edilmemektedir. Gündüz vakti başlayan bir arama gündüz vaktinde tamamlanamıyorsa gece vaktinde devam etmesi kanuna aykırı değildir. Bu ifade ile arama işlemine gündüz vaktinde başlanmış olması gerektiği belirtilmektedir.²¹⁵

Kural kapalı alanlarda gündüz vakti arama yapılması olmakla birlikte bu kuralın istisnaları da mevcuttur. 118.maddenin 2.fıkrasında bu haller düzenlenmiştir. Fıkraya göre suçüstü hallerinde, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde veya yakalanmış veya gözaltına alınmış olup da firar eden kişi veya tutuklu veya hükümlünün tekrar yakalanması amacıyla gerçekleştirilen aramalar gece vakti yapılabilir. Sayılan bu hallerde aramanın icrasına gece vakti de başlanabilecektir.

²¹³“Kişilerin tek tek veya toplu olarak eğlenmesi, dinlenmesi veya konaklaması için açılan otel, motel, pansiyon, kamping ve benzeri konaklama yerleri; gazino, pavyon, meyhane, bar, birahane, içkili lokanta, taverna ve benzeri içkili yerler; sinema, kahvehane ve kiraathane; kumar ve kazanç kasti olmamak şartıyla adı ne olursa olsun bilgi ve maharet artırıcı veya zeka geliştirici nitelikteki elektronik oyun alet ve makinelerinin, video ve televizyon oyunlarının içerisinde bulunduğu elektronik oyun yerleri; internet kafeler ve benzeri yerler umuma açık istirahat ve eğlence yeri sayılır. Sabit veya seyyar olarak kullanılan kara, deniz, hava ve her çeşit taşıma araçlarında, birinci fıkrada belirtilen faaliyetlerin icrası durumunda, bu yerler de umuma açık istirahat ve eğlence yeri sayılır.”

²¹⁴ “Güneşin batmasından bir saat sonra başlayan ve doğmasından bir saat evvele kadar devam eden süre” olarak tanımlanmıştır.

²¹⁵ **ÖZBEK – DOĞAN – BACAKSIZ**, s. 336.

5. Aramanın İcra Edilmesi

a. Genel Olarak

Arama işleminin yerine getirilmesinde öncelikle arama kararı ya da emrinde yer alan hususlara uyulması gerekmektedir. Arama kararında belirtilen süre içerisinde arama işlemi gerçekleştirilmelidir.²¹⁶ CMK 119/1 doğrultusunda arama kural olarak kolluk tarafından yerine getirilir.²¹⁷ Aynı maddenin dördüncü fıkrasında, Cumhuriyet savcısının hazır bulunmadığı durumlarda konut, işyeri ya da diğer kapalı alanlarda arama yapılabilmesi için, o yerin ihtiyar heyetinden veya komşular arasından iki kişinin hazır edilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. *Özbek/Doğan/Bacaksız*'a göre bu fıkra doğrultusunda uygulamada arama işlemi kolluk tarafından yerine getirilse de Cumhuriyet Savcısının da arama yapmaya yetkili olduğu örtülü olarak anlaşılmaktadır.²¹⁸ Aksi görüşte olan *Kunter/Yenisey/Nuhoğlu*, fıkroda yer alan hazır bulunma ifadesiyle aramayı bizzat icra etme ifadesinin farklı anlama geldiğini vurgulayarak hakim ve savcıların aramayı bizzat icra etmelerinin mümkün olmadığını sadece arama yerine getirilirken hazır bulunma yetkilerinin olduğunu belirtmektedirler.²¹⁹ Arama işlemi uygulamada kolluk görevlileri tarafından yerine getirilmektedir. Hakim ve cumhuriyet savcısının karar verme yetkisi bulunsa dahi bu yetkinin arama işlemini bizzat yerine getirmeyi de kapsadığı söylenemez.

²¹⁶ **ÖZTÜRK – KAZANCI – GÜLEÇ**, s. 164

Uygulamada “karakol kurma” olarak ifade edilen, kolluğun konuta girerek gelecek kişileri beklediği uygulama hukuka aykırıdır. **HAKERİ – ÜNVER**, Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt II, s. 1103.

“...suçun işleniş şekline göre de sanığın çalıştığı yerde soruşturma yaptıkları, sanığın işyerindekilere elini cam kestiğinden acil servise gideceğini söyleyip izin alıp gittiğini öğrenmeleriyle iyice şüphelenip evini bilen birini de oradan alarak Abdinpaşa Semti'ndeki evine gelip aradıkları fakat bulamadıkları, Polisin, bu evde karakol kurup beklemeye başladığında aynı gün gece geç vakitlerde onu yakaladıkları...” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Esas Numarası: 1987/504 Karar Numarası: 1988/6 Karar Tarihi: 01.02.1988 (Lexpera Erişim Tarihi: 12.10.2025)

²¹⁷ **ÖZBEK – DOĞAN – BACAKSIZ**, s. 330.

²¹⁸ **ÖZBEK – DOĞAN – BACAKSIZ**, s. 330.

²¹⁹ **KUNTER – YENİSEY – NUHOĞLU**, s. 1083

Arama yerine getirilmeden önce aramaya maruz kalacak kişilerle iletişime geçilmesi gerekmektedir. Aramayı yerine getirecek olan kolluk görevlisi aramaya maruz kalacak kişilere kendisini tanıtmalı ve yetkili makam tarafından verilmiş olan arama kararı ya da emri hakkında kişileri bilgilendirmelidir.²²⁰ Bilgi verme, arama kararının hangi suça ilişkin olduğu, aramaya maruz kalacak kişilere ve aramanın konusuna ilişkin bilgilerin kişilere bildirilmesi işlemidir.²²¹ Şüpheli veya sanık dışındaki diğer kişiler hakkında gerçekleştirilecek aramalarda aramanın amacının bu kişilere önceden bildirileceği CMK’da düzenlenmiştir.²²²

Her ne kadar sanık ve şüpheliye ilişkin aramalarda bilgi verme yükümlülüğüne ilişkin bir düzenleme bulunmasa da bu kişilerin bilgilendirilmesi hukuk devleti ilkesinin gereğidir.²²³ Aramaya maruz kalan kişilere aramanın amacı ve aramanın konusu gibi aramaya ilişkin bilgi verilmesi, kişilerin isnadı öğrenme hakkıyla da doğrudan bağlantılıdır.²²⁴ AİHS 6/3’te yer verilen “*Kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden en kısa sürede, anladığı bir dilde ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek*” düzenlemesiyle isnadı öğrenme hakkı koruma altına alınmıştır. Bu hak doğrultusunda sanık veya şüpheliye ilişkin aramalarda da kolluk görevlileri arama işlemine başlamadan önce aramanın amacını ve aramanın hangi şekilde yapılacağını kişilere bildirmelidirler. Konutta yapılacak aramalarda Arama Yönetmeliği 30. madde doğrultusunda kolluk görevlileri kapıyı çalarak ve arama kararı hakkında bilgilendirmede bulunarak içeri girerler. Kişiler tarafından aramaya engel olunması halinde kolluğun zor kullanma yetkisi bulunmaktadır.²²⁵

²²⁰ Murat AYDIN, Arama ve Elkoyma, B. 2, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 70.

²²¹ ÇÖPOĞLU, s. 132.

²²² Ceza Muhakemesi Kanunu 120/2: “117 nci maddenin birinci fıkrasında gösterilen hâllerde zilyet ve bulunmazsa yerine çağrılacak kişiye, aramaya başlamadan önce aramanın amacı hakkında bilgi verilir.”

²²³ ÖZBEK, Arama, s. 134.

²²⁴ ÖZBEK, Arama, s. 134.

²²⁵ AÖAY 30. madde: “Kolluk, arama yapılacak kapalı yerlerde ve eklentilerinde gerekli güvenlik önlemlerini alarak kapıyı çalar.

Sanık ve şüpheliye ilişkin aramalarda ise arama hakkında kişiye önceden bilgi verilmesi her zaman mümkün olmamaktadır. Aramaya maruz kişiler ile iletişime geçilmesi aramanın bekası üzerinde bir tehlike yaratacaksa bu kişilere aramaya ilişkin önceden bilgi verilmemesi mümkündür.²²⁶ Aramaya maruz kalacak kişilere aramanın amacı ya da aramaya konu şeyler hakkında bilgi vermek, elde edilmek istenen delillerin ortadan kaldırılması ya da yakalanması istenen kişilerin kaçması tehlikesini doğurabilir. Bu nedenle önceden gerçekleştirilecek bilgilendirmenin yapılıp yapılmamasına ilişkin karar, aramayı yapacak kolluğun takdirine bırakılmıştır. Aramanın başlangıcında geçerli sebeplerle bilgilendirilmeyen kişi, aramayı tehlikeyi düşürecek sebeplerin ortadan kaldırılmasının ardından aramaya ilişkin gerekli bilgilerle aydınlatılmalıdır.²²⁷

b. Aramada Hazır Bulunabilecekler

Ceza Muhakemesi Kanunu 120. maddede arama icra edilirken orada hazır bulunabilecek kişiler düzenlenmiştir. Maddeye göre aranacak yerlerin sahibi ya da eşyanın zilyedi arama sırasında hazır bulunabilir. Bu kişilerin bulunmaması durumunda 1. fıkra “*temsilcisi veya ayırt etme gücüne sahip hısımlarından biri veya kendisiyle*

Hâkim kararı veya kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emriyle yapılan aramalarda veya karar alınmasını gerektirmeyen işlemlerde, mümkünse o yere girme izni verme yetkisine sahip kişilerle iletişim kurulmasına çalışılır, kolaylık gösterilmesi istenir. Aşağıdaki hâllerde iletişim kurmadan arama amacıyla kapalı yerlere ve eklentilerine girilir:

a) Arama yapılacak olan yerin konut veya yerleşim yeri olarak kullanılmadığının bilinmesi,

b) Arama esnasında bu yerlerde kimsenin olmadığına anlaşılmaması,

c) Bu yerlerde oturan veya izin vermeye yetkili kişinin arama öncesinde bilgilendirilmesinin, delil karartmasına yol açarak aramanın amacını tehlikeye sokacak veya kolluk memurlarını veya diğer bireyleri tehlikeye düşürebilecek olması.

Diğer hâllerde, kolluk memurları arama kararını gösterirler.

Gecikmesinde sakınca veya tehlike bulunması hâlinde, bilgilendirme içeri girildikten sonra da yapılabilir.

Aramayla görevlendirilenler, aramaya karşı çıkılması hâlinde, durumun haklı kıldığı ölçüde güç kullanarak direnci ortadan kaldırabilirler. Bilgilendirme yapıldıktan sonra, kapı açılmadığı takdirde güç kullanılacağı ihtar edilir ve buna rağmen kapı açılmazsa zorla eve girilir ve arama gerçekleştirilir. Güç, kademeli bir şekilde artarak kullanılabilir.”

²²⁶ AYDIN, s. 71.

²²⁷ AYDIN, s. 71.

birlikte oturmakta olan bir kişi veya komşusu” şeklinde belirtilen kişiler aramada hazır bulundurulur.

Arama icra edilirken hakim ya da Cumhuriyet savcısı da hazır bulunabilirler. Bu kişilerin aramada bulunması zorunluluk olmasa da Kanun bazı hallerde Cumhuriyet savcısının yokluğunu özel olarak düzenlemiştir.²²⁸ O yer ihtiyar heyeti ya da komşulardan iki kişinin oluşturduğu gruba arama tanıkları denilmektedir.²²⁹ Arama tanıklarının temel amacı, arama işleminin gerçekleştirilmesi sırasında şüpheliye ve diğer kişilere hukuki güvence sağlamaktır. Bu tanıklar, aramanın usulüne ve hukuka uygun biçimde yapıldığını gözlemleyerek, işlem sürecinin şeffaflığını ve denetlenebilirliğini temin eder. Böylece hem keyfi uygulamaların önüne geçilmesi hem de sonradan doğabilecek uyuşmazlıklarda aramanın hukuka uygunluğunun objektif biçimde ortaya konulması mümkün hâle gelir.²³⁰ Arama tanıklarının gerektiği durumlarda bulunma zorunluluğuna ilişkin Kanunda yer alan düzenlemenin açık ve kesin olmasına karşın uygulamada farklı içtihatlar bulunmaktadır.²³¹ Yargıtay kimi kararlarında aramada hazır bulunması gereken kişilerin arama esnasında delil yerleştirilmesi gibi hukuka aykırılıklara karşı bir uygulama olduğunu bu nedenle eğer ki elde edilen delillere bir itiraz söz konusu değilse sadece buna bağlı olarak aramanın hukuka aykırı

²²⁸ CMK 119/4’te “*Cumhuriyet savcısı hazır olmaksızın konut, işyeri veya diğer kapalı yerlerde arama yapabilmek için o yer ihtiyar heyetinden veya komşulardan iki kişi bulundurulur.*” düzenlemesine yer verilmiştir.

²²⁹ **ÖZBEK**, Arama, s.124.

²³⁰ Yargıtay Ceza Genel Kurulu Karar Tarihi: 06.02.2020 Esas Numarası: 2016/18-1146 Karar Numarası: 2020/68 kararıyla arama tanıklarının gereğini belirtmiştir.

“Kollukça yapılan aramalarda arama tanığı bulundurma zorunluğunun kabul edilme sebebinin ileride doğabilecek iddiaların, aslında orada olmayan delillerin görevlilerce yerleştirildiği gibi uygulamada sıklıkla karşılaşılan suçlamaların önüne geçmek ve böylece aramanın her türlü şüpheden uzak bir şekilde yapılmasını ve arama sonucunda elde edilen delillerin güvenilirliğini sağlamak olduğu...”

²³¹ Fahri Gökçen **TANER** – Yaprak **ÖNTAN**, “*CMK’nın 119/4. Maddesi Uyarınca Adli Aramada Bulundurulması Gereken Tanıklar Konusunda İctihatta Dönüşüm*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 65, S. 4, 2016, s. 2447.

olamayacağını ifade etmekteydi.²³² Son dönemlerde içtihat farklılığı son bulmaya başlamış ve Yargıtay'ın yeni tarihli kararlarında olması gerektiği gibi kişilere hukuki güvence sağlayan bu maddeyi uygulamaya başlamıştır.²³³ Arama tanıkları düzenlemesinde tanık sayısının 2 olması gerektiği Kanunda açıkça belirtilmiştir. Fakat uygulamada tek tanık bulunduğu durumlarda bu hükme dikkat edilmediği görülmektedir.²³⁴ Maddenin kanunda yer almasının amacı gözetilerek, daha sonrasında delillere itiraz edilmesini ya da hukuka aykırı sonuçlar ortaya çıkmasını beklemeksizin madde uygulanmalıdır. Uygulamada gerçekleştirilen rıza ile arama tanıklarından vazgeçilmesi durumu ise işlemi hukuka uygun hale getirmemektedir. Pratik olduğu gerekçesiyle kolluk tarafından keyfi uygulamalar getirilmemelidir.²³⁵

c. Arama Sonucu Elde Edilen Belgeler

Arama gerçekleştirilirken arama işlemi uygulanan kişiye ait belge ve kağıtlar ele geçirilebilir. Bu belge ve kağıtların incelenmesi ve inceleme sonucu verilecek kararlar Kanunda düzenlenmiştir. CMK m. 122/1 uyarınca arama işlemi sırasında aramaya maruz kalan kişiye ait olan belge ve kağıtları inceleme yetkisi Cumhuriyet savcısı ve hakime tanınmıştır. Arama işlemini icra eden kolluk görevlilerinin belge ve kağıtları inceleme yetkisi bulunmamaktadır. Belge ve kağıtların inceleme yetkisinin

²³² Yargıtay Ceza Genel Kurulu Karar Tarihi: 13.03.2012 Esas Numarası: 2011/8-278 Karar Numarası: 2012/96.

²³³ Yargıtay 10. Ceza Dairesi Karar Tarihi: 14.10.2025 Esas Numarası: 2023/12584 Karar Numarası: 2025/9902; Yargıtay 10.Ceza Dairesi Karar Tarihi: 09.10.2025 Esas Numarası: 2025/5648 Karar Numarası: 2025/9754; Yargıtay 8. Ceza Dairesi Karar Tarihi 09.07. 2025 Esas Numarası: 2024/4570 Karar Numarası: 2025/6077. (Kararlar Lexpera Erişim Tarihi: 25.11.2025)

²³⁴ Anayasa Mahkemesi 15.04.2015 Tarihli 2013/2392 Sayılı Bireysel Başvuru kararında “...Başvurucu hakkında iç hukuka uygun bir şekilde Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturma kapsamında, başvurusunun konutunda icra edilen arama işlemindeki kanunda belirlenen usule ilişkin eksikliğin, bu işlemin sıhhatini ve bu işlem sonucunda elde edilen delillerin gerçekliğini şüpheli hale getirmediği gibi, başvuru da bu kapsamda herhangi bir itirazda bulunmamıştır. Bu çerçevede, başvuruya konu arama işlemindeki anılan eksikliğin, elde edilen delillerin güvenilirliğine zarar vermediğinin ve dolayısıyla bu deliller esas alınarak mahkûmiyetle sonuçlanan yargılamanın adilliğini zedelediğinin kabulü gerekir.” demektedir.

²³⁵ TANER – ÖNTAN, s. 2466.

sadece hakim ve savcıya tanınmasının nedeni özel hayatın gizliliğinin güvenme altına alınmak istenmesidir.²³⁶ AÖAY 16.maddede kolluğun belge ve kağıtlara ilişkin yürütmesi gereken prosedür belirtilmiştir.²³⁷ Buna göre Yönetmelik ve CMK çerçevesinde kolluğun arama sırasında bulduğu belge ve kağıtları incelemeksizin bakması mümkündür. Bu bakma işlemi sonucunda bulunan belge ve kağıtların suçla bir ilgisi bulunduğu tespit edilirse, bu belgeler kanun gereğince yetkili makamlar tarafından incelenmek üzere muhafaza altına alınacaktır.²³⁸ Kolluk tarafından arama sırasında ele geçirilen belgelerin suça ilişkin olup olmadığını değerlendirmek üzere incelemeksizin bakılacağına dair düzenleme uygulama açısından yeterli açıklığa sahip değildir. Bu belirsizlik nedeniyle uygulamada sorunlarla karşılaşmaktadır. Uygulamada Kanun hükümlerine uygun olarak söz konusu belgeler incelemeksizin değerlendirilmemektedir. Aramada ele geçirilen belge ve kağıtlar genellikle kolluk görevlileri tarafından ayrıntılı incelenmektedir.²³⁹ Bu inceleme Kanuna aykırı olup arama bakımından özel hayatın gizliliğini ihlale sebebiyet vermektedir.

Arama sırasında ele geçirilen belge ve kağıtlarla ilgili bir diğer husus nelerin bu madde kapsamında belge olarak değerlendirileceğidir. Belge ve kağıtların

²³⁶ **ÖZBEK – DOĞAN – BACAŞIZ**, s.339.

²³⁷ AÖAY 16. madde: “*Hakkında arama işlemi uygulanan kimsenin belge veya kâğıtlarını inceleme yetkisi, Cumhuriyet savcısı ve hâkime aittir.*

Kolluk, arama sırasında ele geçen belge veya kağıtlara, suçla ilgisi olup olmadığını tespit amacıyla, incelemeksizin bakabilir. Suçla ilgisi olabileceğinden şüphelendiği anda Kanunun öngördüğü şekilde incelenecek belge ve kâğıtları ambalajlayarak mühürler.

Belge ve kâğıtların zilyedi veya temsilcisi kendi mührünü de koyabilir veya imzasını atabilir. İleride mührün kaldırılmasına ve kâğıtların incelenmesine karar verildiğinde bu işlemin yapılmasında hazır bulunmak üzere, zilyedi veya temsilcisi ya da müdafî veya vekili çağrılır.

İnceleme sonucu soruşturma veya kovuşturma konusu suça ilişkin olmadığı anlaşılan belge veya kâğıtlar ilgisine geri verilir.

Şüpheli veya sanık ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 45 ve 46 ncı maddelerine göre tanıklıktan çekinebilecek kişiler arasındaki mektuplara ve belgelere; bu kişilerin nezdinde bulundukça elkonulamaz”.

²³⁸ **HAKERİ – ÜNVER**, Ceza Muhakemesi Cilt II, s. 1108.

²³⁹ **HAKERİ – ÜNVER**, a.g.e., s. 1108.

incelenmesine yönelik yetkiye ilişkin düzenleme özel hayatın gizliliği güvence altına almayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda belgenin kapsamı da özel hayatın gizliliğinin korunabilmesi için geniş yorumlanmalıdır.²⁴⁰ Niteliğine ve açık veya kapalı olmasına bakılmaksızın fikri niteliği bulunan her türlü yazılı veya basılı doküman belge sayılmaktadır.²⁴¹

Arama işlemi gerçekleştirilirken aramaya konu olan suçla ilgisi bulunmayan aramanın amacının dışında kalan bir başka suça ilişkin delil ele geçirilebilir. Bu şekilde elde edilen delillere tesadüfen elde edilen deliller denilmektedir ve CMK 138. madde kapsamında hüküm altına alınmıştır. Maddeye göre arama tedbirinin icrası sırasında yapılan soruşturma ya da kovuşturmayla ilgisi bulunmayan fakat başka bir suçun işlendiği şüphesini barındıran bir delil elde edilirse bu delil kolluk görevlileri tarafından muhafaza altına alınacak ve bu durum Cumhuriyet savcısına derhal bildirilecektir.

B. ÖNLEME ARAMASI

Önleme araması tehlikeyi önlemek amacıyla ilk anda anlaşılmayan, hemen fark edilemeyen şeylerin aranmasıdır.²⁴² Önleme araması özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığı haklarıyla olan ilişkisi nedeniyle Anayasanın 20. ve 21. maddelerinde yer bulmuştur.²⁴³ Kolluk görevlileri, kamu düzeni, güvenliği ve genel asayişin korunması kapsamında; toplumsal düzeni tehlikeye düşüren, bozucu nitelik taşıyan ya da böyle bir tehlikeyi barındıran kişi, eşya ve olayları kanuni yetkileri doğrultusunda

²⁴⁰ **ÖZBEK - DOĞAN - BACAĞSIZ** s. 339; **AYDIN**, s. 78; **ÜNVER – HAKERİ**, a.g.e., s. 1108.

²⁴¹ **ÖZBEK - DOĞAN – BACAĞSIZ**, s. 339.

²⁴² Feridun **YENİSEY**, Kolluk Hukuku, B. 2, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2015, s. 279.

²⁴³ Maddelere göre “*Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması*” sebeplerine bağlı olarak hakim kararı ya da yetkili kılınan makamın yazılı emriyle arama işlemi gerçekleştirilebilmektedir.

tespit ederek, bunları kolluk koruması altına almak suretiyle gerekli önleyici ve koruyucu müdahalelerde bulunmaktadır.²⁴⁴

Önleme aramasına ilişkin düzenlemeler AÖAY ve Polis Vazife ve Salahiyet Kanununda yer almaktadır.²⁴⁵ Önleme araması ve adli arama uygulama yöntemleri açısından benzerlikler taşısa da her iki arama türüne de başvurma amaçları farklıdır. Adli aramanın gayesi, suçun işlenmesinden sonra soruşturma ve kovuşturma evrelerinde suçla bağlantılı delil ve emareleri ele geçirmek veya yargılamanın yürütülebilmesi ve verilen hükmün yerine getirilmesini sağlamak amacıyla şüpheli veya sanığın yakalanmasını sağlamaktır. Önleme araması ise suçun işlenmesinden önce icra edilen ve kamu düzeninin korunmasını temel amaç olarak kabul eden bir koruyucu tedbirdir. Ceza soruşturmasını başlatacak düzeyde basit suç şüphesinin bulunmasından önce gerçekleştirilen aramalar önleme araması kapsamındadır.²⁴⁶ Arama işleminin önleme araması çerçevesinde gerçekleştirilmesi için herhangi bir suç şüphesinin varlığı olmamalı, amaç suçun işlenmesini önlemek olmalıdır. Suçla bağlantılı olarak delil

²⁴⁴ YENİSEY, Kolluk Hukuku s. 280.

²⁴⁵ AÖAY 19. Maddesinde önleme araması “*Millî güvenlik ve kamu düzeninin, genel sağlık ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, taşınması veya bulundurulması yasak olan her türlü silâh, patlayıcı madde veya eşyanın tespiti amacıyla, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde mülkî âmirin yazılı emriyle ikinci fıkrada belirtilen yerlerde, kişilerin üstlerinde, aracında, özel kâğıtlarında ve eşyasında yapılan arama işlemi*” şeklinde düzenlenmiştir.

PSVK 9.maddede ise önleme araması “*Polis, tehlikenin veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla usulüne göre verilmiş sulh ceza hâkiminin kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde mülkî âmirin vereceği yazılı emirle; kişilerin üstlerini, araçlarını, özel kâğıtlarını ve eşyasını arar*” şeklinde düzenlenmiştir

PSVK Madde 4/A 6.fıkra “*Polis, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla yönelik gerekli tedbirleri alabilir. Bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemez. Ancak, el ile dıştan kontrol hariç, Kolluk amirinin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Bu fıkra kapsamında yapılan araç aramalarına ilişkin olarak kişiye, arama gerekçesini de içeren bir belge verilir.*”

²⁴⁶ Eşref Barış BÖREKÇİ, “Yeni Düzenlemeler Işığında Önleme Araması”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 18, Özel Sayı, 2020, s. 95.

aranması işlemi önleme araması kapsamında yapılamaz.²⁴⁷ Bu noktadan hareketle adli arama yapılmasını gerektiren durumlarda önleme araması hükümlerine göre arama yapılması hukuka aykırı olacaktır.²⁴⁸ Önleme aramasına başvurulma nedeni kanunda korunması istenen değerlere yönelik bir tehlikenin varlığıdır. Tehlikenin önlenmesi amacıyla arama yapılabilmesi için soyut bir tehlikelilik ihtimali yeterli değildir. Korunan değerlere yönelik somut ve öngörülebilir tehlikenin mevcudiyeti aranmaktadır.²⁴⁹ Önleme aramasına başvurulması için Anayasa, AÖAY ve PVSK hükümleri doğrultusunda çeşitli şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Önleme aramasına ancak Anayasanın 20. maddesinde sayılan sebeplerden birine veya birkaçına dayanılarak başvurulabilir. Maddede belirtilen değerlere yönelik bir tehlike olduğu ve önleyici tedbirlere başvurulması gerektiği kararı ise hakim tarafından usulüne uygun olarak verilmelidir. Ancak gecikmesinde sakınca bulunan hallerin varlığı söz konusuysa hakim kararı aranmaksızın mülki amirin yazılı emriyle önleme araması yapılabilir. Önleme araması ancak temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin Anayasa

²⁴⁷ **ÜNVER – HAKERİ**, Cilt II, s. 1047.

²⁴⁸ **ÖZBEK - DOĞAN - BACAĞIZ** s. 300.

Yargıtay 20. Ceza Dairesi, 12.10.2015 tarihli ve 2015/4598 E., 2015/3974 K. sayılı kararı (Lexpera Erişim Tarihi: 05.11.2025) “2559 sayılı PVSK’nın 9. maddesine göre önleme araması,” suç işlenmesinin veya bir tehlikenin önlenmesi için yapılan aramadır. Önleme aramasının muhatapları suç şüphesi altında olmayan kişilerdir. CMK’nın 116 ve 119. maddelerine göre “adli arama” ise, şüphelinin veya sanığın yakalanması ya da suç delillerinin elde edilmesi için yapılan aramadır. Somut bir suçun işlendiği şüphesi varsa önleme araması değil ancak adli arama yapılabilir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 2013/610-2014/512- 2013/841-2014/513 ve 2014/166-514 sayılı kararlarında da belirtildiği üzere; adli arama kararı gerektiren bir olayda önleme araması kararına dayanılarak ya da koşullarına uygun olmayan arama kararı üzerine yapılan arama hukuka aykırıdır. Böyle bir arama sonucu bulunan deliller ya da suçun maddi konusu hukuka aykırı yöntemlerle elde edilmiş”olacağından, Anayasa’nın 38. maddesinin 6. fıkrası ile CMK’nın 206. maddesinin 2. fıkrasının (a) bendi, 217. maddesinin 2. fıkrası, 230. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi ve 289. maddesinin 1. fıkrasının (i) bendi uyarınca hükme esas alınamaz. Somut olayda; sanıkların Mersin iline uyuşturucu götürecekleri husunda istihbari bilgi edinilmesi nedeniyle, niteliği ve faili belli olan bir suçun işlendiği konusunda şüphe oluşmuştur. CMK’nın 116-117 ve 119. maddelerine uygun şekilde adli arama kararı” alınmadan, önleme araması kararına” dayanılarak sanığın eşyasında arama yapılması hukuka aykırıdır. Bu arama sonucu bulunan uyuşturucu madde ise, hem suçun maddi konusu”hem de suçun delili”olup hukuka aykırı yöntemle elde edildiğinden hükme esas alınamaz.”

²⁴⁹ **ÜNVER – HAKERİ**, Cilt II, s. 1047.

ile çerçevesi çizilmiş ilke ve kurallara uygun olarak gerçekleştirilebilir.²⁵⁰ Önleme araması henüz bir suç ortaya çıkmadan önce tehlikeyi önlemek amacıyla gerçekleştirilen bir tedbir olduğu için bu tedbire dayanılarak yapılan işlemlerde kişilerin, Anayasa ile korunan hak ve özgürlüklerine olan müdahalelerin gereken özen gösterilerek gerçekleştirilmesi hukuk devleti ilkesinin de bir gerekliliğidir. Bu nedenle önleme araması icra edilmeden önce aranan şartların mevcudiyeti dikkatli bir şekilde araştırılmalı ve ortaya koyulmalıdır.

1. Önleme Araması Kararı veya Emri

Önleme araması kolluk görevlileri tarafından yerine getirilen bir idari işlem niteliğinde olsa da icra edilebilmesi için hakim kararı aranmaktadır. Hakim kararı aranmasının amacı Anayasa tarafından korunan temel hak ve hürriyetlere müdahale gerektiren tedbirler yönünden hukuki güvence sağlanmaktadır. Anayasa Mahkemesi de hakim kararı aranması bakımında adli ve önleme araması arasında bir ayırım gözetilemeyeceğini kararlarında vurgulamaktadır.²⁵¹

Bu hükümler çerçevesinde önleme araması kararını kural olarak sulh ceza hakimi vermektedir. Gecikmesinde sakınca bulunan bir hal söz konusu olduğu takdirde önleme aramasının mülki amirin yazılı emriyle yapılması da mümkündür. Gecikmesinde sakınca bulunan hal kavramının açıklaması için adli aramada olduğu gibi AÖAY 4.maddede yer verilen tanıma bakılmaktadır.²⁵² Önleme aramaları açısından

²⁵⁰ **ERYILMAZ**, s. 161.

²⁵¹ Anayasa Mahkemesi Karar Tarihi: 22/02/2006, Esas Sayısı: 2003/29, Karar Sayısı: 2006/24 “*Anayasa'nın 20. maddesi, 3.10.2001 gün ve 4709 sayılı Yasa ile yapılan değişiklik çerçevesinde sadece adli aramalarda değil, özel yaşama müdahale oluşturan tüm aramalarda uygulanma olanağına sahiptir. Bu nedenle de madde ile öngörülen hakim kararı güvencesinden önleme aramalarının istisna tutulduğu düşünülemez. Kaldı ki, iptali istenilen kuralın 3.8.2002 gün ve 4771 sayılı Yasa ile Anayasa'nın 20. maddesindeki değişikliğe koşut olarak maddeye eklendiği anlaşılmaktadır*”

²⁵² 4.maddede önleme araması için gecikmesinde sakınca bulunan hal “*Önleme aramaları bakımından; derhâl işlem yapılmadığı takdirde, millî güvenlik ve kamu düzeninin, genel sağlık ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunmasının tehlikeye girmesi veya zarar görmesi, suç işlenmesinin önlenememesi,*

gecikmesinde sakınca bulunan halin varlığından söz edebilmek için maddede sayılan nedenlerden birinin ya da birkaçının dayanak olması gerekmektedir. Somut durum ile maddede yer verilen nedenler arasında bağlantı kurulması ve bu buna ilişkin açıklamalara yazılı emirde yer verilmesi zorunludur. Aksi takdirde verilen yazılı emir hukuka aykırı olacaktır.²⁵³

Gecikmesinde sakınca bulunan hal mevcut durum açısından öngörülmesine bile PVSK 9/6'da belirtilen hallerde gecikmesinde sakınca bulunan hal var sayılmaktadır. Hükme göre *“Spor karşılaşması, miting, konser, festival, toplantı ve gösteri yürüyüşünün düzenlendiği veya aniden toplulukların olduğu hallerde”* gecikmesinde sakınca bulunan hal var sayılarak sulh ceza hakimi kararı olmaksızın mülki amirin yazılı emriyle önleme araması yapılabilmektedir. AÖAY ayrıca 25. maddede hakimden önleme araması kararı alınması gerekmeyen halleri düzenlemiştir.²⁵⁴ Bu hallerin varlığı

taşınması veya bulundurulması yasak olan her türlü silâh, patlayıcı madde veya eşyanın tespit edilememesi ihtimâlinin ortaya çıkması ve gerektiğinde hâkimden karar almak için vakit bulunmaması hâli” olarak tanımlanmıştır.

²⁵³ Veli Özer **ÖZBEK**, Polis Hukuku, İnternet Hukuku ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Temel Haklara Müdahaleler ve Hukuka Aykırı Müdahalelere Karşı Korunma Çareleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023, s. 112.

²⁵⁴ Madde 25 - *Aşağıdaki hâllerde yapılacak aramalarda ayrıca bir arama emri ya da kararı gerekmez:*

- a) Devletçe kamu hizmetine özgülünmüş bina ve her türlü tesislere giriş ve çıkışın belirli kurallara tâbi tutulduğu hâllerde, söz konusu tesislere girenlerin üstlerinin veya üzerlerindeki eşyanın veya araçlarının aranmasında,
- b) 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun ek 1 inci maddesi kapsamında bulunan, sivil hava meydanlarında, limanlarda ve sınır kapılarında, binaların, uçakların, gemilerin ve her türlü deniz ve kara taşıtlarının, giren çıkan yolcuların X-ray cihazından geçirilerek, gerektiğinde üstünün ve eşyasının aranması ile buralarda görevli kamu kuruluşları ve özel kuruluşlar personelinin, üstlerinin, araçlarının ve eşyalarının aranmasında,
- c) 2935 sayılı Olağanüstü Hâl Kanununun 11 inci maddesi kapsamında, kişilerin üstünün, eşyalarının Olağanüstü Hâl Valisinin emriyle aranmasında,
- d) 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 3 üncü maddesi kapsamında, konutların ve her türlü dernek, siyasî parti, sendika, kulüp gibi teşekküllere ait binaların, işyerlerinin, özel ve tüzel kişiliklere sahip müesseseler ve bunlara ait eklentilerin ve her türlü kapalı ve açık yerlerin, mektup, telgraf ve sair gönderilerin ve kişilerin üzerlerinin sıkıyönetim komutanının emriyle aranmasında,
- e) Kanunların, muhafaza altına alınmalarına olanak verdiği kişilerin, üst veya eşyalarının aranmasında,

mevcutsa arama kararı ya da emri gerekmeksizin önleme araması yapılabilir. Önleme araması kararını verecek olan sulh ceza hakimi bu kararı re'sen alamamaktadır. Önleme araması yapılmasını gerektiren durumu tespit eden kolluk görevlileri AÖAY 20.madde doğrultusunda mülki amire arama yapılması gerekliliğini yazılı olarak iletirler. Yazılı olarak iletilen bu talepte önleme aramasının sebebi, aramanın konusu, aramanın yapılacağı yer ve zamanı mutlaka açıklanmalıdır.²⁵⁵

Mülki amir kolluğun talebi doğrultusunda sulh ceza hakiminden önleme araması kararı alınmasını talep edebilir ya da gecikmesinde sakınca bulunan bir hal takdir ederse arama hususunda yazılı emir verebilmektedir. Yönetmeliğe göre kolluk, makul sebeplerin varlığı halinde kanunda belirtilen yerlerde arama yapılması için mülki amire taleplerini iletebilir. Makul sebeplerin varlığı tespit edilirken kolluk uzmanlık bilgisini kullanacak ve somut olguları değerlendirecektir.²⁵⁶ Bu değerlendirme sonucu önleme araması yapılması gerektiğini tespit eden kolluk aramanın dayandığı somut olguları, aramanın kapsamı ve zamanını yazılı bir halde mülki amire iletir. 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda belirtilen suçların işlenmesinin önlenmesi amacıyla gerçekleştirilecek önleme araması talebi Cumhuriyet savcısına da yapılabilir.²⁵⁷ Mülki amire ya da şartlar oluştuğu takdirde Cumhuriyet savcısına iletilen talepler, bu

f) 26/4/1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun çerçevesinde görevli kolluğun, aynı Kanunun 79 uncu maddesindeki silâh taşıma yasağı kapsamında, silâh taşıdığından şüphelenilen kişilerin üstlerinin ve eşyalarının aranmasında.

Umuma açık veya açık olmayan özel işletmelerin, kurumların veya teşebbüslerin girişlerindeki kontroller, buralara girmek isteyen kimselerin rızasına bağlıdır. Kontrol edilmeyi kabul etmeyenler, bu gibi yerlere giremezler. Bu gibi yerlerde kontrol, esasta özel güvenlik görevlileri tarafından yerine getirilir. Ancak, bu yerlerin ve katılanların taşıyabilecekleri özel niteliklere göre, önleme aramaları kolluk güçleri tarafından da yapılabilir.

²⁵⁵ Hüsnü **ALDEMİR**, Adli – Önleme Arama ve Elkoyma, B. 4, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 263.

²⁵⁶ **ALDEMİR**, s. 263.

²⁵⁷ **ALDEMİR**, s. 264.

makamlarca sulh ceza hakimine iletilir. Sulh ceza hakimi yapacağı değerlendirme sonucunda önleme araması kararı verebilir.

AÖAY, 5607 Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ile çeşitli kanun ve yönetmeliklerde arama kararı olmaksızın arama yapılabilecek haller de düzenlenmiştir. Bu kapsamda kolluk görevlileri arama kararı olmaksızın şüpheli bir durum ortaya çıktığı hallerde kaba üst araması yapma yetkisine sahiptir.²⁵⁸ AÖAY 27. maddede durdurma ve arama işlemlerinin nasıl icra edileceği düzenlenmiştir. Maddeye göre durdurulan kişinin üstü giysileri çıkarılmaksızın yoklama biçiminde aranır. Durdurulan kişinin üzerinde ya da aracında silah ya da tehlikeli bir eşyanın varlığından şüphelenildiği takdirde arama genişletilebilir.²⁵⁹ Dışarıdan bakıldığında içinde ne olduğu belirlenemeyen çanta, valiz, kutu gibi eşyaların içinde ne olduğunun tespiti ve aracın dışardan bakıldığında görünmeyen yerlerinin açılması yoklama ya da kontrol işlemi olarak değerlendirilemez. Bu şekilde bir aramanın icrası ancak adli ya da önleme araması kararı kapsamında gerçekleştirilebilir.²⁶⁰

²⁵⁸ Hakan A. YAVUZ – Orbay Bahri ULGAR, Uygulamada Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda Düzenlenen Kaçakçılık Suçları, B.2, Adalet Yayınevi, Ankara, 2025, 381.

²⁵⁹ AÖAY 27/7 “Kolluk, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silâh veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla yönelik gerekli tedbirleri alabilir. Bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemez. Ancak el ile dıştan kontrol hariç, kişinin üstü ve eşyası ile aracının dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin aranması; İçişleri Bakanlığı tarafından belirlenecek esaslar dâhilinde mülki amirin görevlendireceği kolluk amirinin yazılı, acele hâllerde sonradan yazıyla teyit edilmek üzere sözlü emriyle yapılabilir.”

²⁶⁰ YAVUZ – ULGAR, s. 381; ALDEMİR, 299.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2025/6924 Karar Numarası: 2025/13805 Karar Tarihi: 18.12.2025 “Dairemizin 14.05.2024 tarih, 2022/10610 Esas ve 2024/18754 Karar sayılı bozma ilamında da belirtildiği üzere; 22.11.2020 tarihli olay tutanağına göre, motorize ekiplerin devriye görevlerini yaptıkları esnada durumundan şüphelenilen park halindeki araçtan indirilen sanığa, üzerinde veya araçta herhangi bir suç unsuru bulunup bulunmadığı sorulduğunda sanığın, aracın sağ ön koltuk arkalığında çıkardığı ruhsatsız tabancayı, ardından yapılan kaba üst araması sırasında da üzerindeki bir adet cam pipoyu teslim ettiği, kimliğini ibraz etmesi istenildiğinde sürücü koltuğu üzerinde bulunan siyah çantadan kimliğini aldığı esnada başka bir çantayı diğer eline aldığı görülüp çanta içerisinde ne olduğu sorulduğunda

2. Önleme Aramasında Makul Sebep

PVSK önleme araması yapılabilmesi için makul sebeplerin varlığını aramaktadır. 9.maddede önleme araması kararında aramanın dayanağını oluşturan makul sebepleri ve aramanın sebebi, konusu, kapsamı, aramanın yapılacağı yer, yapılacağı zaman ve geçerli olacağı süre belirtmelidir. Anayasada arama yapılabilmesi için belirtilen nedenlerden biriyle ilişkili hukuki bir değerin tehlike altında olduğunu düşünen kolluk görevlisi durumu nedenleriyle birlikte mülki amire iletir. Mülki amir talebi yerinde görürse sulh ceza hakimine bildirir.

II. HUKUKA AYRKIRI ARAMA SONUCUNDA ELDE EDİLEN DELİLLER

Yargılama makamları karşlarına gelen uyuşmazlıklarda maddi meseleyi çözebilmek ve ispat edebilmek için vasıta olarak delilleri kullanırlar.²⁶¹ Ceza

uyuşturucu madde olduğunu söylediği, sanıkla birlikte çanta kontrol edildiğinde suç konu uyuşturucu maddelerin ele geçirildiği olayda; Suçüstü halinin varlığından söz edilemeyeceği, 5271 sayılı CMK'nın 2. maddesinin (e) bendi ve 161. maddeleri ile 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun (2559 sayılı Kanun) ek 6. maddesi uyarınca derhal Cumhuriyet Savcılığına olayın haber verilip onun emri doğrultusunda işleme devam edilmesinin ve CMK'nın 16... . maddeleri uyarınca adli arama kararı veya yazılı arama emri alınarak arama yapılmasının gerektiği; sanığın aracında arama yapılmasına ilişkin usulüne uygun bir adli arama kararı olmadığı gibi gecikmesinde sakınca olduğu gerekçesiyle Cumhuriyet savcısı tarafından verilmiş bir yazılı arama izni ya da Cumhuriyet savcısına ulaşılamaması nedeniyle kolluk amirince verilmiş bir yazılı arama izni bulunmadığı; failin üstü, eşyası, konutu, iş yeri ve faile ait diğer yerlerden suç delillerinin elde edilmesinin ancak kanunlar çerçevesindeki düzenlemelere riayet edilmesiyle mümkün olduğu, devletin kamu gücünü kullanan kolluk görevlilerinin karşısında direnme gücü bulunmayan sanığın, aracındaki suç delillerinin tespiti ve teslimine ilişkin bu aşamada gösterdiği rızanın hukuken geçerli olmadığının kabulünün gerektiği, bu nedenle olay tutanağı ve dosya kapsamına göre ilk bakışta görülemeyecek şekilde çanta içerisinde bulunan uyuşturucu maddelerin ele geçirilmesi usulüne uygun verilmiş bir yazılı arama emri veya adli arama kararına dayanmadığından ele geçirilen maddelerin yasak delil niteliğinde olduğu, böyle bir arama sonucu bulunan delillerin CMK'nın 217. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca hükme esas alınamayacağı dikkate alınarak, mahkûmiyetine yeterli başkaca delil bulunmayan sanığın beraati yerine mahkûmiyetine karar verilmesi hukuka aykırı bulunduğundan, Mahkemenin direnme kararı yerinde görülmemiştir.”

²⁶¹ Mahmut KOCA, “Ceza Muhakemesinde Hukuka Aykırı Delilleri Değerlendirme Yasağı”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 1-2, Aralık 2000, S. 105.

muhakemesinde bir vasıtanın delil olarak nitelendirilebilmesi için bir olayı yansıtmaması ve maddi gerçeklere ve hukuka uygun olması gerekmektedir.²⁶²

Ceza muhakemesi hukukunda delillerin değerlendirilmesi hususunda sadece belirli nitelik ve nicelikte delillerin kullanılabileceği şeklinde genel bir kural bulunmamaktadır.²⁶³ Fakat ceza muhakemesinde vicdani kanaatin oluşabilmesi için delil serbestisinin bulunması delillerin elde edilmesi ve kaynağına ilişkin kuralların esaslarına kanunda yer verilmeyeceği anlamına gelmemektedir.²⁶⁴ Bu noktada ortaya çıkan delil yasakları, ceza yargılamasının etkin bir şekilde yürütülebilmesi için bir sınırın bulunup bulunmadığı hususunda adalet kavramıyla doğrudan bağlantılı olan kurumlardan birisidir.²⁶⁵ Ceza muhakemesinde her ne kadar delil serbestisi bulunsun da delillerin değerlendirilmesinde sınırlamalar söz konusudur. Bu sınırlara ilişkin düzenlemelere 1982 Anayasası ve CMK’da yer verilmiştir. Anayasanın 38.maddesinde kanuna aykırı elde edilmiş olan bulguların delil olarak kullanılamayacağı düzenlenerek delil yasağı oluşturulmuştur. CMK da benzer bir düzenlemeye yer vererek 206. maddenin 2.fikrasında hukuka aykırı elde edilmiş delillerin reddolunacağını kabul etmiştir. 217. maddede ise suçun hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş delillerle ispat olunabileceği düzenlenmiştir.²⁶⁶ Anayasa’nın 38. maddesinde belirtilen kanuna aykırı delil ile ifade edilen, hukuka aykırı delil ifadesinden dar anlama gelecek şekilde kanun,

²⁶² Bahri ÖZTÜRK, “Yeni CMK’da Delil Yasakları”, Uğur Alacakaptan’a Armağan içinde (Editör: Mehmet Murat İNCEOĞLU), C.1, B.1, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008.

²⁶³ CENTEL – ZAFER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 842.

²⁶⁴ KOCA, s. 106.

²⁶⁵ Sabine GLESS, “Delil Yasakları ve Uzak Etki”, Ceza Muhakemesi Hukukunda Delil ve İspat içinde (Proje Yöneticisi: Kayıhan İÇEL, Editör: Yener Ünver), B. 1, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2014, s. 346.

²⁶⁶ Madde 217 (1) Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir. (2) Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir.

uluslararası antlaşmalar gibi yazılı kurallardır.²⁶⁷ Hukuka aykırı delil ise bir bütün olup tüm hukuk düzenine aykırılığı kapsamaktadır.²⁶⁸

Yer verilen bu düzenlemelere karşın hukuka aykırı bir şekilde elde edilmiş delillerin kullanımı konusunda çeşitli görüşler ve uygulamalar bulunmaktadır. Temel olarak hukuka aykırı olarak elde edilen delillerin geçerli olabileceğini kabul eden görüş, hukuka aykırı olarak elde edilen delillerin geçerli olmadığını kabul eden görüş ve bu hususu hakimin takdirine bırakan üç görüş bulunmaktadır.²⁶⁹

Hukuka aykırı bir şekilde elde edilmiş olan delillerin kesin bir şekilde hükme esas alınamayacağını savunanlara göre bu şekilde elde edilmiş deliller mutlak delil yasağı oluşturur.²⁷⁰ Delilin elde ediliş biçimi hukuka aykırı bir nitelik taşıyorsa her ne şekilde olursa olsun bu delilin yargılamada kullanılması hukuk devleti ilkesiyle çelişki oluşturacak ve temel hak ve özgürlüklerin korunması bakımından zarara yol açacaktır. Mutlak değerlendirme yasağına göre bir hukuk kuralına aykırılık söz konusuysa bu aykırılık niceliksel olarak ayrıma tabi tutulamaz.²⁷¹

Hukuka aykırı delillerin kullanımı açısından bir diğer görüş mutlak kabul görüşüdür. Bu görüşe göre ceza muhakemesinin asıl amacı maddi gerçeğe ulaşmaktır. Bu amaca ulaşmak içinse delilin elde edilme şekilde ve hukuka aykırılıklar gözetilmeksizin bütün deliller yargılamada kullanılabilecektir.²⁷²

Esnek yaklaşıma göre ise hukuka aykırı olarak elde edilen delillerin kullanımı hususunda genel bir kural bulunmamaktadır. Somut olayın koşullarına göre bu delillerin

²⁶⁷ Doğan **SOYASLAN**, “*Hukuka Aykırı Deliller*”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.7, S. 3-4, Aralık 2003, s. 12.

²⁶⁸ **SOYASLAN**, Hukuka Aykırı Delil, s. 15-16.

²⁶⁹ Devrim **AYDIN**, Ceza Muhakemesinde Deliller, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2014, s. 197 – 204.

²⁷⁰ **AYDIN**, s. 198.

²⁷¹ Güçlü **AKYÜREK**, “*Ceza Yargılamasında Hukuka Aykırı Delillerin Değerlendirilmesi Sorunu*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 101, Temmuz – Ağustos 2012, s. 66

²⁷² **KOCA**, s. 110.

hükme esas alınıp alınmayacağı mahkemenin takdirine bırakılmıştır.²⁷³ Basit şekli hukuka aykırılıkların mutlak değerlendirme yasağı kapsamında olması halinde mağdur bakımından istenmeyen sonuçların doğabileceği bu nedenle menfaatler dengesinin kurulabileceğini savunmaktadırlar.²⁷⁴ Şekli hukuka aykırılıkların değerlendirilmesinde bu delillerin hükmün esasına olan etkisi dikkate alınmaktadır.²⁷⁵ Bu yaklaşıma göre sanığın hakları yargılamayı etkileyecek ölçüde ihlal edilmişse bu deliller hükme esas alınamayacak fakat ihlal sanığın haklarını önemli ölçüde etkilemiyorsa hukuka aykırı olan bu delil yargılamada kullanılabilir.²⁷⁶

AİHM, delil yasakları konusunda ulusal yargı makamlarına takdir yetkisi tanımaktadır. Mahkeme hukuka aykırı olarak elde edilen delillerin kabul edilir olup olmadığının belirlenmesi görevini kendisinde görmemektedir. AİHM önüne gelen dosyalarda yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığını değerlendirmektedir.²⁷⁷ Yargılamanın bütün olarak adillığının değerlendirilmesinde AİHM tarafından incelenen kriterler bulunmaktadır. Mahkeme bu doğrultuda, hukuka aykırı olduğu ileri sürülen bir delilin yargılamada kullanılmasının adil yargılanma hakkını etkileyip etkilemediği değerlendirilirken öncelikle ihlalin niteliğini ve ağırlığını dikkate alır. Sanığın delile karşı çıkma ve güvenilirliğini sorgulama imkânına sahip olup olmadığı, delilin elde edilme koşullarının doğruluğu konusunda şüphe yaratıp yaratmadığı ve mahkemelerin bu konudaki itirazları yeterli şekilde inceleyip incelemeyeceği AİHM tarafından

²⁷³ **TANER -ÖNTAN**, s. 2462.

²⁷⁴ Recep **GÜLŞEN**, “Yargıtay Kararları Işığında Hukuka Aykırı Aramada Elde Edilen Delillerin Ceza Muhakemesinde Değerlendirilmesi”, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C. 3, S. 2, 2015, s. 249.

²⁷⁵ **GÜLŞEN**, a.g.e., s. 247.

²⁷⁶ **AKYÜREK**, Hukuka Aykırı Delil, s. 68.

²⁷⁷ AİHM Yüksel Yalçınkaya V. Türkiye Başvuru Numarası: 15669/20 Karar Tarihi: 26.09.2023 § 303.

değerlendirilir. Söz konusu delilin yargılamanın sonucuna ne ölçüde etki ettiği göz önünde bulundurularak yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığı belirlenir.²⁷⁸

Delil yasakları kapsamında arama tedbirinin hukuka aykırı bir şekilde gerçekleştirildiği hallerde elde edilen delillerin durumu incelendiğinde Anayasa ve CMK hükümleri gereğince hukuka aykırı olarak elde edilmiş delillerin kabulünün mümkün olmaması gerekmektedir. Bu düzenlemelerin bir sonucu olarak hukuk sistemimizde mutlak değerlendirme yasağı öngörülmüştür.²⁷⁹ Yargı kararları incelendiğinde hakim kararı olmaksızın arama yapıldığı ya da adli arama kararı verilmesi gereken hallerde önleme araması kararına dayanılarak arama yapıldığı durumlarda, içtihatlar incelendiğinde Yargıtay hukuka aykırı arama sonucunda elde edilen delillerin CMK 217. madde kapsamında hükme esas alınmayacağına karar vermektedir.²⁸⁰ Yargı kararlarında mutlak delil yasağı görüşünden çıkıldığı haller ise

²⁷⁸ AİHM Gäfgen v. Almanya Başvuru Numarası: 22978/05 Karar Tarihi: 01.06.2010 § 164.

²⁷⁹ GÜLŞEN, a.g.e, s. 237.

²⁸⁰ Yargıtay 20. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2015/14778 Karar Numarası: 2016/809 Karar Tarihi: 16.02.2016 (Kazancı.com.tr Erişim Tarihi: 23.04.2026) *Sanık İ. Y. hakkında uyuşturucu madde ticareti yapma suçu yönünden verilen hükmün incelenmesinde; Olay tutanaklarının içeriklerine göre, 06/08/2010 tarihinde kolluk görevlilerince, sanığın yolcu olarak bulunduğu 09 M ... plakalı minibüsün durdurulup önleme arama kararına istinaden yapılan aramada sanığın çantasında 820 gram esrar ele geçirildiği anlaşılmaktadır. CMK'nın 116 ve 119. maddelerine göre "adli arama", şüphelinin veya sanığın yakalanması ya da suç delillerinin elde edilmesi için yapılan aramadır. Somut bir suçun işlendiği şüphesi varsa adli arama yapılabilir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2013/610, 2014/512, 2013/841, 2014/513 ve 2014/166-514 Sayılı kararlarında da belirtildiği üzere; adli arama kararı alınmasını gerektiren olayda arama kararı alınmadan arama yapılması hukuka aykırıdır. Böyle bir arama sonucu bulunan ve suçun maddi konusunu oluşturan deliller ya da suçun maddi konusu "hukuka aykırı yöntemlerle elde edilmiş" olacağından, ikrar bulunsu bile Anayasa'nın 38. maddesinin 6. fıkrası ile CMK'nın 206. maddesinin 2. fıkrasının (a) bendi, 217. maddesinin 2. fıkrası, 230. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca hükme esas alınamaz. Somut olayda, sanık hakkında istihbari bilgi bulunması sebebiyle failleri belli olan bir suçun işlendiği konusunda şüphe oluşmuştur. CMK'nın 116, 117 ve 119. maddelerine uygun şekilde "adli arama kararı" alınmadan, arama yapılması hukuka aykırıdır. Bu arama sonucu bulunan uyuşturucu madde ise hem "suçun maddi konusu" hem de "suçun delili" olup "hukuka aykırı yöntemle elde edildiğinden hükme esas alınamaz." Sanık açısından hukuka uygun olarak elde edilmiş bir uyuşturucu veya uyarıcı madde olmadığından, isnat olunan suçun maddi konusu olan uyuşturucu*

maddenin hukuka aykırı yöntemle elde edilmesi sebebiyle hükme esas alınamayacağı ve buna bağlı olarak suçun unsurunun oluşmayacağı gözetilerek, sanık hakkında arama yapılmadan önce alınmış adli arama kararının ya da yazılı arama emrinin olup olmadığı araştırılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiğinin düşünülmemesi, Anayasa Mahkemesi'nin 08.10.2015 tarih ve E.2014/140; K.2015/85 kararının Resmi Gazetenin 24.11.2015 tarih ve 29542 sayısında yayımlanarak yürürlüğe girmiş olması sebebiyle TCK'nın 53. maddesiyle ilgili olarak yeniden değerlendirme yapılmasında zorunluluk bulunması, Kanuna aykırı, sanık müdafinin temyiz itirazları bu sebeple yerinde olduğundan, hükmün BOZULMASINA, Sanık T. G. hakkında verilen hükmün incelenmesinde; Olay tutanaklarının içeriklerine göre, 21/08/2010 tarihinde kolluk görevlilerince, sanığın yolcu olarak bulunduğu otobüsün durdurulup önleme arama kararına istinaden yapılan aramada sanığın çantasında ve yanındaki arkadaşı olan hakkında uyuşturucu ticareti suçundan tefrik kararı verilen ...elindeki siyah poşetten toplamda 4,233 kilo gram esrar ele geçirildiği anlaşılmaktadır. CMK'nın 116 ve 119. maddelerine göre "adli arama", şüphelinin veya sanığın yakalanması ya da suç delillerinin elde edilmesi için yapılan aramadır. Somut bir suçun işlendiği şüphesi varsa adli arama yapılabilir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2013/610, 2014/512, 2013/841, 2014/513 ve 2014/166-514 Sayılı kararlarında da belirtildiği üzere; adli arama kararı alınmasını gerektiren olayda arama kararı alınmadan arama yapılması hukuka aykırıdır. Böyle bir arama sonucu bulunan ve suçun maddi konusunu oluşturan deliller ya da suçun maddi konusu "hukuka aykırı yöntemlerle elde edilmiş" olacağından, ikrar bulunsa bile Anayasa'nın 38. maddesinin 6. fıkrası ile CMK'nın 206. maddesinin 2. fıkrasının (a) bendi, 217. maddesinin 2. fıkrası, 230. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca hükme esas alınamaz. Somut olayda, sanık ve yanındaki arkadaşı ... hakkında istihbari bilgi bulunması sebebiyle failleri belli olan bir suçun işlendiği konusunda şüphe oluşmuştur. CMK'nın 116, 117 ve 119. maddelerine uygun şekilde "adli arama kararı" alınmadan, arama yapılması hukuka aykırıdır. Bu arama sonucu bulunan uyuşturucu madde ise hem "suçun maddi konusu" hem de "suçun delili" olup "hukuka aykırı yöntemle elde edildiğinden hükme esas alınamaz." Sanık açısından hukuka uygun olarak elde edilmiş bir uyuşturucu veya uyarıcı madde olmadığından, isnat olunan suçun maddi konusu olan uyuşturucu maddenin hukuka aykırı yöntemle elde edilmesi sebebiyle hükme esas alınamayacağı ve buna bağlı olarak suçun unsurunun oluşmayacağı gözetilerek, sanık hakkında arama yapılmadan önce alınmış adli arama kararının ya da yazılı arama emrinin olup olmadığı araştırılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiğinin düşünülmemesi, Anayasa Mahkemesi'nin 08.10.2015 tarih ve E.2014/140; K.2015/85 Sayılı kararının Resmi Gazetenin 24.11.2015 tarih ve 29542 Sayılı sayısında yayımlanarak yürürlüğe girmiş olması sebebiyle TCK'nın 53. maddesiyle ilgili olarak yeniden değerlendirme yapılmasında zorunluluk bulunması, Kanuna aykırı, sanık müdafinin temyiz itirazları bu sebeple yerinde olduğundan, hükmün BOZULMASINA, Sanık ... hakkında verilen hükmün incelenmesinde; Sanığın eşi ... evinde esrar bulundurduğu ve bu esrarı sattığı yönünde edinilen bilgi çerçevesinde sanığın evinde 04/09/2010 tarihinde arama yapıldığı, evde yapılan aramada, ele geçirilen toplam net miktarı 112,72 gramdan ibaret esrarı, satma veya başkasına verme hatta kullanmak için bulundurduğuna dair her türlü şüpheden uzak kesin inandırıcı delil elde edilemediği, sanığın beraatine karar verilmesi gerekir ekin, yazılı şekilde hüküm kurulması, Anayasa Mahkemesi'nin 08.10.2015 tarih ve E.2014/140; K.2015/85 Sayılı kararının Resmi Gazetenin 24.11.2015 tarih ve 29542 Sayılı sayısında yayımlanarak yürürlüğe girmiş olması sebebiyle TCK'nın 53. maddesiyle ilgili olarak yeniden değerlendirme yapılmasında zorunluluk bulunması,

arama tanıkları konusunda görülmektedir. Çalışmanın önceki bölümlerinde değinildiği üzere Yargıtay kararlarında arama tanıklarının olmayışı şekli hukuka aykırılık olarak değerlendirip bu tür aramalar sonucunda elde edilen delillerin hükme esas alınmasında sakınca görmeyen kararlara rastlanmaktadır. Her ne kadar Anayasa ve CMK ile hukuka aykırı delillerin kullanımı konusunda net düzenlemeler bulunsa da uygulamada durum bu şekilde ilerlememektedir. Uygulamada esnek bir yaklaşım benimsenerek hukuka aykırı delillerin kullanımının hakkın özüne zarar verip vermediğine göre değerlendirme yapmaktadır.²⁸¹

Fakat son dönem Yargıtay kararları incelendiğinde bu görüşlerden uzaklaşıldığı ve her ne şekilde olursa olsun hukuka aykırı olarak elde edilen arama tanıkları olmaksızın gerçekleştirilen arama sonucundaki delillerin kullanılamayacağına karar verilmektedir. Anayasa Mahkemesi 19 Kasım 2014 tarihli bir kararında arama tanıkları olmaksızın gerçekleştirilen arama sonucunda elde edilen delillerin kullanılmasından dolayı adil yargılanma hakkının ihlal edildiği kanaatine varmıştır.²⁸²

Kanuna aykırı, sanığın temyiz itirazları bu sebeple yerinde olduğundan, hükmün BOZULMASINA, 16.02.2016 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

²⁸¹ GÜLŞEN, Hukuka Aykırı Deliller, s. 247.

²⁸² Anayasa Mahkemesi Yaşar Yılmaz Başvurusu Başvuru Numarası: 2013/6183 Karar Tarihi: 19.11.2014.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HAKSIZ ARAMA SUÇU

I. GENEL OLARAK

Haksız arama suçu, Türk Ceza Kanununun “Kişilere Karşı Suçlar” başlıklı İkinci Kısımının “Hürriyete Karşı Suçlar” adlı Yedinci Bölümü altında 120.maddede düzenleme alanı bulmuştur. Madde, 5237 Sayılı TCK’da bir kimsenin üstünün ya da eşyasının kamu görevlisi tarafından hukuka aykırı bir şekilde aranmasının cezalandırılacağı şeklinde düzenlenmiştir.

Haksız arama suçuna, 765 Sayılı TCK döneminde 183.maddede “*Kanunda yazılı hallerin haricinde bir kimsenin üzerini aramak için emir veren yahut bizzat arayan memur altı aya kadar hapis olunur.*” şeklinde yer verilmiştir. Bu maddede yer alan “*kanunda yazılı hallerin dışında*” ifadesi 5237 Sayılı TCK ile birlikte “*hukuka aykırı olarak arama*” olarak değiştirilmiştir. Yeni hüküm gereğince sadece kanunlarda belirtilen hallerin dışındaki aramalar değil, evrensel hukuk metinleri gibi kanun dışı metinlere aykırı aramalar da kapsama alınmıştır.²⁸³ Madde metnindeki bir diğer değişiklik ise 765 Sayılı TCK suçun faili olarak arama emrini veren ya da arayan memurun cezalandırılacağını düzenlemişken 5237 Sayılı TCK arama emrini veren ifadesini çıkartarak sadece kamu görevlisi demekle yetinmiştir. Her ne kadar 765 Sayılı TCK 49.madde son fıkra uyarınca kanunsuz emri veren amirin zaten cezalandırılacağı öngörülse de suçun 183.maddede düzenlendiği haliyle kanuna aykırı arama emrini veren memur, emir yerine getirilmese dahi cezalandırılabilecekti.²⁸⁴ 5237 Sayılı TCK suçun kapsamını daraltarak sadece arama emrinin verilmesini suçun koruma alanından

²⁸³ Mustafa **ARTUÇ**, Kişilere Karşı Suçlar, B.1, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008, s. 1036.

²⁸⁴ Recep **GÜLŞEN**, “*Haksız Arama Suçu*” , Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12-13, S. 16 -17 – 18 -19, 2009, s. 139-140.

çıkarmıştır. Bu değişikliklere ek olarak mülga TCK aramanın konusu olarak sadece kişinin üstünün aranmasını düzenlerken 5237 Sayılı TCK 120.maddeyle kapsamı genişleterek kişinin üstünün ve eşyasının aranmasını kapsama almıştır. Haksız arama suçunun kapsamına kişinin üstünün yanı sıra eşyasının da dahil edilmesi konut dokunulmazlığı, özel hayatın gizliliği gibi hakların daha etkin bir şekilde korunmasına da katkı sağlamıştır.

Haksız arama suçu, Anayasa, AİHS ve Türkiye'nin de taraf olduğu ek protokollerce güvence altına alınan özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı ve vücut dokunulmazlığı gibi hakların kamu gücü kullanılarak kamu makamları tarafından ihlal edilmesine karşı düzenlenmiş bir suçtur. Madde gerekçesinde de suçun korunan bu değerlere yönelik yaptırım olarak düzenlendiği belirtilmiştir.²⁸⁵

TCK'da düzenlenmesinin yanı sıra haksız arama suçuna İtalyan Ceza Kanunu 609. maddede de yer verilmiştir.²⁸⁶ İtalyan Ceza Kanunu da benzer bir düzenlemeyle

²⁸⁵ 120. Madde gerekçe: “Madde metninde, bir kimsenin üstünü veya eşyasının hukuka aykırı olarak aranması, görevi kötüye kullanma suçundan bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır. Bu hüküm, 10.12.1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi (madde 12), 4.11.1950 tarihli İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi (madde 8, fıkra 1) ve Anayasamızın koruduğu özel hayatın gizliliğini belli bir surette ihlâlin yaptırımını oluşturmaktadır. Kişilerin üzerinin veya eşyasının aranması insan haysiyetine bir tecavüz teşkil ettiği gibi kişi dokunulmazlığının bir devamı olan özel hayatın gizliliğine karşı da bir saldırı oluşturur. Kişinin örneğin ceplerinin, el çantasının, bavulunun, özel otomobilinin hukuka aykırı bir surette aranması bu suçu oluşturacaktır. Bu arama olgusunun yetkisiz olarak girilen konutta gerçekleştirilmesi hâlinde, ayrıca konut dokunulmazlığını ihlâl suçu oluşur ve bu nedenle, gerçek içtima hükümlerine göre sorumluluk cihetine gidilmesi gerekir. Suç failinin bir kamu görevlisi olması gerekmektedir. Bu bakımdan söz konusu suç, bir özgü suç niteliği taşımaktadır. Metinde geçen “hukuka aykırı olarak” ibaresinden maksat, yürürlükteki mevzuatın izin vermediği hâl demektir. Kanun ve nizamların izin verdiği arama hâllerinde suçun oluşmayacağı açıktır. Suçun oluşması için kamu görevlisi, kişi hürriyetini, görevini kötüye kullanarak veya yetkisini aşarak ihlâl etmiş olmalıdır. Böylece “hukuka aykırı olarak” sözcükleri görevin kötüye kullanılmasını ve yetkinin aşılmasını kapsar.”

²⁸⁶ Kayıhan İÇEL – Yener ÜNVER – Hakan HAKERİ, Karşılaştırmalı Ceza Hukuku Yasaları, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2018, s. 171.

kamu görevlilerinin yetkilerinin kötüye kullanımının engellenmesini sağlamaya çalışmıştır.²⁸⁷

II. SUÇUN HUKUKİ KONUSU

Ceza hukukunda her suç, ihlal ettiği bir değeri ifade eden belirli bir hukuki konuya sahiptir.²⁸⁸ Suç, ceza normlarını ihlal eden insan davranışları olarak ifade edilmektedir. Suç bir ihlal şeklinde meydana geliyorsa bu noktada suçla ihlal edilen ve ceza kanununca korunan beşeri değerler suçun hukuki konusunu meydana getirmektedir.²⁸⁹

Ceza kanununda düzenleme alanı bulan her suç temelde bir veya birden çok hukuki değeri ihlal etmektedir ve bu suçlar kanunda temel olarak ihlal ettikleri hukuki konulara göre tasnif edilmişlerdir.²⁹⁰ Haksız arama suçuna da 5237 Sayılı TCK Hürriyete Karşı Suçlar bölümünde yer verilmiştir. Suçun düzenlendiği bölüm gözetilerek suçun hukuki konusunu oluşturan değer kişinin hürriyet alanı olduğu söylenebilir. Suçla birlikte kişilerin özel hayatının gizliliği ve konut dokunulmazlığının hukuka aykırı kamu müdahalelerine karşı korunması istenmektedir. Bu değerlendirmeye haksız arama suçunda suçun hukuki konusunu kişilerin özel yaşamına saygı duyulmasını güvence altına almaya yönelik kamusal yarar oluşturmaktadır.²⁹¹

²⁸⁷ İtalyan Ceza Kanunu 609. madde: “Görevinden kaynaklanan yetkilerini kötüye kullanarak arama veya kişisel inceleme yapan kamu görevlisi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” <https://uwm.edu.pl/kpkm/uploads/files/codice-penale.pdf>
Erişim Tarihi: 17.11.2025

²⁸⁸ Nevzat **TOROSLU**, Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Savaş Yayınevi, Ankara, 2019, s. 72

²⁸⁹ Zeki **HAFIZOĞULLARI** – Devrim **GÜNGÖR**, “Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 69, 2007, s. 22 -23.

²⁹⁰ Nur **CENTEL** – Hamide **ZAFER** – Özlem **ÇAKMUT**, Türk Ceza Hukukuna Giriş, B. 8, Beta Basım Yayım, 2014, s. 233.

²⁹¹ **HAFIZOĞULLARI – ÖZEN**, Kişilere Karşı Suçlar, s. 220.

III. SUÇUN MADDİ KONUSU

Suçun maddi konusu suçun nesnesini oluşturan insan, nesne ya da araçtır.²⁹² Maddi konuyla suçun üzerinde işlendiği insan ya da nesne ifade edilmektedir.²⁹³ Haksız arama suçunda suçun maddi konusunu, arama işleminin üzerinde gerçekleştirildiği insan ya da eşya oluşturmaktadır. Arama, gözle görülmeyen saklı olanın ortaya çıkarılması amacına yönelik bir işlemdir. Bu işlem sırasında kişinin elbiseleri, üzerinde bulunan eşya ile kişinin çantası, valizi gibi himayesindeki eşyalar da incelemeye tabi tutulmaktadır.²⁹⁴ Kişinin ceplerinin, el çantasının, bavulunun, özel otomobilinin aranması da madde gerekçesinde sayılan suçun maddi konusuna ilişkin örneklerdir. Kanunda yer verilen sınırlar çerçevesinde arama koruma tedbirinin üzerinde gerçekleştirilebileceği kişinin üstü, eşyası, belgeleri, aracı bu suçun maddi konusunu oluşturabilir. Herhangi bir kişinin zilyetliği ya da mülkiyetinde bulunmayan bir eşyanın aranması ise suçun maddi konusunu oluşturmaz.²⁹⁵ Haksız arama ile korunmak istenen özel hayatın gizliliği, herhangi bir kişiye ait olmayan eşya söz konusu olduğunda ihlale uğramamaktadır.

Konutta yapılan aramanın suçun konusu içerisinde yer almadığı ve konutta yapılan hukuka aykırı aramanın sadece konut dokunulmazlığını ihlal suçuna vücut vereceğini ifade eden görüşler bulunmaktadır.²⁹⁶ Konutta yapılan aramalarda amaç sadece konuta fiziki olarak girilmesi olmayıp konutta bulunduğu ilişkin makul şüphe bulunan kişi ya da eşyanın aranmasıdır. Bu durum gözetilerek konutta yapılan aramalarda da konut dokunulmazlığı ve özel hayatın gizliliğinin ihlaliyle birlikte haksız arama suçu meydana gelecektir. 120.maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere

²⁹² Sulhi **DÖNMEZER** – Sahir **ERMAN**, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt II, B. 15, Der Yayınları, İstanbul, 2021, s. 33.

²⁹³ **CENTEL – ZAFER – ÇAKMUT**, Genel Hükümler, s.232.

²⁹⁴ Akif **YILDIRIM**, “*Türk Ceza Hukukunda Haksız Arama Suçu*”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl 5, S. 19, Ekim 2014, s. 593.

²⁹⁵ **YILDIRIM**, s. 593.

²⁹⁶ **YILDIRIM**, s. 594.

konutta hukuka aykırı bir şekilde arama yapıldığı takdirde hem haksız arama suçu hem de konut dokunulmazlığının ihlali suçu meydana gelecektir.²⁹⁷

IV. FAİL

Fail en temel haliyle suçu meydana getiren hareketi yapan kişi olarak tanımlanmaktadır.²⁹⁸ Suçun varlığı dış dünyada meydana gelen bir fiile dayanmaktadır. Suçun dayandığı fiilin meydana gelebilmesi de bu fiili gerçekleştiren failin varlığına bağlıdır. Bütün fiiller mutlak olarak bir failin ürünüdür.²⁹⁹ Suçları, kanuni tanımda yer alan fiili gerçekleştirebilecek kişilere göre çeşitli kategorilere ayırmak mümkündür. Suçlar genel olarak tüm gerçek kişiler tarafından işlenebilmektedir. Kanunda yer alan her kim, bir kimse gibi ifadeler ait oldukları suçun özellik fark etmeksizin herkes tarafından işlenebileceğini ifade etmektedir.³⁰⁰ Herkes tarafından işlenebilen bu suçların yanında kanun koyucu sadece kanuni tanımda yer alan niteliklere sahip ya da özel bir yükümlülük altında olan kişiler tarafından işlenebilecek suçları da düzenlemiştir.³⁰¹ Özgü suçlarda fail, genel suçlarda olduğu gibi herhangi biri değildir. Özgü suçlarda faili diğer kişilerden ayıran bir yükümlülük bulunmaktadır.³⁰²

Kanun koyucu, haksız arama suçuna vücut veren fiilleri yalnızca kamu görevlisi gerçekleştirdiği takdirde yaptırıma tabi tutmuştur. Arama kararı hakim ya da Cumhuriyet savcısı tarafından verilmiş olsa da arama eylemini gerçekleştiren kamu görevlileri bu suçun faili olabilmektedir. Suç kapsamında görevini kötüye kullanan

²⁹⁷ **HAFIZOĞULLARI – ÖZEN**, Kişilere Karşı Suçlar, s. 221.

²⁹⁸ **DÖNMEZER – ERMAN**, Cilt II, s. 699; TCK 37. Maddede fail “*Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur.*” şeklinde tanımlanmıştır.

²⁹⁹ Zeki **HAFIZOĞULLARI – Muharrem ÖZEN**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, B. 15, US-A Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 372.

³⁰⁰ Berrin **AKBULUT**, “*Bağlılık Kuralı*”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 1, 2010, s. 183.

³⁰¹ TCK 40/2: “*Özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail olabilir.*” hükmüne yer vermiştir.

³⁰² **AKBULUT**, Bağlılık Kuralı, s. 183.

kamu görevlisi fail olacaktır.³⁰³ Arama işlemini gerçekleştiren fail kamu görevlisi değilse kişi bu suç kapsamında cezalandırılmayacaktır. Usulüne göre başka suçlardan sorumlu tutulabilecektir.

A. KAMU GÖREVLİSİ

İdare hukuku açısından tanımlanan kamu görevlisi kavramı ceza hukukunda daha geniş yorumlanmaktadır.³⁰⁴ Ceza kanununda failin kamu görevlisi olması kimi zaman unsur kimi zaman ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir.³⁰⁵ Kanununda yer verilen özgü suçların birçoğunda fail olarak kamu görevlisine yer verilmiştir. Kamu görevlisi olmanın bazen ağırlaştırıcı neden bazen de suçu doğrudan özgü suç haline getiren bir nitelik olmasının nedeni kamu görevlisinin kamu hukuku yükümlülüğü altında bulunmasıdır.³⁰⁶ Kamu görevlileri, görevleri ve sıfatları sayesinde idareye karşı suçları daha az bir çabayla gerçekleştirebilirler.³⁰⁷ Kamu görevlileri sahip oldukları kamu gücünün sağladığı güç ve imkanlarla diğer kişilere kıyasla daha kolay bir şekilde suç işleyebilmektedirler. Kanun koyucu bu durumu göz önünde bulundurarak kamu görevlisinin keyfi ve yetkisini aşan işlemlerine karşı daha etkin bir koruma sağlamak istemiştir.³⁰⁸

³⁰³ Santoro **ARTURO**, Manuale Di Diritto Penale, Cilt V, Torino, 1968, s. 307 (Aktaran: **GÜLŞEN**, Haksız Arama, s. 141)

³⁰⁴ Kamu görevlileri Anayasa doğrultusunda “*kamu kurum ve kuruluşlarının genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri yürüten kişiler*” olarak tanımlanmaktadır. Şeref **GÖZÜBÜYÜK** – Turgut **TAN**, İdare Hukuku Cilt I Genel Esaslar, B. 8, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011, s. 797.

³⁰⁵ Sahir **ERMAN**, “Ceza Tatbikat ve Takibatında Memur”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C. 2, S. 3, 1947, s. 236.

³⁰⁶ **AKBULUT**, Bağlılık Kuralı, s. 813.

³⁰⁷ **ERMAN**, s. 237.

³⁰⁸ Muharrem **ÖZEN** – Önder **TOZMAN**, “Türk Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı”, Amme İdaresi Dergisi, C. 42, S. 4, Aralık 2009, s. 34.

5237 Sayılı Kanun m. 6/1 – c’de kamu görevlisi tanımına yer verilmiştir.³⁰⁹ Yer verilen tanıma göre kamu görevlisi sayılmada aranan kriter kamu faaliyetinin yürütülmesidir.³¹⁰ Kamusal faaliyetin ne olduğu ve kapsamına ilişkin açıklamalara maddenin gerekçesinde yer verilmiştir.³¹¹ Madde gerekçesinde açıklanan örneklerden de bahisle kamu görevlisi kavramı oldukça geniş bir kapsamda ele alınmıştır. Bu noktadan hareketle kamu faaliyeti için üç ana ölçütten bahsedilebilir. Bu kriterler; faaliyetin kamu adına gerçekleştirilmesi, hizmetin kuruluşunun yasal düzenlemelere ve siyasal iradeye dayanması ve yürütülmesi sırasında kamu gücü ile otoritesinin kullanılması olarak ifade edilebilir.³¹² Bu ölçütler çerçevesinde faaliyet gösteren kişiler kamu görevlisi sıfatını haiz olacaklardır.

B. SUÇ KAPSAMINDA ARAMA YAPMAYA YETKİLİ KAMU GÖREVLİLERİ

TCK 120. maddede özgü suç olarak düzenlenen haksız arama suçunda fail olabilmek için aranan nitelik sadece kamu görevlisi olarak ifade edilmiştir. Haksız arama suçunun meydana gelebilmesi için failin suçun işlendiği sırada kamu görevlisi

³⁰⁹ “Kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi”

³¹⁰ ÖZEN – TOZMAN, s. 40.

³¹¹ “765 sayılı Türk Ceza Kanunundaki “memur” tanımının doğurduğu sakıncaları devam ettirecek nitelikte olan tanım, tasarı metninden çıkarılarak; memur kavramını da kapsayan “kamu görevlisi” tanımına yer verilmiştir. Yapılan yeni tanıma göre, kişinin kamu görevlisi sayılması için aranacak ölçüt, gördüğü işin bir kamusal faaliyet olmasıdır. Kamusal faaliyet, Anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan usullere göre verilmiş olan bir siyasal kararla, hizmetin kamu adına yürütülmesidir. Bu faaliyetin yürütülmesine katılan kişilerin maaş, ücret veya sair bir maddî karşılık alıp almamalarının, bu işi sürekli, süreli veya geçici olarak yapmalarının bir önemi bulunmamaktadır. Böyle düşünüldüğünde, örneğin mesleklerinin icrası açısından avukat veya noterin kamu görevlisi olduğu hususunda bir şüphe bulunmamaktadır. Hatta kişi, bilirkişilik, tercümanlık ve tanıklık faaliyetinin icrası kapsamında da bir kamu görevlisidir. Askerlik görevi yapan kişiler de kamu görevlisidirler. Bu açıdan örneğin bir suç vakıasına müdahil olan, bir tutuklu veya hükümlünün naklini gerçekleştiren jandarma erbaş veya erleri de kamu görevlisidirler. Farklı olarak, kamusal bir faaliyetin yürütülmesinin ihaleye dayalı olarak özel hukuk kişilerince üstlenilmesi durumunda, bu kişilerin kamu görevlisi sayılmayacağı açıktır.”

³¹² Hasan Tahsin GÖKCAN, “Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Kamu Görevlisi Kavramı”, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C. 3, S. 2, 2015, s. 151.

olması gerekmektedir.³¹³ Madde metninde, arama yetkisi bulunan kamu görevlilerinin mi yoksa arama işlemiyle bağlantılı olup olmadığına bakılmaksızın herhangi bir kamu görevlisinin mi ifade edildiği belirsizdir. Kanaatimizce bir kişinin haksız arama suçunun faili olabilmesi için arama yapma yetkisine sahip kamu görevlisi olması gerekmektedir. Benzer görüşlere göre de 120. maddedeki kamu görevlisi kavramı dar yorumlanarak sadece arama yapma yetkisi ve görevi bulunan kamu görevlisi olarak anlaşılması gerekmektedir.³¹⁴ Bu görüşe karşıt olarak kanun maddesinde kamu görevlisinin niteliğine ya da görevine ilişkin bir sınırlamaya gidilmediği için sadece arama yapma yetkisi bulunan kamu görevlilerinin değil, bütün kamu görevlilerinin fail olabileceği görüşü de bulunmaktadır.³¹⁵ Bir başka aksi görüşe göre de yetkisiz kamu görevlisinin arama yapması suçun halihazırda aramayı hukuka aykırı hale getireceği için kapsamın aramaya yapmaya yetkili kamu görevlileri şeklinde belirlenmesi doğru olmayacaktır.³¹⁶ Fakat arama yapma yetkisi bulunmayan kamu görevlilerini fail sıfatının kapsamına dahil ettiğimiz takdirde maddenin amacının da dışına çıkmış olacaktır. Maddenin gerekçesinde hukuka aykırılık ifadesinin görevin kötüye kullanımı ve yetki aşılmasını kapsadığı belirtilmiştir.

Haksız arama suçu kapsamında kamu görevlilerinin cezalandırılma nedenleri, yetkili kamu görevlilerinin yetkisini keyfi ve kötüye kullanmasını önlemektir. Yetkinin keyfi kullanımı sonucu mağdurun Anayasa ile koruma altına alınmış temel hak ve özgürlükleri ciddi müdahalelerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle maddeyle birlikte kişilerin temel hak ve özgürlükleri, kamu görevlilerinin yetkisini aşan

³¹³ Hasan Tahsin **GÖKCAN** – Mustafa **ARTUÇ**, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Şerhi 3. Cilt, B.2, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 3927.

³¹⁴ **HAFIZOĞULLARI – ÖZEN**, Kişilere Karşı Suçlar, s.220; Veli Özer **ÖZBEK**, TCK İzmir Şerhi: Yeni Türk Ceza Kanunun Anlamı Cilt II, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008, s. 816.

³¹⁵ **GÖKCAN - ARTUÇ**, s. 3927.

³¹⁶ Özgün **ÖZYÜKSEL**, “*Haksız Arama Suçu*”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 19, S.2, Aralık 2020, s. 739.

müdahalelerine karşı korunmaktadır. Yetkisi ve görevi kapsamında yer almayan arama işlemini gerçekleştiren kamu görevlileri gerçekleştirdikleri eylemin değerlendirilmesi sonucu görevi kötüye kullanma, özel hayatın gizliliğini ihlal gibi suçlar kapsamında cezalandırılabilir.³¹⁷ Aramaya ilişkin mevzuat incelendiğinde arama yapmaya yetkili asıl merci kolluk görevlileridir. Arama karar ya da emri hakim, Cumhuriyet savcısı veya kolluk amiri tarafından verilse de bu emir sonucu aramayı icra edecek kişiler kolluk memurlarıdır.

Kolluk teşkilatı genel kolluk ve özel kolluk olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Genel kolluk İç İşleri Bakanlığına bağlıyken özel kolluk diğer ilgili bakanlıklar, belediye benzeri idarelere bağlı olarak faaliyet göstermektedir.³¹⁸ Bağlı oldukları birimlere göre genel ve özel olarak ayrılan kolluk teşkilatı, görev olarak adli kolluk ve idari kolluk olarak ayrılmaktadır. Adli ve idari kolluk ayrımı fonksiyonel bir ayrım olup kolluğun teşkilatlanması bakımından önem arz etmemektedir. Adli kolluk Adalet Bakanlığı ya da Cumhuriyet savcısı tarafından verilen özgü görevlerin yerine getirilmesi için genel kolluk içerisinde görevlendirilen kolluk memurlarından oluşmaktadır.³¹⁹

Yapılacak aramanın türüne göre aramayı gerçekleştiren kolluk görevlileri de değişmektedir. Bir suçun işlenmesinden önce suçun işlenmesini önlemek, tehlikenin oluşmasını engellemek için gerçekleştirilen önleme araması idari kolluk görevlileri tarafından gerçekleştirilecektir.³²⁰

Adli kolluk ise suçun işlenmesinden sonra görev alanı bulan, suça ilişkin delil ve eşyaların bulunması ya da şüpheli veya sanığın yakalanması amacıyla arama işlemini Cumhuriyet savcısına bağlı bir şekilde gerçekleştiren kolluk görevlileridir. Adli kolluk

³¹⁷ GÜNER NİŞANCI, s. 168.

³¹⁸ YENİSEY, Kolluk Hukuku, s. 15.

³¹⁹ GÜNER NİŞANCI, s. 169.

³²⁰ İdari kolluk Emniyet Teşkilat Kanunu 9/A'da "*İdari polis, içtimai ve umumi intizamı temin etmekle mükellef olan kısımdır.*" şeklinde yer bulmuştur.

görevlilerinin kapsamı CMK 164. maddede belirtilmiştir.³²¹ Bu madde doğrultusunda polis, jandarma, gümrük muhafaza görevlileri ve sahil güvenlik görevlileri görev verildiği takdirde adli kolluk olarak çalışmaktadır.³²²

İdari kolluk ve adli kolluğun yukarıda belirtilen hükümler çerçevesinde arama görevinin bulunduğu açıktır. Arama yetkisine sahip olma bakımından özel güvenlik görevlileri ile bekçilerin durumu ise farklıdır. Ceza hukuku kapsamında kamu görevlisi tanımı yapılırken dikkate alınan kriter kamusal faaliyetin yürütülmesidir. Özel güvenlik görevlileri de kamusal faaliyet yürüttükleri alanlarda görevleri nedeniyle suç kapsamında sorumlu olabilmektedirler.³²³ AÖAY 21.maddede de özel güvenlik görevlilerinin sahip olduğu arama yetkisi düzenlenmiştir.³²⁴ Özel güvenlik görevlileri madde uyarınca görevli oldukları alanda sınırlı bir şekilde arama yetkisine sahiptir. Özel

³²¹164.madde “*Adli kolluk; 4.6.1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 8, 9 ve 12 nci maddeleri, 10.3.1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun 7 nci maddesi, 2.7.1993 tarihli ve 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 8 inci maddesi ve 9.7.1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun 4 üncü maddesinde belirtilen soruşturma işlemlerini yapan güvenlik görevlilerini ifade eder.*” Maddede yer verilen Kanun Hükmünde Kararname yürürlükten kaldırılmıştır.

³²² **GÜNER NİŞANCI**, s. 170.

³²³ Gökhan **TANERİ** – Gani **KAMIŞLI**, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 543; Nebahat **KAYAER**, “*Haksız Arama Suçu*”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 18, S. 207, Kasım 2023, s. 32.

³²⁴ AÖAY 21.madde: “*Özel güvenlik görevlilerinin yetkileri şunlardır:*

a) *Koruma ve güvenliğini sağladıkları alanlara girmek isteyenleri duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle kontrol etme, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme,*

b) *Toplantı, konser, spor müsabakası, sahne gösterileri ve benzeri etkinlikler ile cenaze ve düğün törenlerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle kontrol etme, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme*

c) *Yangın, deprem gibi tabii afet durumlarında ve imdat istenmesi hâlinde görev alanındaki işyeri ve konutlara girme,*

d) *Hava meydanı, liman, gar, istasyon ve terminal gibi toplu ulaşım tesislerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle kontrol etme, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.*”

AÖAY 23.madde spor müsabakalarında gerçekleştirilen aramalarda da özel güvenlik görevlilerinin yetkisi belirtilmiştir. “*Spor alanlarının çevresinde, stadyum veya spor salonu girişleri ile turnike girişlerinde, müsabakayla ilgili olarak hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca olan hâllerde mülki âmirin yazılı izni ile kolluk tarafından veya kolluğun denetiminde, özel güvenlik görevlilerince üst araması yapılır.*”

güvenlik görevlileri her ne kadar idare hukuku bakımından kamu görevlisi sayılmasa da Yönetmelik ve özel düzenlemeler çerçevesinde kendilerine verilen arama görev ve yetkisini kötüye kullanarak hukuka aykırı bir eylem gerçekleştirirlerse 120.madde kapsamında sorumlu olacaklardır.³²⁵ Doktrinde özel güvenlik görevlilerinin hukuka aykırı arama yapmaları nedeniyle haksız arama suçu oluşmayacağı, meydana gelen fiil başka hangi suça vücut veriyorsa sorumluluğun da oradan doğacağına ilişkin görüş de bulunmaktadır.³²⁶ Yukarıda belirtildiği üzere özel güvenlik görevlileri Yönetmelik ve Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun çerçevesinde gerçekleştirildiği aramalar kamusal faaliyet niteliğindedir. Özel Güvenlik Kanunu'nun 23. maddesinde, özel güvenlik görevlilerinin görevleriyle ilişkili olarak işledikleri suçlar bakımından kamu görevlisi statüsünde değerlendirilerek cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır. Bu maddeye göre de kamu görevlisi gibi cezalandırılması gereken özel güvenlik görevlilerinin haksız arama suçu kapsamında fail olabilecekleri bizce açıktır.

Haksız arama suçunda fail niteliği bakımından ele alınması gereken bir diğer grup çarşı ve mahalle bekçileridir. Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu 7.maddede bekçilerin durdurma ve kimlik sorma yetkileri düzenlenmiştir.³²⁷ Maddede çarşı ve

³²⁵Güçlü **AKYÜREK**, “*Haksız Arama Suçu*”, Özel Ceza Hukuku Cilt III Hürriyete, Şerefe, Özel Hayata, Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar içinde, (Köksal **BAYRAKTAR**, Serap **KESKİN KIZIROĞLU**, Ali Kemal **YILDIZ**, Hamide **ZAFER** vd.), Oniki Levha Yayınları, 2018, s. 311.

³²⁶ Aksi görüş için bkz. **YILDIRIM**, s. 595.

³²⁷Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu 7. madde: (1) *Çarşı ve mahalle bekçileri, görev bölgesi ve çalışma saatleri ile sınırlı olmak kaydıyla kişileri ve araçları;*

a) *Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek,*

b) *Suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek,*

c) *Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek,*

ç) *Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya mal varlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek, amacıyla durdurabilir.*

(2) *Durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için makul bir sebebin bulunması gerekir.*

Süreklilik arz edecek, fiili durum ve keyfilik oluşturacak şekilde durdurma işlemi yapamaz.

mahalle bekçilerinin görev bölgesi ve çalışma saatleriyle sınırlı olmak koşuluyla yetkili oldukları düzenlenmiştir. Bekçilere tanınan bu yetki PVSK 4/A maddesi kapsamında polisler tanınan yetkiyle benzerlik göstermektedir.³²⁸ 7.maddenin 6.fikrasında üst ve araç araması yapılamayacağı belirtilmiştir. Çarşı ve mahalle bekçilerinin gerçekleştirecekleri eylem kanun gereğince arama işlemi olarak sayılmasa da³²⁹ yoklama suretiyle yapılacak olan işlem kaba üst araması niteliğindedir ve gizli olanın ortaya çıkarılması amacına sahiptir. Bu nedenle kamu görevlisi olan çarşı ve mahalle bekçilerinin suç kapsamında cezai sorumluluğunun bulunması gerekmektedir. AİHM de aramaya ilişkin kararlarında “uygulama şekli ve fiili etkileri bakımından arama işleminden farklı olmayan” işlemleri, iç hukuktaki adlandırılışından bağımsız bir

(3) Çarşı ve mahalle bekçisi, görevini yerine getirirken kendisinin çarşı ve mahalle bekçisi olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra, durdurduğu kişiye durdurma sebebini bildirir ve durdurma sebebine ilişkin sorular sorabilir, kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir. Bu kişilere kimliğini ispatlama hususunda gerekli kolaylık gösterilir. Belgesinin bulunmaması, açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla ya da sair surette kimliği belirlenemeyen kişi tutularak durumdan derhal genel kolluk görevlileri haberdar edilir.

(4) Durdurma süresi, durdurma sebebine esas teşkil eden işlemin gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan makul süreden fazla olamaz.

(5) Durdurma sebebini ortadan kalkması hâlinde kişilerin ve araçların ayrılmasına izin verilir.

(6) Çarşı ve mahalle bekçisi durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah ya da kendisinin veya başkasının yaşamını tehlikeye sokabilecek bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı hâlinde, kendisine veya başkasına zarar verilmesini önlemek amacıyla kişiler üzerinde yoklama suretiyle el ile dıştan kontrol yapabilir. Araçlarda ise aracın dışarıdan bakıldığında içerisi görünen bölümlerini kontrol edebilir. Bu amaçla üst ve araç araması yapılamaz, kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemez.

³²⁸ Burkey Can **KARA**, “7245 Sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu Kapsamında Bekçilerin Görev ve Yetkileri”, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 2, 2021, s. 1349.

³²⁹ Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi kararlarında kaba üst araması şeklinde olan yoklama ve kontrol işlemleri arama olarak sayılmamaktadır.

Anayasa Mahkemesi Esas Numarası: 2018/137 Karar Numarası: 2022/86 Karar Tarihi: 30.06.2022 “...Kuralın gerekçesinde de belirtildiği üzere yoklama ve sıvazlama olarak ifade edilen elle dıştan kontrol aramadan farklı bir kavram olup söz konusu işlemin arama boyutuna ulaşmaması gerekir. Bu itibarla elle kontrol (yoklama, sıvazlama) kişilerin üst ve eşyası ile araçları üzerinde amaç, kapsam ve süre itibarıyla aramaya göre daha sınırlı uygulanma imkânı sağlayan tedbir niteliğinde bir işlemdir.”

şekilde arama olarak nitelendirmektedir.³³⁰ Bu yaklaşım ile kişilerin temel hak ve özgürlüklerine ilişkin güvenceler daha geniş bir kapsamda koruma altına alınmıştır.

V. MAĞDUR

Mağdur, suçla birlikte zarara uğrayan ya da bir tehlikeyle karşı karşıya kalan hak veya yararın sahibidir.³³¹ Haksız arama suçu kapsamında suçun mağduru üstü ya da eşyası aranan kişidir.³³² Adli arama açısından şüpheli ya da sanık mağdur olabilmekte ya da suçla ilgisi bulunmayan üçüncü kişiler de aramaya maruz kalarak mağdur olabilmektedir. Önleme araması açısından herhangi bir kimse suçun mağduru olabilmektedir.

Haksız arama suçunda mağduru ancak gerçek kişi olabilir. Tüzel kişiler bu suç kapsamında mağdur olamazlar. Üstü ve eşyası aranmayan fakat eşyanın mülkiyetine sahip olan kişiler bu suç kapsamında mağdur değil suçtan zarar gören sıfatına sahip olurlar.³³³

VI. SUÇUN UNSURLARI

A. MADDİ UNSUR

Bir suçun varlığından söz edebilmek için dış dünyada değişiklik meydana getiren hareketin varlığı şarttır. Dış dünyada bir değişiklik meydana getirmeyen düşünce ve arzular suç oluşturmaz.³³⁴ Suçun oluşabilmesi için kanunda tanımlanan hareketin gerçekleştirilmesi aranmaktadır. Maddi unsuru incelerken de vücudun algılanabilir bir

³³⁰ AİHM Kruglov ve Diğerleri v. Rusya Başvuru Numarası: 11264/04 Karar Tarihi: 04.02.2020 §123 ; Belousov v. Ukrayna Başvuru Numarası: 4494/07 Karar Tarihi: 07.11.2013 § 103 (Aktaran: JASIŃSKI, s. 479)

³³¹ DÖNMEZER – ERMAN, Cilt II, s. 726.

³³² YILDIRIM, s. 596.

³³³ Aksi görüş AKYÜREK, Haksız Arama Suçu, s. 311. Üstü aranan kişinin zilyetliğinde fakat başkasının mülkiyetinde bulunan bir eşya arandığı takdirde hem üstü aranan kişi hem de eşyanın mülkiyetini elinde bulunduran kişi mağdur olmaktadır.

³³⁴ DÖNMEZER – ERMAN, Cilt II, s.77.

devinimi olan hareket³³⁵ haksız arama suçu kapsamında değerlendirilecektir. Haksız arama suçunda maddi unsur; kamu görevlisinin hukuka aykırı olarak bir kişinin üstünü ya da eşyasını aramasıdır.³³⁶ Hukuka aykırı arama ile ifade edilmek istenen aramaya ilişkin mevzuatta yer alan hükümlere aykırı olarak işlem gerçekleştirilmesidir.³³⁷

Haksız arama suçu, ani sırf hareket suçudur.³³⁸ Suçun oluşması için hukuka aykırı olan aramanın icrasına başlanması yeterlidir. Ani suçlar özellikleri gereği tamamlandıkları an aynı zamanda biten suçlardır.³³⁹ Haksız arama suçunda da Kanun ayrıca bir neticenin meydana gelmesini aramamaktadır. Bu bakımdan suç kişinin eşyasının ya da üstünün aranmasıyla işlenmektedir.³⁴⁰ Mağdurun kişisel özgürlük alanına müdahale edilmesiyle birlikte suç meydana gelecektir.³⁴¹

Suçun meydana gelmesi yönünden hukuken bir zararın ortaya çıkmasının aranmadığı sadece suçun koruduğu hukuki değerın zarara uğraması tehlikesinin ortaya çıktığı suçlara tehlike suçları denilmektedir.³⁴² Haksız arama suçunda Kanun, ortaya bir zarar çıkması gerektiğini öngörmemiş, suçun koruduğu değerin zarara uğrayacağına yönelik soyut tehlikenin bulunmasının yeterli olduğunu düzenlemiştir. Suçun oluşması için bir zarar meydana gelmesi ya da somut bir tehlikenin ortaya çıkması aranmamaktadır.³⁴³ Suç soyut tehlike suçudur.

Haksız arama suçunun maddi unsurunda hareketin türlerine ilişkin incelenmesi gereken ilk husus suçun bağlı hareketli, serbest ya da seçimlik hareketli suç başlıklarından hangisinde yer aldığıdır. Bağlı hareketli suç, suçun sadece kanunda

³³⁵ **HAFIZOĞULLARI – ÖZEN**, Genel Hükümler, s. 192.

³³⁶ Mehmet Emin **ARTUK** – Ahmet **GÖKCEN** – Caner **YENİDÜNYA**, TCK Şerhi Özel Hükümler Cilt III, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009, s. 3016.

³³⁷ Mehmet Emin **ARTUK** – Ahmet **GÖKCEN** – M. Emin **ALŞAHİN** – Kerim **ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 500

³³⁸ **HAFIZOĞULLARI – ÖZEN**, Kişilere Karşı Suçlar, s. 224.

³³⁹ **CENTEL - ZAFER – ÇAKMUT**, Ceza Hukukuna Giriş, s. 273.

³⁴⁰ **AKYÜREK**, Haksız Arama Suçu, s. 312.

³⁴¹ **GÖKCAN – ARTUK**, s. 3930.

³⁴² **CENTEL - ZAFER – ÇAKMUT**, Ceza Hukukuna Giriş, s. 270.

³⁴³ **AKYÜREK**, Haksız Arama Suçu, s. 312.

belirtilen hareketlerin yapılmasıyla oluşabileceği suçlardır.³⁴⁴ Bu suçların meydana gelmesi ancak suçun kanuni tanımında özel olarak belirtilen hareketin yapılmasıyla mümkündür. Seçimlik hareketli suçlarda suçun oluşabilmesi için kanunda elverişli birden çok harekete yer verilmiştir.³⁴⁵ Seçimlik olarak yer verilen bu hareketlerden birinin gerçekleştirilmesiyle birlikte suç oluşacaktır. Bu davranışlar ihmal ya da icrai olarak ortaya çıkabilmektedir.³⁴⁶ Son başlık ise serbest hareketli suçtur. Serbest hareketli suçlar, kanunun suçun gerçekleşmesi açısından herhangi bir harekete yönelik özel bir tanımlamada bulunmadığı suçlardır.³⁴⁷ Bu suçlar bakımından neticesiz suçlarda, Kanunun koruduğu hukuksal değeri zarara uğratan ya da tehlikeye atmaya elverişli her türlü davranışla suç meydana gelebilmektedir.³⁴⁸

Haksız arama suçu yönünden hareket incelendiği takdirde hareketin türlerine göre farklı görüşler bulunduğu görülecektir. Bir görüşe göre haksız arama suçu hareket açısından seçimlik hareketli suçlar arasında yer almaktadır. Kişinin üstünün ya da eşyasının hukuka aykırı bir şekilde aranmasıyla suç oluşmaktadır.³⁴⁹ Bir diğer görüşe göre ise haksız arama serbest hareketli suçlar arasında yer almaktadır.³⁵⁰ Bu görüşe göre suçun aramayı hukuka aykırı bir hale getirmeye elverişli herhangi bir hareketle işlenmesi mümkündür. Kişinin üstünün ya da eşyasının aranması hususunda Kanunun yer verdiği bir özel nitelik bulunmamaktadır. Bu doğrultuda kişini üstünün ya da eşyasının aramaya ilişkin mevzuata aykırı olacak her türlü hareketle gerçekleştirilmesi suçu meydana getirecektir.

³⁴⁴ **CENTEL - ZAFER – ÇAKMUT**, Ceza Hukukuna Giriş, s. 267

³⁴⁵ **CENTEL - ZAFER – ÇAKMUT**, Ceza Hukukuna Giriş, s. 267.

³⁴⁶ Yaprak **ÖNTAN**, Ceza Hukukunda Davranış ve Netice, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 249.

³⁴⁷ Kayıhan **İÇEL**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, B. 6, Beta Yayınevi, 2014, s. 256.

³⁴⁸ **ÖNTAN**, s. 245

³⁴⁹ **AKYÜREK**, Haksız Arama Suçu, s. 311 **YILDIRIM**, s. 597.

³⁵⁰ **GÜNER – NİŞANCI**, s. 104.

Haksız arama suçunda kişinin üstünün ya da eşyasının hukuka aykırı olarak aranması, suçun maddi unsurunu oluşturmaktadır. Bu hareketlerin gerçekleştirilmesi ise somut olayın durumuna göre hem icrai hem de ihmali şekilde olabilmektedir.³⁵¹ Arama esnasından hazır bulunması gerekenlerin bulunmadığı hallerde ihmali şekilde haksız arama suçu oluşacaktır.³⁵²

Arama işleminin hukuka aykırı olması iki şekilde mevcut olmaktadır. İlki yazılı bir arama kararı ya da emri bulunmaksızın arama yapılmasıdır. Diğer ise arama kararına dayansa dahi mevzuatta belirtilen aramaya ilişkin kurallara uyulmadan arama yapılmasıdır.³⁵³

Çalışmanın ikinci bölümünde yer verildiği haliyle arama yapılabilmesi için aranan iki şart bulunmaktadır. Bunlar arama yapılmasını gerektirecek düzeyde makul şüphe ve bu makul şüpheye dayandırılmış yetkili bir merci tarafından verilmiş olan arama karar ya da emrinin bulunmasıdır. Bu iki hususun yokluğunda gerçekleştirilen arama hukuka aykırı olup haksız arama suçuna vücut verecektir.³⁵⁴ Yargıtay kararlarında da yer verildiği üzere arama kararı verilebilmesi için somut nedenlere dayandırılmış

³⁵¹ GÜNER – NİŞANCI, s. 105.

³⁵² Büşra BODUR, “Arama Bağlamında Haksız Arama Suçu”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2015, s. 105.

³⁵³ ARTUK – GÖKCEN – ALŞAHİN – ÇAKIR, Özel Hükümler, s. 500.

³⁵⁴ Yargıtay 8. Ceza Dairesi Esas Numarası:2016/3496, Karar Numarası: 2018/10186 “Sanık hakkında haksız arama suçundan kurulan hükme yönelik temyiz incelemesinde ise; Arama işleminin dayanağı olarak gösterilen ruhsatsız silah taşıma ve uyuşturucu madde bulundurma suçları ile ilgili herhangi bir suç şüphesi bulunmadığı gibi usulüne uygun olarak bir adli arama kararı da bulunmaması karşısında kolluk görevlisi olan sanığın kendisine verilen talimatın hukuka aykırı olduğunu bilerek ya da bilmesi gerekli iken katılanı aramak suretiyle üzerine atılı haksız arama suçunu işlediği sabit olduğu halde dosya kapsamına uygun düşmeyen gerekçe ile ve yazılı şekilde beraat kararı verilmesi, Yasaya aykırı, katılan vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülümüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı 5320 sayılı Yasanın 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken CMUK.nun 321. maddesi uyarınca BOZULMASINA, 02.10.2018 gününde oybirliğiyle karar verildi.”

makul şüphenin varlığı şarttır.³⁵⁵ Şüpheyeye dayanmayan bir arama kararı bulunmadığı takdirde gerçekleştirilen arama haksız arama suçu kapsamında değerlendirilecektir.

Hukuka aykırı arama kararıyla ilgili bir başka husus kararının kapsamına ilişkindir. Arama kararı vermeye yetkili merci, karar tesis ederken hukuki sınırlar içinde hareket etmeli; ölçülülük ilkesini gözeterek yetkisini aşan, amacıyla bağdaşmayan veya mevzuatta öngörülen koşulları karşılamayan bir müdahaleye izin vermemelidir. Uygulamada en sık karşılaşılan sorunlardan biri yetkili merci tarafından adli arama kararı verilmesini gerektiren bir durum söz konusu olduğunda kolluk görevlilerinin yetkisini aşan işlemler yapmasıdır. Adli arama kararı verilmesini gerektiren durum ve koşullar sağlanmış olmasına rağmen prosedür bakımından daha kolay olduğu düşüncesiyle PYSK 4/A kapsamında önleyici tedbir olan yoklama³⁵⁶ ya da AÖAY

³⁵⁵ Yargıtay 7. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2013/5178 , Karar Numarası: 2013/23749, Karar Tarihi: 27.11.2023.

³⁵⁶ Yargıtay CGK., Esas Numarası: 2023/255 Karar Numarası: 2023/499 Karar Tarihi: 4.10.2023

“Görevlilerin ihbar yoluyla ya da istihbarat çalışması sonucunda edindikleri bir bilgi olmadan, önleme araması kararına istinaden durdurmak istedikleri sanıkların içinde bulunduğu aracın, ihtara uymayarak ilerlemesinin CMK'nın 2. maddesinin (j) bendinde hüküm altına alınan suçüstü hâli olarak kabul edilemeyeceği, dosya kapsamı itibarıyla derhâl işlem yapılmadığı takdirde işlendiği iddia edilen suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolacağına dair, diğer bir anlatımla sanıkların araçtan indirilip görevlilerce yakalanmasından sonra gecikmesinde sakınca bulunduğu ilişkin hiçbir bilgi ve belgenin bulunmadığı, aracın sağ ön koltuğunun arkasında yerde bulunan ve içinde esrar ele geçirilen poşette yapılan arama işleminin, PYSK'nın 4/A maddesi kapsamında gerçekleştirilen ve önleyici nitelikte bir tedbir olan yoklama biçiminde kontrol olarak değerlendirilemeyeceği, olay tutanağında uyşturucu maddelerin açıkta bırakıldığına, bu bağlamda dışarıdan bakıldığında görülebildiğine ilişkin herhangi bir anlatıma yer verilmemesi nedeniyle görevlilerce gerçekleştirilen işlemin, gizli olanı ortaya çıkarmak için yürütülen bir faaliyet, diğer bir ifadeyle delillere ulaşmak için başvurulmuş bir araştırma işlemi olarak tanımlanan arama koruma tedbiri niteliğinde olduğu, aksinin kabulünün keyfi ve ölçsüz uygulamalara sebebiyet verip temel hak ve özgürlüklerin ihlali sonucu doğuracağı, görevlilerce yapılan dur ihtarına uyulmaması ve gerçekleştirilen takip neticesinde durdurulan aracın arka koltuğunun önündeki paspasın üzerinde bir poşet görülmesi nedeniyle sanıklarla ilgili suç şüphesi ve emarelerinin ortaya çıktığı, buradan hareketle bir suçun işlendiğine dair şüphenin hasıl olması durumunda genel emniyet ve asayişin korunmasını, tehlikelerin önlenmesini ve suçun işlenmesine engel olunmasını amaçlayan önleme aramasına dayanılarak delil elde edilemeyeceği hususları birlikte değerlendirildiğinde; sanıkların içinde bulunduğu araçta ve aracın içindeki poşette gerçekleştirilecek arama işlemi için CMK'nın 116 ve

kapsamında önleme araması niteliğinde idari işlere dayanılarak arama yapılması hukuka aykırı olacaktır. Arama işlemi temel olarak gizli olanın ortaya çıkarılması şeklinde tezahür etse de adli arama ve önleme araması başvuru koşulları farklı şekillerde düzenlenen, amaç ve uygulama biçimi olarak da farklılık arz eden iki arama türüdür. Somut olaylarda durumun koşullarına önem vermeksizin uygulama kolaylığı sağlayan

devamı maddeleri uyarınca hâkimden karar veya Cumhuriyet savcısından yazılı emir alınması gerektiği, dosya kapsamında bu tür bir arama kararı ya da yazılı arama emrinin bulunmadığı, bu itibarla içinde uyuşturucu madde bulunan poşetlerde, suç şüphesi ve emareleri söz konusu olduğu durumda uygulanması mümkün olmayan ve somut olaydaki gibi yer itibarıyla da olay yerini kapsamadığı anlaşılan önleme araması kararına istinaden gerçekleştirilen arama işleminin açıkça hukuka aykırı olduğu, bu arama sonucunda ele geçirilen uyuşturucu maddelerin hukuka aykırı olarak elde edilen delil niteliğinde olması nedeniyle Anayasa'nın 38. maddesinin 6. fıkrası ile CMK'nın 206. maddesinin 2. fıkrasının (a) bendi, 217. maddesinin 2. fıkrası ve 230. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca hükme esas alınamayacağı kabul edilmelidir.”

Yargıtay CGK., Esas Numarası: 2019/96 Karar Numarası: 2021/401 Karar Tarihi: 16.9.2021

“2.05.2012 tarihi saat 00.50 sıralarında ... Mahallesi A2 . Sokak girişinde görevlerini ifa etmekte olan kolluk görevlilerinin durumlarından şüphelendikleri ve daha sonradan yapılan kimlik tespitlerinde sanık ... ve inceleme dışı sanık ... oldukları anlaşılan şahısları durdurmak istemeleri sonrasında, görevlileri fark ederek kaçmaya başlayan şahısların kovalamaca sonucu yakalanarak yapılan üst aramaları sonucunda; sanık ...'ın iç çamaşırı (külotu) içerisinde 25 paket eroinin ele geçirildiği olayda; Saniğin iç çamaşırı (külotu) içerisinde yapılan arama işleminin, PVSK'nın 4/A maddesi kapsamında yoklama ve kontrol olarak değerlendirilemeyeceği, dosya kapsamı itibarıyla saniğin üzerinde arama yapılmasına olanak sağlayan arama kararı ya da yazılı arama emri ile derhâl işlem yapılmadığı takdirde işlendiği iddia edilen suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolacağına diğer bir anlatımla gecikmesinde sakınca bulunduğu ilişkin hiçbir bilgi ve belgenin de bulunmadığı, dolayısıyla suçüstü hâlinin de söz konusu olmadığı, saniğin üzerinde yapılan arama işleminin PVSK'nın 4/A maddesinin verdiği yetkiye dayalı olarak alınması gereken tedbirler kapsamında kaçmasını, kendisine veya başkalarına zarar vermesini önlemek ve silah ya da tehlike oluşturan diğer bir eşyadan arındırmak amacıyla kişiler üzerinde yapılabilecek yoklama düzeyini aşan nitelikte ve orantısız olduğu, suç konusu uyuşturucu maddenin hukuka aykırı olarak elde edilen delil niteliğinde olması durumunda Anayasanın 38. maddesinin 6. fıkrası ile CMK'nın 206. maddesinin 2. fıkrasının (a) bendi, 217. maddesinin 2. fıkrası, 230. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca hükme esas alınamayacağı dikkate alındığında; saniğin iç çamaşırının iç kısmında (külotunda) arama yapılmasına olanak sağlayan bir adli arama kararı veya yazılı arama emri bulunup bulunmadığının araştırılarak, sonucuna göre saniğin hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden, eksik araştırma ile hüküm kurulmasının isabetsiz olduğu kabul edilmelidir.”

arama türüne dayanarak kişilerin temel hak ve özgürlüklerine müdahalelerde bulunulması hukuka aykırı olmaktadır.³⁵⁷

³⁵⁷ Yargıtay Ceza Genel Kurulu Karar Tarihi: 25/9/2018 Esas Numarası: 2016/10-33 Karar Numarası: 2018/374.

"Narkotik Şube Müdürlüğünce yapılan istihbarat çalışmalarında, sanıklar A. ve M.'nin 35 ... plakalı Renault marka Broadway tipi araç ile 09.03.2015 tarihinde Diyarbakır'dan İzmir'e uyuşturucu madde getireceği yönünde bilgiler elde edilmesi üzerine Ankara Yolu Koruma Taburu önünde tertibat alındığı, görevlilerce kontrol noktasına gelen söz konusu aracın durdurulduğu, Bornova Kaymakamlığı'nca verilen önleme araması kararına istinaden yapılan aramada yakıt deposuna gizlenmiş hâlde suç konusu esrarın ele geçirildiği olayda; kolluk görevlilerince yapılan istihbarat çalışmaları sonucunda uyuşturucu maddenin naklinde kullanılan aracın markası ve plakası ile sanıkların ad ve soyadlarının tespit edilmesi, uyuşturucu maddenin naklinde kullanılan araç kontrol noktasına gelmeden önce görevliler tarafından araca ilişkin yapılan araştırmada, aracın istihbarat bilgisinde belirtilen özellikler ile uyumlu ve trafik siciline kayıtlı olduğunun dosya içerisindeki 'araç özet bilgileri' başlıklı belgeden anlaşılması, bu durumun istihbarat bilgisini destekleyen somut bir emare teşkil etmesi, araç görevliler tarafından durdurulduktan sonra yapılan kontrolde narkotik köpeğinin aracın yakıt deposuna tepki vermesi nedeniyle sanıklar ile ilgili suç şüphesi ve emarelerinin daha da somutlaşması, suç konusu uyuşturucu maddenin ele geçirildiği yakıt deposunun PVSK'nın 4/A maddesi kapsamında aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünen kısımları kapsamında olmaması, tutanak düzenleyicisi tanık Engin'in, uyuşturucu maddenin naklinde kullanılan aracın geçiş yaptığı yerleri söz konusu illerin kolluk birimlerinden ve buralarda bulunan güvenlik kameralarından öğrendiklerini ve konu ile ilgili Cumhuriyet savcısına haber verip talimat aldıklarını beyan etmesi, derhâl işlem yapılmadığı takdirde işlendiği iddia edilen suçun iz, eser, emare ve delillerinin kaybolacağına ilişkin dosya kapsamı itibarıyla hiçbir bilgi ile belgenin bulunmaması ve gecikmesinde sakınca bulunduğu gerekçesiyle Bornova Kaymakamlığı'nca verilen önleme araması kararının, mahiyeti itibarıyla çok kısa bir zaman dilimini kapsayacak şekilde verilmesi gerekir iken bu gerekçe ile çelişecek şekilde, suçun işlenmesi ve tehlikenin önlenmesi bakımından önceden öngörülmemeyen ve aniden gerçekleşen herhangi bir durumu içermeyen, genel ve süresi yönünden de hâkimden karar alınıp bu kararın ilgili birime ulaştırılmasına olanak sağlayan 02.03.2015 ilâ 20.03.2015 tarihleri arasında kapsayacak nitelikte olması karşısında; sanıkların CMK'nın 116. maddesi kapsamında makul suç şüphesi altında oldukları, bu aşamadan sonra gerçekleştirilecek tüm işlemlerin 5271 sayılı CMK hükümlerine göre yapılması gerektiği, dolayısıyla kolluk görevlilerinin suçla ilgili edindikleri bilgileri 5271 sayılı CMK'nın 2/e, 158, 160, 161 ve 164. maddeleri uyarınca derhâl Cumhuriyet savcısına bildirip adli arama kararı ya da yazılı arama emri talep etmeleri ve Cumhuriyet savcısından alacakları talimat doğrultusunda işlem yapmalarının zorunlu olduğu, bu bağlamda kolluk görevlilerince gerçekleştirilen arama işleminin, Bornova Kaymakamlığı tarafından Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin 'tanımlar' başlıklı dördüncü maddesinin beşinci fıkrasının (b) bendinde tarif edilen 'gecikmesinde sakınca bulunan hâl' kavramının içeriğine aykırılık oluşturacak şekilde verilen önleme araması kararı ile değil CMK hükümlerine göre yapılması gerektiği, dolayısıyla adli arama kararı ya da Cumhuriyet savcısı veya kolluk amiri tarafından verilmiş bir yazılı arama emri alınmadan yapılacak arama işleminin ve bu arama sonucu ele geçirilecek uyuşturucu maddenin hukuka aykırı şekilde elde edilmiş olacağı, suçun maddi konusu

Adli arama kararını vermeye yetkili merci hakim ya da mahkemedir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde bu kararı verme yetkisine Cumhuriyet savcısı, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hallerde ise kolluk amiri yetkili kılınmıştır. Gecikmesinde sakınca bulunan hali takdir eden ve Cumhuriyet savcısına ulaşma konusunda gösterilmesi gereken çabayı gösteren kolluk amirinin emrine uygun bir şekilde gerçekleştirilen arama hukuka uygun olacaktır. Söz konusu durumlarda kolluğun Cumhuriyet savcısına ulaşma konusunda gerekli çabayı göstermesi ve gecikmesinde sakınca bulunan bir halin varlığı gerekmektedir.³⁵⁸ Genel kurala getirilen bu istisna kolluk tarafından yetki dışında işlerin hızlanması için kullanılamaz. Arama kararı hangi makam tarafından verilirse verilsin yazılı olmak zorundadır. Cumhuriyet savcısı tarafından sözlü olarak verilen karara dayanılarak gerçekleştirilen arama işlemi hukuka aykırıdır ve bu aramadan elde edilen deliller hukuka aykırı delil niteliğindedir.³⁵⁹

ve delili olan uyuşturucu maddenin hukuka aykırı yöntemle elde edilmesi durumunda ise hükme esas alınamayacağı gözetildiğinde, yerel mahkemece uyuşturucu maddenin naklinde kullanılan aracın aranması için CMK'nın 116 ilâ 119. maddelerine uygun olarak alınmış bir 'adli arama kararı' ya da 'yazılı arama emri' olup olmadığının araştırılması ve sonucuna göre hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken, eksik araştırma sonucu hüküm kurulmasının isabetsiz olduğu kabul edilmelidir."

³⁵⁸Yargıtay Ceza Genel Kurulu Esas Numarası: 2014/8-166 Karar Numarası: 2014/514 Karar Tarihi: 25.11.2014 “ *Suç tarihinde sanığın esrar bulundurduğu yönünde ihbar olduğu belirtilerek arama talebinde bulunulması üzerine sulh ceza mahkemesince mâkul şüphe bulunmadığından bahisle talebin reddine karar verilmesine rağmen, bu karara karşı kanun yoluna müracaat edilmeksizin ertesi gün Cumhuriyet savcısı tarafından yazılı arama emri verilmesi üzerine sanığın evinde yapılan arama sonucunda ihbara konu uyuşturucu maddeye rastlanmayan, ancak kuru sıkıdan çevrilme tabanca ve fişekleri ele geçirilen olayda; sanığın esrar bulundurduğu yönünde gelen ihbar üzerine Cumhuriyet savcısı tarafından verilen arama emrinde uyuşturucu madde imal ve ticareti suçlaması nedeniyle gecikmesinde sakınca bulunduğu belirtilmiş ise de; ihbar içeriği ya da araştırma tutanağına göre, şüphelinin kısa bir süre içinde ikametinden ayrılacağı, bulundurduğu iddia edilen esrarı elinden çıkaracağı ya da yok edeceği yönünde ek bilgi edinilmediği gibi, gecikmesinde sakınca bulunan halin kabulü için hakime başvurulup arama kararı talep edilmesi halinde delillerin kaybolacağı veya bu tedbirin uygulanamaz hale geleceği hususunda başkaca somut olgular da ortaya konulmamış ve ilçe merkezindeki hakimden karar alınması halinde ne gibi telafisi mümkün olmayan sonuçların ortaya çıkacağını gösteren ve aciliyeti haklı kılan herhangi bir halden söz edilmemiştir.”*

³⁵⁹Yargıtay 9. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2015/9234 Karar Numarası: 2016/884 Karar Tarihi: 08.02.2016

Arama kararına ilişkin son husus ise kararın verilme zamanıyla ilgilidir. Arama kararı, kararı vermeyi gerektirecek durum ve koşulların değerlendirilmesi sonucu makul şüpheyne ulaşıldığında aramanın icrasına başlanmadan önce verilmelidir. Arama kararı arama gerçekleştirildikten sonra verildiği takdirde arama haksız olacaktır.³⁶⁰

Haksız arama suçunun bir diğer ortaya çıkış şekli hukuka uygun olarak verilmiş bir arama kararı bulunsa dahi aramanın icra edilmesi sırasında aramaya ilişkin hükümlere aykırı arama yapılması halidir. Çalışmanın ikinci bölümünde anlatılan aramanın icra edilmesine ilişkin kurallara aykırı gerçekleştirilen aramalar, bu kapsamda haksız arama sayılacaktır. AÖAY üstte, eşyada ve konutta gerçekleştirilecek aramanın nasıl icra edilmesi gerektiğine ilişkin düzenlemelere yer vermiştir. Bu düzenlemelere aykırı bir şekilde gerçekleştirilen aramalar haksız arama suçunun maddi unsuru oluşturmaktadır.

AİHM *Budak v. Türkiye* kararında sabah erken saatlerde kişinin evinde arama yapan kolluk görevlilerinin iki arama tanığı bulamaması nedeniyle tanık olmaksızın

³⁶⁰ Yargıtay 7. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2023/18959, Karar Numarası: 2025/9523 Karar Tarihi: 19.06.2025

“sanıklar ve kaçak eşya konusunda arama yapılmasına dayanak teşkil eden mahkemece verilmiş usulüne uygun bir arama kararı olmadığı gibi, gecikmesinde sakınca olduğu gerekçesiyle Cumhuriyet savcısı tarafından da verilmiş bir yazılı arama izni ya da Cumhuriyet savcısına ulaşılabilmesi nedeniyle kolluk amirince verilmiş yazılı arama emri de bulunmadığı, olay tarihinde nöbetçi Cumhuriyet savcısından derkenar yazılı arama kararı alınmış ise de bu arama kararının suça konu sigaraların ele geçirilip muhafaza altına alınmasından sonra verildiği ve bu arama kararına istinaden araştırmada yapılan aramada herhangi bir suç unsuruna rastlanılmadığı cihetle, hukuka aykırı arama sonucu ele geçen eşyanın yasak delil niteliğinde olduğu ve bu eşyanın kaçak olmasının durumu değiştirmeyeceği nazara alındığında, Anayasamızın 38/6. maddesinde yer alan "Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular delil olarak kabul edilemez." hükmü ve yine 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 206/2-a, 217/2. ve 230/1. maddesinde de hukuka uygun surette elde edilen delillerin kullanılabilmesi, kanuna aykırı elde edilenlerin ise hükme esas alınamayacağı şeklinde açık düzenlemeleri karşısında, aşamalarda alınan savunmalarında ikrarı da bulunmayan sanıklar hakkında, hukuka aykırı şekilde elde edilen ve kaçak olduğu anlaşılan eşyanın hükme esas alınamayacağı gözetilerek beraat kararı verilmesi gerekirken, hukuka aykırı surette elde edilen delillere dayanılarak yazılı şekilde mahkûmiyet kararları verilmesi, hukuka aykırı bulunmuştur.”

arama yaptıkları olayda aramanın kanuna uygun olmayan bir şekilde gerçekleştirilmesi nedeniyle Sözleşme'nin 8. Maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.³⁶¹

B. HUKUKA AYKIRILIK

Hukuka aykırılık fiilin, suçun kanuni tanımında yer verildiği şekilde gerçekleştirildiği ve bu fiilin hukuk düzenince uygun sayılmaması hali olarak tanımlanmaktadır.³⁶² Hukuka aykırılık, insan iradesine dayanan fiil ile hukuk normu arasındaki çatışma ilişkisini ifade etmektedir.³⁶³ Hukuka aykırılık unsuru bir bütündür. Hukuka aykırılık kavramının parçalara ayrılması ve belirli hukuk dalında hukuka uygun belirli dallarda ise hukuka aykırı bir fiil bulunması çelişki oluşturacaktır. Bu nedenle hukuka aykırılık unsuruyla ifade edilmek istenen bir bütün olarak bütün hukuk düzenine aykırılıktır.³⁶⁴ Ceza hukuku ya da başka bir hukuk dalında fiili hukuka uygun hale getirecek bir norm bulunduğu takdirde fiil hukuka uygun hale gelecektir.

Suçun unsurları incelenirken ilk olarak suçun kanunda yer verilen tanımına uygun olarak gerçekleştirilen beşeri bir fiilin varlığı araştırılmaktadır. Bu şekilde incelenen maddi unsurun ardından söz konusu fiil hukuka uygunluk çerçevesinde değerlendirmeye alınmaktadır.

Haksız arama suçunda hukuka aykırılık kavramına suçun kanuni tanımında ayrıca yer verilmiştir. Suçun kanuni tanımında hukuka aykırılık unsuruna ayrıca yer verilen durumlarda, unsurun teorik çerçevede yorumlanmasına ilişkin çeşitli görüşler bulunmaktadır. Yer verilen görüşler çerçevesinde kast ve taksirin kapsamıyla ilgili yorumlar ortaya çıkmaktadır. Bu görüşlere manevi unsur başlığında yer verilecektir.

³⁶¹ AİHM Budak v. Türkiye Başvuru Numarası: 69762/12 Karar Tarihi: 16.02.2021

³⁶² Nurullah **KUNTER**, Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1949, s. 76.

³⁶³ **HAFIZOĞULLARI - ÖZEN**, Genel Hükümler, s. 217.

³⁶⁴ **DÖNMEZER – ERMAN**, Cilt II, s.240.

1. Hukuka Uygunluk Sebepleri

Suçun kanuni tanımında yer verilen fiilin meydana geldiği ve ceza hukuku normlarıyla bir çatışma halinde olduğu durumlarda fiili, meşru hale getirerek failin sorumluluğunu kaldıran nedenler hukuka uygunluk nedenleridir. Hukuka uygunluk sebepleri, ceza hukuku ya da tüm hukuk düzeninde yer alan hukuka aykırı fiilleri hukuka uygun hale getiren nedenlerdir.³⁶⁵ Hukuka uygunluk sebeplerinin kaynağının hukuk düzeninin tümü olduğu kabul edilmektedir. Bütün hukuk dalları içerisinde işlenen fiili hukuk düzenince meşru hale getirecek bir neden varsa fiil hukuka uygun olacaktır. Hukuka uygunluk nedenleri TCK'nın 24 ile 27. Maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu maddelerde yer verilen kanun hükmü (24/2), amirin emri (24/3), meşru savunma (25/1), zorunluluk hali (25/2), hakkın kullanılması (26/1) ve ilgilinin rızası (26/2) ceza hukuku kapsamında yer verilen genel hukuka uygunluk nedenleridir.

a. Kanun Hükmünün Yerine Getirilmesi

TCK 24/1 düzenlemesinde kanun hükmünün yerine getirildiği durumlarda hukuka aykırılığın ortadan kalkacağını düzenlemiştir. Maddede geçen kanun hükmü ile ifade edilmek istenen hukuk kurallarıdır.³⁶⁶ Hukuk kuralının ceza hukuku mevzuatında yer alması ya da diğer hukuk dallarına ilişkin mevzuatlarda yer alması bu hukuka uygunluk sebebinin uygulama alanı bulması açısından önem arz etmemektedir.³⁶⁷ Herhangi bir hukuk alanına ait olan kanun, tüzük, karar, yönetmelikler hukuka uygunluk sebeplerinin uygulanmasında dikkate alınmaktadır.³⁶⁸

Kanun hükmünün yerine getirilmesinin hukuka uygunluk nedeni sayılabilmesi için duruma uygun bir hukuk kuralının bulunması ve failin bu hukuk kuralı

³⁶⁵ Doğan SOYASLAN, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s. 360.

³⁶⁶ DÖNMEZER – ERMAN, Cilt II, s. 319.

³⁶⁷ DÖNMEZER – ERMAN, Cilt II, s. 319.

³⁶⁸ SOYASLAN, Genel Hükümler, s. 380.

çerçevesinde isteneni yerine getirmesi gerekmektedir.³⁶⁹ Haksız arama suçunda da kamu görevlisinin gerçekleştirdiği fiilin hukuka uygun hale gelebilmesi için aramayı bir hukuk kuralı çerçevesinde icra etmesi gerekmektedir. Haksız arama suçunda kanun hükmü kapsamında ilk yer verilecek husus CMK,PSVK ve AÖAY kapsamında düzenlenen kişinin üstünün ve eşyasının aranması halleridir. Çalışmanın ikinci bölümünde yer verilen aramaya ilişkin düzenlemeler çerçevesinde icra edilen arama hukuka uygun olup suçun oluşmasını engellemektedir.³⁷⁰

Aramaya ilişkin ceza hukuku mevzuatında bulunmayan fakat kişinin üstünün ya da eşyasının aranmasına hukuki dayanak oluşturan başka kanun hükümleri bulunmaktadır. İcra İflas Kanunu çerçevesinde haciz işlemlerinin yerine getirilmesinde icra müdürü görevlidir. İcra müdürü haczi yardımcılara ya da icra dairesi görevlilerine de yaptırabilmektedir.³⁷¹ İcra İflas Kanunu gereğince haciz yapacak görevli, haciz olacak malları kendisi inceler. Haciz olacak malların ele geçirilmesi noktasında konutta haciz işlemi de gerçekleştirilmektedir. Kanun koyucu, konutta gerçekleştirilecek haciz işleminde kişilerin konut dokunulmazlığına ve özel hayatlarına müdahale içermesi sebebiyle Anayasanın 20. ve 21. maddelerine uygun olarak hakim kararı aramaktadır.³⁷² Bu doğrultuda icra müdürü ya da görevlendirdiği yetkili kişi haciz yapabilmek için konuta girme ve konutta hacze konu eşyalar üzerinde arama yapma yetkisine sahiptir. Haciz yapılan yerin haciz işlemi sırasında konut olduğu anlaşılırsa, borçlu konutunda

³⁶⁹ **SOYASLAN**, Genel Hükümler, s. 380.

³⁷⁰ Haksız arama suçu çerçevesinde suçun kanuni tanımında yer verilen eylem hukuka aykırı olarak arama yapılması olup sayılan kanun, yönetmelik ve düzenlemelere uygun olarak gerçekleştirilen aramalar söz konusunda olduğunda suç oluşmayacaktır. Hukuka aykırı bir arama yapıldığı takdirde kanunun emri hukuka uygunluk nedenine dayanılarak eylemin hukuka uygun geleceği düşünülemez. Suçun oluşması en başta sayılan kanuni düzenlemelere aykırı bir şekilde arama yapılmasına bağlıdır.

³⁷¹ Ejder **YILMAZ**, Ramazan **ARSLAN**, Sema **TAŞPINAR AYVAZ**, Emel **HANAĞASI**, İcra ve İflas Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 296.

³⁷² İcra ve İflas Kanunu 79.madde: “İcra müdürü, haciz yapılması talep edilen yerin konut olduğunu tespit ederse, bu yerde haciz yapılmasına karar verir ve bu kararı derhal icra mahkemesinin onayına sunar.”

haciz yapılmasına rıza gösterdiği takdirde hacze devam edilebilir. Bu noktada ilgilinin rızası bulunursa mahkeme kararı olmaksızın konutta haciz yapılabilir.³⁷³ Belirtmek gerekir ki haciz memurlarının konutta haciz yapması ilgili kişilerin üstünün aranmasına imkan tanımamaktadır. Kişinin üstünün aranması hukuka aykırı olacaktır.

Ceza hukuku mevzuatı dışında düzenlenen bir diğer arama çeşidi Vergi Usul Kanununda düzenlenmiştir. Vergi hukuku açısından arama, delillerin elde edilmesine bu deliller üzerinde kişinin hakimiyetinin sonlandırılmasına yöneliktir.³⁷⁴ Vergi Usul Kanunu Üçüncü Bölüm Arama başlığı altında düzenlenen bu aramada ihbar ya da incelemeler sonucunda vergi mükellefinin vergi kaçırdığına dair belirtiler bulunursa mükellef ya da ilgili kişiler üzerinde arama yapılabilir.³⁷⁵

VUK uyarınca mükellef ya da ilgili kişilere yönelik arama yapılabilmesi için sulh ceza hakiminin arama kararı vermesi şarttır. Vergisel arama işleminde kolluk görevlileri aramayı icra eden kişiler olarak arama işleminde bulunmazlar. Kolluk görevlileri arama sırasında sadece genel güvenliği sağlamak amacıyla bulunabilirler.³⁷⁶ VUK hükümlerine dayanan vergisel aramada aramayı VUK 135.maddede sayılan kamu

³⁷³ Seyhan **SELÇUK**, “İcra ve İflâs Kanunu’nun 79/A Maddesi Uyarınca Konutta Haciz” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 14, S. 2, 2023, s. 422.

³⁷⁴ Mualla **ÖNCEL**, Ahmet **KUMRULU**, Nami **ÇAĞAN**, Cenker **GÖKER**, Vergi Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019, s. 109.

³⁷⁵ “Madde 142 - İhbar veya yapılan incelemeler dolayısıyla, bir mükellefin vergi kaçırdığına delalet eden emareler bulunursa, bu mükellef veya kaçakçılıkla ilgili görülen diğer şahıslar nezdinde ve bunların üzerinde arama yapılabilir.

Aramanın yapılabilmesi için:

1. Vergi incelemesi yapmaya yetkili olanların buna lüzum göstermesi ve gerekçeli bir yazı ile arama kararı vermeye yetkili sulh yargıcından bunu istemesi;
2. Sulh yargıcının istenilen yerlerde arama yapılmasına karar vermesi; şarttır. İrtibatları sebebiyle muhtelif şahıslar nezdinde ve mahallerde yapılmasına lüzum gösterilen aramalardan birine karar vermeye yetkili olan sulh yargıcı bunlardan diğer sulh yargıçlarının yetkiliyetine dahil bulunanlar hakkında da karar vermeye yetkilidir. İhbar üzerine yapılan aramada ihbar sabit olmazsa nezdinde arama yapılan kimse muhbirin adının bildirilmesini isteyebilir, bu takdirde, vergi dairesi muhbirin ismini bildirmeye mecburdur.”

³⁷⁶ Ömer **ÇELEN**, “Ceza Muhakemesi Kapsamında Vergisel Arama”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, S. 1, 2023, s. 62.

görevlileri gerçekleştirebilmektedir.³⁷⁷ VUK ayrıca vergisel arama konusunda CMK hükümlerine atıf yaparak arama kısmında açıkça belirtilmeyen husularda eksikliğin ilgili CMK hükümleri doğrultusunda giderileceği düzenlenmiştir.

Ceza hukuku mevzuatı dışında düzenlenen aramaya ilişkin hükümler uygulanırken Anayasada belirtilen temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasına ilişkin düzenlemelere uyulmalı ve idarenin yetkisini keyfi bir şekilde kullanması önlenmelidir. Her ne kadar haciz araması ve vergisel arama için hakim kararı aransa da idarenin bu kararı uygularken yetkisini keyfi kullanmaması ve kararda belirtilen sınırlar çerçevesinde uygulama yapması gerekmektedir.

b. Amirin Emri

Kanunun 24.maddesinin 2.fıkrasında “*Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz.*” şeklinde düzenlenen amirin emri gerekli şartlar sağlandığı takdirde hukuka uygunluk sebebi olarak uygulanmaktadır. Amirin emrinin hukuka uygunluk sebebi olarak uygulanabilmesi için bulunması gereken iki şart vardır. İlki emrin varlığı ikincisi emrin bağlayıcı, ödev ve görev yükleyici bir niteliğinin bulunmasıdır.³⁷⁸

Hukuka uygunluk sebebinin varlığı için ilk zorunluluk üst olarak nitelendirilen bir merci tarafından asttan belirli bir davranışta bulunmasını emreden bir irade açıklamasının bulunmasıdır.³⁷⁹ Amirin emrinin geçerli bir neden olarak sayılabilmesi üst ve ast arasındaki ilişkinin kamu hukukuna bağlı olarak gelişen bir ilişki olması şarttır.³⁸⁰

³⁷⁷ İncelemeye yetkililer: Vergi Kanunu 135. madde: “*Vergi incelemesi; Vergi Müfettişleri, Vergi Müfettiş Yardımcıları, ilin en büyük mal memuru veya vergi dairesi müdürleri tarafından yapılır. Gelir İdaresi Başkanlığının merkez ve taşra teşkilatında müdür kadrolarında görev yapanlar her hal ve takdirde vergi inceleme yetkisini haizdir.*”

³⁷⁸ DÖNMEZER – ERMAN, Cilt II, s. 320.

³⁷⁹ ZAFER - CENTEL – ÇAKMUT, Ceza Hukukuna Giriş, s. 311 DÖNMEZER - ERMAN, s. 321.

³⁸⁰ DÖNMEZER – ERMAN, Cilt II, s. 321.

Kamu hukuku ilişkisine bağlı olarak üstün asta verdiği emrin hukuka uygunluk sebebi teşkil edebilmesi için amirin emri vermeye yetkili olması gerekmektedir.³⁸¹

Amirin emrinin hukuka uygunluk sebebi teşkil edebilmesi için amire ilişkin şartlar dışında emre ilişkin şartlar da bulunmaktadır. Bu kapsamda amirin verdiği emir hukuka uygun ve bağlayıcı olmalıdır.³⁸² Emrin hukuka uygun olması ve bu şekilde yerine getirilebilmesi için kanunda öngörülen şekil ve içeriğe dair hükümlere uygun olarak verilmesi gerekmektedir.³⁸³ Maddeden yola çıkarak yetkili amirin hukuka uygun ve yerine getirilmesi zorunlu olan emirlerini yerine getirmek suretiyle kişinin üstünün veya eşyasının aranması hallerinde fiil hukuka uygun kabul edilecektir.

Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlenen adli aramada şüpheli veya sanığın ya da diğer kişilerin üstünün, eşyasının, konutu veya işyerinin hakim kararı bulunduğu takdirde aranabileceği düzenlenmiştir. Gecikmesinde sakınca olan durumlarda, Cumhuriyet savcısının talimatı doğrultusunda arama gerçekleştirilebilir. Cumhuriyet savcısına ulaşılamıyorsa, bu yetki kolluk amirinin yazılı emriyle kullanılabilir. Bununla birlikte, konut, işyeri veya herkese açık olmayan kapalı mekânlarda arama yapılabilmesi için kural olarak hâkim kararı gerekir ancak gecikmenin sakınca doğuracağı hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı talimatı ile de arama yapılabilir. Bu düzenlemeler

³⁸¹ **ZAFER - CENTEL – ÇAKMUT**, Ceza Hukukuna Giriş, s. 312.

³⁸² (3) *Konusu suç teşkil eden emir hiçbir surette yerine getirilemez. Aksi takdirde yerine getiren ile emri veren sorumlu olur.*

(4) *Emrin, hukuka uygunluğunun denetlenmesinin kanun tarafından engellendiği hallerde, yerine getirilmesinden emri veren sorumlu olur.*

1982 Anayasası da aynı doğrultuda düzenlemeye yer vermiştir.

Kanunsuz emir

Madde 137 – Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.

Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

Askeri hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır.”

³⁸³ **ZAFER - CENTEL – ÇAKMUT**, Ceza Hukukuna Giriş, s. 314.

doğrultusunda dikkat edilmesi gereken iki husus bulunmaktadır. İlki gecikmesinde sakınca bulunsa dahi konutta, işyerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda kolluk amirinin arama emri vermesi mümkün değildir. Kolluk amirinin vereceği emir hukuka aykırı olacaktır ve kolluk tarafından uyulması zorunlu hukuka uygun emir kapsamında değerlendirilemeyecektir.³⁸⁴

Arama kararı ya da emrinin hukuka uygun olabilmesi için aranan zorunlu şartlardan bir diğeri ermin yazılı olmasıdır. CMK 161/3 Cumhuriyet savcısının adli kolluk görevlilerine emirlerini yazılı olarak vermesi gerektiği ancak acele haller söz konusu olduğu takdirde emirlerin sözlü olarak verilip en kısa sürede yazılı olarak verilebileceği düzenlenmiştir. Bu fıkra da yer alan düzenlemenin arama emrinin verilmesi konusunda geçerliliği bulunmamaktadır. Aramaya ilişkin özel düzenlemelere bakıldığında gecikmesinde sakınca bulunan hallerde dahi Cumhuriyet savcısı ve kolluk amirinin emrinin yazılı olması gerekmektedir. Bundan yola çıkarak yazılı bir emir bulunmadan gerçekleştirilen arama işlemi hukuka aykırı olacaktır. Uygulamada sıkça görülen şekliyle Cumhuriyet savcısının sözlü emir verdikten sonra yazılı emir göndermesi halinde arama yapan kolluk görevlileri hukuka aykırı bu aramadan sorumlu tutulacaktır.³⁸⁵

AÖAY yazılı arama emri olmaksızın sözlü emir ile arama yapılabilecek bir hali önleme araması için öngörmüştür.³⁸⁶ Bu düzenlemeye göre önleme aramasının yapılabilmesi için öncelikle yazılı bir arama kararı ya da emri istenmektedir. Fakat bu yazılı arama kararı ya da emri üzerine kolluk amirinin kolluk görevlilerine vereceği emir sözlü olarak verilebilir. Burada yazılı emir şartı aranmamıştır.

³⁸⁴ YILDIRIM, s. 608.

³⁸⁵ YILDIRIM, s. 608.

³⁸⁶ “Usulüne uygun olarak verilmiş arama kararı veya emri üzerine, yetkili âmin, aramanın yapılması için kolluk memurlarına vereceği sözlü emirler derhâl yerine getirilir. Bu konudaki emirlerin yazılı olarak verilmesi istenemez. Bu hâllerde, emrin yerine getirilmesinden doğabilecek sorumluluk, emri verene aittir.”

c. İlgilinin Rızası

İlgilinin rızası TCK 26/2’de düzenlenmiştir.³⁸⁷ Bu düzenlemeyle kişinin rızasının kanuni tanıma uygun bir şekilde gerçekleştirilmiş bir fiili hukuka uygun hale getirmesi mümkündür. Suçun koruduğu hukuki değer kendisinde anlam bulan kişi bu eyleme ilişkin rızasını açıklayabilmektedir. Özgür iradeye dayanan bu rıza fiili hukuka uygun yapacaktır.³⁸⁸ Rızanın hukuka uygunluk hali olarak sayılabilmesi için rızayı açıklayabilecek ilgili kişinin hukuken korunan hakka ilişkin rıza açıklamaya yetkili kişi olması gerekmekte ve bu rızanın fiilin işlenmesinden önce ya da en geç işlendiği sırada açıklanması gerekmektedir.³⁸⁹

AÖAY 8.maddenin f fıkrasında ilgilinin rızasının varlığı halinde arama kararına ihtiyaç olmaksızın arama yapılabilceği, bu aramanın hukuku uygun bir arama olacağı düzenlenmişti. İlgilinin rızasına cevaz veren bu düzenleme Danıştay’ın 2007 tarihli kararıyla iptal edilmiştir.³⁹⁰

³⁸⁷ “Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez.”

³⁸⁸ GÜNER NİŞANCI, s. 217.

³⁸⁹ Berrin AKBULUT, Ceza Hukuku Genel Hükümler, B. 9, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 564.

³⁹⁰ Danıştay 10.Daire Kararı Esas Numarası: 2005/6392 Karar Numarası: 2007/948 Karar Tarihi: 13.03.2007 (Lexpera Erişim Tarihi: 12.11.2025) : Dava konusu Yönetmeliğin 8. maddesinin (f) bendindeki “...ilgilinin rızası...” ibaresine gelince; Anayasanın “Temel Haklar ve Ödevleri” kısmında yer verilen “özel hayatın gizliliği” ve “konut dokunulmazlığı hakkı” dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez, kişiliğe bağlı temel haklardandır. Anayasanın 20. ve 21. maddelerinde bu hakkın hangi hallerde ve nasıl sınırlandırabileceği belirtilirken, anılan hakların “vazgeçilmez” niteliği nedeniyle sınırlama usulleri içinde “ilgilinin rızasına yer verilmemiştir. Gerek Anayasanın ilgili maddelerinde, gerek 5271 sayılı Yasada, özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığı hakkı ile kamu güvenliği arasında bir denge kurulmaya çalışılırken, birey ile kolluk arasındaki güç dengesizliğinin, ilgilinin rızasını sakatlayabileceği endişesiyle, bu hakların, mümkün olduğunca yargı yerlerince verilen kararlarla sınırlandırılması esas benimsenmiştir. Anayasanın sıkı bir şekilde korumakla yetinmeyip, sınırlama ölçütlerini de sıkı kurallara bağladığı temel haklardan olan “özel hayatın gizliliği” ve “konut dokunulmazlığı” hakkından tümüyle vazgeçilmesi anlamına gelen “rıza” müessesesinin, bu hakların ihlalini kolaylaştıracağı ve Anayasa ile getirilen korumayı işlevsiz kılabilceği açıktır. Bu durumda, dava konusu Yönetmeliğin 8. maddesinin (f) bendindeki “...ilgilinin rızası...” ibaresinde hukuka uyarlık bulunmamaktadır.”

Danıştay verdiği kararda ilgilinin rızasının hukuka uygunluk nedeni olamayacağına ilişkin iki neden ifade etmiştir. İlki arama işlemiyle müdahaleye uğrayan özel hayatın gizliliği ve konut dokunulmazlığı haklarının Anayasa ile güvence altına alınmış dokunulmaz, vazgeçilmez, devredilemez haklar oluşudur. Anayasanın 20. ve 21. maddelerinde düzenlenen bu hakların sınırlandırılmasına ilişkin dayanılabilecek meşru nedenler arasında yer almayan ilgilinin rızası bu haklara ilişkin suçlar bakımından bir hukuka uygunluk nedeni oluşturmamaktadır.

İlgilinin rızasının bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilebilmesi için öncelikli olarak kişinin üstünde mutlak olarak tasarrufta bulunabileceği bir hakkın varlığı bulunması aranmaktadır. Mutlak tasarrufun varlığı tespit edilirken iki ölçüte dikkat edilmektedir. Suçun maddi konusu ve suç ile korunan hukuki değer kişiye ait olmalıdır.³⁹¹ Bu iki nitelik rızayı gösterecek kişide bulunuyorsa kişinin gösterdiği rızanın hukuka uygun olduğu varsayılabilir. Bir diğer ölçüt ise suça ilişkindir. İlgilinin rızasının hukuka uygunluk nedeni olabilmesi için rıza gösterilen hakkın buna uygun olması aranır. Kişinin üzerinde özgürce tasarrufta bulunamadığı bir hak için gösterdiği rıza geçerli olmayacaktır. Bir hakkın kişinin üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabileceği bir hak olup olmadığı hususunda yapılacak tespit suçun şikayete tabi olmasına yönünden değerlendirilmektedir.³⁹² Şikayete tabi olmayan bir suçun varlığı söz konusuysa kişinin hak üzerinde mutlak tasarruf yetkisinin bulunduğu söylenememektedir.

Danıştay'ın verdiği kararda da konut dokunulmazlığı ve özel hayatın gizliliği haklarının dokunulmaz ve vazgeçilemez haklar olduğu belirtilmiştir. Bu haklar üzerinde kişilerin mutlak bir tasarruf yetkisi bulunmamaktadır. Haksız arama insan onuruna

³⁹¹ Handan **YOKUŞ SEVÜK**, “*Türk Ceza Kanununda Hukuka Uygunluk Nedenleri*”, Studien Zum Deutschen Und Türkischen Strafrecht : Aktuelle Grundlagenprobleme Des Materiellen Strafrechts / Herausgeber İçinde (Editör: Gunnar DUTTGE - Yener ÜNVER), Özyeğin Üniversitesi, İstanbul, 2012, s. 119.

³⁹² **YOKUŞ SEVÜK**, s. 119.

saldırı niteliği taşıyan bir işlemdir. Bu nitelikte bir işlem için kişinin mutlak surette tasarruf yetkisinin bulunabileceğinin kabulü mümkün değildir.³⁹³

Danıştay'ın kararında yer alan ikinci husus ise irade sakatlığı halidir. Kararda belirtildiği üzere birey ve kolluk arasında güç dengesizliği bulunmaktadır. Kolluk kamu gücü ile donatılmışken kişiler hem bu güç karşısında yetersiz hem de aramanın konusuna ilişkin bilgiler konusunda yeterli düzeyde bilgiye sahip değildir. Bunun sonucunda kişinin bu dengesiz güç ilişkisi karşısında verdiği rızanın hukuka uygun olduğu söylenemeyecektir. İlginin rızasına ilişkin düzenlemenin iptalinden sonra Yargıtay tarafından verilen kararlar incelendiğinde yer alan hususlar doğrultusunda Yargıtay'ın arama işleminde gerçekleştirilen rızai teslimi hukuka uygun kabul eden kararları olduğu görülmektedir. Aramaya ilişkin mevzuat ve Anayasa hükümleri göz ardı edilerek arama karar ya da emrine dayanmayan sadece rızaya dayalı aramaların haksız arama suçu oluşturacağı Yargıtay'ın bazı kararlarında dikkate alınmamaktadır.³⁹⁴

³⁹³ **YILDIRIM**, s. 609 **GÜNER NİŞANCI** s. 218

³⁹⁴ Yargıtay 8. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2024/25372 Karar Numarası: 2026/ 281 Karar Tarihi: 07.01.2026

“Olay tarihinde genel önleme arama kararı çerçevesinde kolluk görevlilerince sanığın sevk ve idaresindeki aracın durdurulduğu sanığın yapılan kaba üst araması sırasında cebinde kabarcıklık olduğunun fark edilmesi üzerine kabarcıklığın nedeni sorulduğunda, sanığın cebinde bulunan 51 parça halindeki kullanım sınırının üzerinde kokain ihtiva eden uyuşturucu maddeleri rızasıyla çıkartıp kolluk görevlilerine teslim ettiği böylece, sanık hakkında uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti yapma suçunu işlediği iddiasına ilişkin olarak; Sanık hakkındaki olay tutanağı içeriği, sayım ve tartım tutanağı uzmanlık raporu, ele geçirilen maddelerin kişisel kullanım miktarı üzerinde olması, sanık üzerinde taşıdığı kokain ihtiva eden uyuşturucu maddenin kendisine ait olduğunu ifade etmesi, Mahkemenin sanığın uyuşturucu madde ticareti yaptığı şeklindeki kabulün de bir hukuka aykırılık bulunmadığı, toplanan delillere dayanarak mahkumiyet hükmü kurulmasının isabetli olduğu, eylemin sanık tarafından gerçekleştirildiğinin saptandığı, eyleme uyan suç vasfının doğru biçimde belirlendiği, yargılama sürecindeki işlemlerin usul ve kanuna uygun olarak yapıldığı, aşamalarda ileri sürülen iddia ve savunmaların toplanan ve dosya kapsamına göre yeterli olduğu anlaşılan delillerle birlikte gerekçeli kararda gösterilip tartışıldığı, hükme esas alınan ve reddedilen delillerin açıkça gösterildiği, vicdani kanaatin dosya içindeki belge ve bilgilerle uyumlu olarak kesin verilere dayandırıldığı anlaşıldığından, sanık müdafinin temyiz sebeplerini yerinde görülmemiş bölge adliye mahkemesince verilen kararda hukuka aykırılık bulunmamıştır.”

7. CD., E. 2023/9531 K. 2025/6384 T. 5.5.2025 Muhalefet Şerhi

d. Meşru Savunma ve Zorunluluk Hali

TCK 25. madde 1.³⁹⁵ ve 2.³⁹⁶ fıkralarında yer verilen meşru savunma ve zorunluluk halinde; mevcut bir saldırı ya da tehlikeye karşı kişilerin orantılı bir şekilde karşı koyma hakları düzenlenmektedir.

24.03.2014 günü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Grup Amirliği görevlilerinin, Kuşadası'nda bulunan Kargolar ve F1 kargoları üzerinde yapmış oldukları çalışmalarda, kargo aracılığıyla kaçak cep telefonu getirildiği yönünde bilgiler alınmış, F1 kargosunda gönderici kısmında ... alıcı kısmında ... yazılı kabul işyeri, Bulanık Muş yazılı 21.03.2014 tarihli KPO 1518810181 kod numaralı kargo incelendiğinde, içerisinde kaçak telefon olabileceğinden şüphe edilmiş, Merkez F1 ve civarında bekleyeme başlanmıştır. Aynı gün saat 16.00 sıralarında merkez F1 önüne 09 ... 394 plakalı motosikletle hakkında aynı suçtan davası tefrik edilen sanık ...' un geldiği, F1 ' ye girerek kargo bölümüne gittiği, burada kargo paket teslim fişini imzaladıktan sonra kolluk görevlileri tarafından daha önceden kontrol edilen kargoyu alarak dışarı çıktığının görülmesi üzerine, şahsın yanına gidilerek polis kimlik kartları gösterilip, kargo içerisinde ne olduğu sorulduğunda telefon ve bataryaların bulunduğunu kolluk görevlilerine beyan ederek kargo paketini kendi rızası ile açmış paket içerisinde telefon bataryalarının olduğu görülmesi üzerine tasniflerin daha detaylı yapılabilmesi için ... KOM Grup Amirliğinde intikal ettirilmiştir. Kargo içerisinde bulunan telefon ve bataryaların yapılan tasnifinde; 5 adet Galaxy S3 mini marka cep telefonu, 20 adet X1 marka cep telefonu olmak üzere toplam 25 adet cep telefonu ve 80 adet X1 marka cep telefonuna ait bataryanın ele geçirilmesi şeklindeki olayda; suçüstü hâlinin varlığından söz edilemeyeceği, bu suretle alınan ihbar üzerine 5271 sayılı CMK'nın 2/e, 161 ve 2559 sayılı PVSK'nın Ek 6. maddeleri uyarınca derhâl Cumhuriyet savcısına olayın haber verilip Cumhuriyet savcısının emri doğrultusunda soruşturma işlemlerine devam edilmesi ve CMK'nın 116 ve 119. maddeleri uyarınca Cumhuriyet savcısının yazılı arama emri veya mahkemeden alınacak adli arama kararı uyarınca sanığın üzeri ve eşyası aranması gerekirken sanığa ait kargo kutularında bulunan suç eşyası niteliğindeki telefon ve bataryalara ilişkin gerçekleştirilen arama işleminin usulüne uygun verilmiş bir yazılı arama emri veya adli arama kararı bulunmaksızın gerçekleştirildiği, bu durumun açıkça hukuka aykırı olduğu, aramadan sonra Cumhuriyet Savcısına haber verilmesinin, veya rızai teslimin aramayı hukuka uygun hale getirmeyeceği, suç konusu kaçak telefon ve bataryaların hukuka aykırı olarak elde edilen delil niteliğinde bulunması nedeniyle Anayasa'nın 38. maddesinin 6. fıkrası ile CMK'nın 206. maddesinin 2. fıkrasının (a) bendi, 217. maddesinin 2. fıkrası ve 230. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca hükme esas alınamayacağı, öte yandan yasak delilin uzak etkisi olarak bu delilden türeyen ikrarında karara etkisi olamayacağı gözetilerek sanık ...' un atılı suçtan beraati gerekçesi ile sayın çoğunluğun kararlarına iştirak edilmemiştir."

³⁹⁵ "Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez."

³⁹⁶ "Gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve

Kanunda düzenlendiği haliyle meşru savunmadan söz edebilmek için saldırıya ve savunmaya ilişkin çeşitli şartlar aranmaktadır. İşlenen bir fiilin meşru savunma kapsamında hukuka uygun hale gelebilmesi için bir hakka yönelmiş mevcut ve haksız bir saldırının varlığı aranmaktadır.³⁹⁷ Bu saldırıya karşı gerçekleştirilecek olan savunma ise zorunlu ve saldırı ile orantılı olmalıdır.

Zorunluluk halinin şartları incelendiğinde kişinin kendisine ya da bir başkasına yönelmiş mevcut, ağır ve muhakkak bir tehlikenin varlığı aranmaktadır. Bu tehlikeye karşı korunma için kişinin tehlikeye bilerek neden olmaması, tehlikeden başka türlü kurtulma olanağının bulunmaması ve kişinin tehlikeye karşı koyma görevinin bulunmaması gerekmektedir.³⁹⁸

Haksız arama suçu kapsamında bu hukuka uygunluk nedenleri incelendiğinde AÖAY 8.maddesinde düzenlenen 1-f bendi incelenmelidir. Karar alınmadan arama yapılacak haller düzenlenirken TCK 25. madde kapsamındaki meşru savunma ve zorunluluk hali de kapsama alınmıştır. Bu kapsamda meşru savunma ya da zorunluluk halinde savunma veya korunmayı gerektirecek bir durum ortaya çıkması halinde kişinin arama kararı olmaksızın arama yapma hakkı doğacaktır. Gerçekleşmesi muhakkak olan bir saldırıyı önlemek isteyen kamu görevlisinin orantılı bir şekilde yapacağı arama işlemi hukuka uygun olacaktır.³⁹⁹

C. MANEVİ UNSUR

Ceza hukukunda bir kişinin cezalandırılabilmesi için yargılamaya konu eylemin o kişiye yüklenebilmesi gerekmektedir.⁴⁰⁰ Cezalandırılabilir bir suçun varlığından bahsedebilmek için de hukuka aykırı bir fiilin varlığı yeterli görülmemektedir. Fiil ile

kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.”

³⁹⁷ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 242 – 243.

³⁹⁸ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 246 – 247.

³⁹⁹ ÖZYÜKSEL, s. 750.

⁴⁰⁰ DÖNMEZER – ERMAN, Cilt II, s. 383.

kişi arasında manevi bir bağ kurulması ve suçun sübjektif kapsamının araştırılması gerekmektedir.⁴⁰¹ Fiil ve kişi arasındaki manevi bağ kast ve taksir olmak üzere iki şekilde ortaya çıkabilir. Ceza hukukunda kural olarak bir kişinin cezalandırılabilmesi için hukuka aykırı fiilin kasten gerçekleştirilmesi aranmaktadır.⁴⁰² Kast TCK 21. maddede “*Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir.*” şeklinde tanımlanmıştır. Kanunda yer verilen bu tanım doğrultusundan kastın öngörme ve isteme olmak üzere iki unsuru bulunmaktadır.⁴⁰³

Haksız arama suçunun Kanunda taksirle işlenmesi hali suç olarak tanımlanmadığı için bu suç yalnızca kasten işlenebilen bir suçtur.⁴⁰⁴ Meslekte tecrübesizlik, dikkatsizlik gibi nedenlerle taksirli bir şekilde bu suçun işlenmesi mümkün değildir.⁴⁰⁵ Haksız arama suçunda kişinin kusurlu sayılabilmesi için kolluk memurunun kişinin üstünü ve eşyasını hukuka aykırı bir şekilde aradığını bilmesi ve istemesi gerekmektedir.

Haksız arama suçunun kanuni tanımında ayrıca hukuka aykırılık ifadesine yer verilmiştir. Suçun kanuni tanımında hukuka aykırılık ifadesine ayrıca yer verildiğı hallerde hukuka aykırılığın kusurluluğun kapsamına dahil edilip edilemeyeceğı hususunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Katıldığımız çoğunluk görüşe göre hukuka aykırılık anlamını içeren ifadelere suçun kanuni tanımında özellikle yer verildiğı hallerde kanun koyucu kastın hukuka aykırılığı da kapsamasını aramaktadır.⁴⁰⁶

⁴⁰¹ Mehmet Emin **ARTUK** – Ahmet **GÖKCEN** – Mehmet Emin **ALŞAHİN** – Kerim **ÇAKIR**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 395.

⁴⁰² **İÇEL**, Genel Hükümler, s. 434.

⁴⁰³ **İÇEL**, Genel Hükümler, s. 435-436.

⁴⁰⁴ **ÖZBEK**, İzmir Şerhi, s. 817; **ARTUK - GÖKCEN – YENİDÜNYA**, TCK Şerhi s. 3019; **AKYÜREK**, Haksız Arama Suçu, s. 313; **HAFIZOĞULLARI – ÖZEN**, Kişilere Karşı Suçlar, s. 225.

⁴⁰⁵ **ARTUK – GÖKCEN – ALŞAHİN – ÇAKIR**, Özel Hükümler, s. 502.

⁴⁰⁶ **CENTEL – ZAFER - ÇAKMUT**, Ceza Hukukuna Giriş, s. 286 **ARTUK – GÖKCEN - ALŞAHİN - ÇAKIR**, Genel Hükümler, s. 488 – 489

Bir görüşe göre ise kastın hukuka aykırılık bilincini de kapsaması için suçun kanuni tanımında hukuka aykırılığa yer verilmiş biçimi incelenmelidir. Hukuka aykırılık ifadesine maddi unsurun bir sıfatı olarak yer verildiği takdirde kastın hukuka aykırılığı da kapsamı aranmaktadır.⁴⁰⁷

Haksız arama suçunda özel kast aranmamaktadır, suç genel kast ile işlenmektedir. Suçun kanuni tanımında hukuka aykırılığa özellikle yer verilmesi kastın kapsamını bu yönde genişletmektedir. Kolluk görevlilerinin kişinin üstünü veya eşyasını hukuka aykırı olarak araması suçun oluşması için yeterli değildir. Arama yapan memurların bu hukuka aykırılığın bilincinde olması, öngörerek ve isteyerek bu işlemi gerçekleştirmesi gerekmektedir.

VII. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A. TEŞEBBÜS

Teşebbüs, suçun kanuni tanımında belirtilmiş olan fiilin icrasına elverişli hareketlerle başlanmış fakat söz konusu fiile ilişkin icra hareketlerinin tamamlanamaması ya da icra hareketleri tamamlansa dahi suçun oluşması için gereken neticenin gerçekleşmemesi halidir.⁴⁰⁸

TCK 35.maddede teşebbüsün tanımına yer verilmiştir.⁴⁰⁹ Teşebbüsün söz konusu olabilmesi için maddede dört temel koşul öngörülmüştür. Bunlar; kastın bulunması, gerçekleştirilen hareketlerin sonuca ulaşmaya elverişli olması, icra hareketlerine

⁴⁰⁷ İlhan ÜZÜLMEZ – Mahmut KOCA, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, B. 18, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2025, s. 269.

⁴⁰⁸ ARTUK - GÖKCEN - ALŞAHİN - ÇAKIR, Genel Hükümler, s. 662.

⁴⁰⁹ 35.maddede teşebbüs “Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.” şeklinde tanımlanmıştır.

başlanmış olması ve eylemin tamamlanamamasının ya da neticenin meydana gelmemesinin failin kontrolü dışındaki nedenlerden kaynaklanmasıdır.⁴¹⁰

Haksız arama suçu hareketin niteliği açısından ani ve sırf hareket suçudur. Kişinin üstünün veya eşyasının hukuka aykırı bir şekilde aranmasıyla suç oluşur. Bu açıdan suçun oluşması için ortaya bir netice çıkması aranmamaktadır. Sırf hareket suçu olması dolayısıyla aramanın icrasına başlanması yeterlidir.⁴¹¹ Sırf hareket suçlarının teşebbüse elverişli olup olmadığı tartışması kapsamında haksız arama suçuna teşebbüsün mümkünlüğü açısından da doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Sırf hareket suçlarında kural olarak teşebbüs mümkün değildir.⁴¹² Sırf hareket suçlarında netice aranmadığı için hareket tamamlandığında suç da tamamlanmış sayılır. Bu suçlarda teşebbüsün mümkün olabilmesi için hareketin bir süreç halinde gerçekleşmesi ve parçalara bölünebilmesi gerekmektedir.⁴¹³

Haksız arama suçu kapsamında teşebbüsün mümkün olup olmadığı incelendiğinde kimi yazarlara göre bu suç tipinde icra hareketi parçalara bölünebildiği ölçüde teşebbüs mümkün olmaktadır.⁴¹⁴ *Gökcan – Artuk*'a göre, kişinin çantasının arama emri olmaksızın aranmaya çalışıldığı örnekte kişinin kamu görevlisine arama emri sorarak arama yaptırmadığı durumda haksız arama suçu teşebbüs aşamasında kalmıştır.⁴¹⁵

Katıldığımız diğer kısım yazarlara göre ise söz konusu suça teşebbüs mümkün değildir. Suç, arama işlemine başlanmasıyla birlikte oluşmaktadır. İcra hareketlerine başlanmasının ardından suçun ne kadar sürede gerçekleştirdiğinin bir önemi

⁴¹⁰ **DÖNMEZER – ERMAN**, Cilt II, s. 112.

⁴¹¹ **HAFIZOĞULLARI – ÖZEN**, Kişilere Karşı Suçlar, s. 210.

⁴¹² **ARTUK – GÖKCEN – ALŞAHİN – ÇAKIR**, Genel Hükümler, s. 687.

⁴¹³ **Önder TOZMAN**, Suça Teşebbüs, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 228.

⁴¹⁴ **YILDIRIM**, s. 613 **TANERİ – KAMIŞLI**, s. 546 **GÜLŞEN**, s. 153 **ARTUK – GÖKCEN – ALŞAHİN – ÇAKIR**, Özel Hükümler, s. 502, **ÖZYÜKSEL**, s.752, **KAYAER**, s. 39.

⁴¹⁵ **GÖKCAN – ARTUK**, s. 3932.

bulunmamaktadır.⁴¹⁶ Hukuka aykırı bir şekilde arama işlemine başlanmasıyla birlikte kişinin özgürlük alanına girilmektedir. Bu nedenle arama işlemi bir şekilde tamamlanamasa dahi gerçekleştirilen hareketle birlikte suçla korunan değerler zarara uğramaktadır. Suçun icra hareketlerine elverişli bir şekilde başlayan fakat mağdurun ya da üçüncü kişilerin engellemesi sonucu arama işlemini tamamlayamayan failin olayında⁴¹⁷ icra hareketlerine başlanmasıyla suçun meydana gelmesi bir olmaktadır. Kişinin üstünün ya da eşyasının aranmasına başlanmasıyla birlikte suç meydana gelir, sonradan ortaya çıkan durumlar suçun oluşmasını engellemez.

B. İŞTİRAK

Kanunda suç olarak tanımlanan bir eylemin birden çok kişi tarafından birlikte işlenmesi suça iştirak olarak tanımlanmaktadır.⁴¹⁸ İştirak müşterek faillik şeklinde ya da azmettirme veya yardım eden şeklinde şeriklik sıfatıyla da mümkün olmaktadır. Haksız arama suçu 120.maddede düzenlenen haliyle sadece aramayı icra eden kamu görevlilerinin cezalandırıldığı özgü bir suçtur. Özgü suçlarda herkesin fail olabilmesi mümkün değildir ancak kanunda belirtilen nitelikleri kendisinde bulunduran kişiler suçun faili olabilmektedir.⁴¹⁹

Çalışmanın fail kısmında belirtildiği üzere kamu görevlisi olmayan kişilerin bu suçu işlemesi halinde söz konusu kişiler usulüne göre oluşan başka suçlardan sorumlu tutulacaklardır. Suçun kamu görevlisi olmayan bir kişi tarafından kamu görevlisi faille birlikte işlenmesi halinde ise sorumluluk kapsamı değişmektedir. TCK 40.madde 2.fıkarda düzenlenen bu hale göre özgü suçların işlenişine iştirak eden ve özel faillik sıfatını taşımayan kişiler azmettiren ya da yardım eden olarak sorumlu tutulacaklardır.

⁴¹⁶ **HAFIZOĞULLARI – ÖZEN**, Kişilere Karşı Suçlar, s. 224 **AKYÜREK**, Haksız Arama Suçu, s. 313

⁴¹⁷ **KAYAER**, s. 39.

⁴¹⁸ **HAFIZOĞULLARI – ÖZEN**, Genel Hükümler, s.349.

⁴¹⁹ **DÖNMEZER – ERMAN**, Cilt II, s. 724.

Haksız arama suçunda arama yapmaya yetkili kamu görevlileri suçun faili sıfatını haiz olabilmektedir fakat kamu görevlisi olsa dahi kolluk görevlisi olmayan, bir başka ifadeyle aramayı icra etme yetkisi bulunmayan kamu görevlileri bu suç bakımından fail olarak nitelendirilememektedir. Bu kişilerin sorumluluğu gerçekleştirdikleri fiilin niteliğine göre değerlendirilmesi sonucu yardım eden ya da azmettiren olarak belirlenecektir. Kamu görevlisi olmayan kişilerin şerik olarak cezalandırılabilmesi için kamu görevlisiyle birlikte fonksiyonel bir hakimiyet içerisinde kasten suç işlemesi aranmaktadır.⁴²⁰ Haksız arama suçunda da kamu görevlisi olmayan ya da kamu görevlisi olsa dahi arama yetkisi bulunmayan kişiler fail olabilecek kişilerle birlikte bilerek ve isteyerek suça vücut verecek fiilleri gerçekleştirdikleri takdirde şerik olarak sorumlulukları doğacaktır.

Haksız arama suçuna iştirak konusunda incelenmesi gereken bir diğer husus arama kararı ya da emrini veren kişi ile aramayı icra eden kişinin sorumluluklarının durumudur. Mülga TCK döneminde 183. maddede aramayı gerçekleştiren kişiyle birlikte arama emrini veren kişi de suçtan sorumlu tutulmuş ve durum “*emir veren yahut bizzat arayan memur altı aya kadar hapis olunur.*” şeklinde düzenlenmiştir. 5237 Sayılı TCK’da kanun metninden emri veren ifadesi çıkartılmıştır. Değişlik sonrası emri verenin sorumluluğu genel hükümlere göre belirlenecektir. Hukuka aykırı arama yapılmasına ilişkin emri veren hakim ya da Cumhuriyet savcısı mülga TCK döneminde müşterek fail olarak cezalandırılmaktayken yeni TCK dönemiyle birlikte koşullar sağlandığı takdirde azmettiren olarak cezalandırılacaktır. Emri veren kişinin azmettiren olarak sorumluluğunun doğabilmesi için hukuka aykırılık bilincine sahip olması ve iştirak iradesinin olması şarttır.⁴²¹ Emri verenler hukuka aykırılık bilincine sahip

⁴²⁰ M. Emre TULAY, “Suç Ortaklarının Cezai Sorumluluğu Üzerinde Kamu Görevlisi Sıfatının Hukuki Etkisi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 70, S. 4, 2021, s. 1237.

⁴²¹ AKYÜREK, Haksız Arama Suçu, s. 320 ÖZBEK, İzmir Şerhi s. 818.

değilse ve verilen karar ya da emir hukuka uygun bir şekilde verilip aramayı icra eden kolluk görevlileri tarafından hukuka aykırı bir şekilde yerine getirildiği hallerde emri verenin azmettiren olarak sorumluluğundan söz edilemeyecektir.⁴²² Dikkat edilmesi bir diğer husus ise hukuka aykırı bir emir dolayısıyla sorumluluğun doğabilmesi için 5237 Sayılı TCK hükümlerince emrin yerine getirilmesi aranmaktadır. Hukuka aykırı emrin verilmesi fakat yerine getirilmemesi halinde suç oluşmayacaktır.

C. İÇTİMA

İçtimaya ilişkin düzenlemelere TCK 42 ve 44.maddeler arasında yer verilmiştir. İçtima hükümleri kapsamında 43/1 “*Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir.*” hükmüyle zincirleme suç tanımlamıştır. Zincirleme suç, aynı suç işleme iradesiyle kanunun aynı hükmüne yönelik birden fazla ihlalin gerçekleştirilmesini ifade eder.⁴²³ Haksız arama suçunun da bir suç işleme kararı kapsamında bir kişiye karşı birden çok defa işlenmesi halinde zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır. Fakat birden çok mağdur söz konusu olduğu takdirde zincirleme suç hükümlerine başvurulamayacaktır.⁴²⁴

Haksız arama suçunda içtima kuralları çerçevesinde incelenecek bir diğer husus konutta gerçekleştirilen aramalara ilişkindir. Haksız arama suçuna vücut veren eylemin konut ya da diğer kapalı alanlarda gerçekleştirilmesi halinde fail hem haksız arama suçundan hem de konut dokunulmazlığını ihlal suçundan dolayı cezalandırılacaktır. Bu durumda gerçek içtima kurallarına göre hareket edilecektir. Her ne kadar haksız arama suçunda hareket kişinin üstünün veya eşyasının aranması olarak belirtilmekteyse de kişinin üstünün ya da eşyasının konutta aranması halinde bu uygulama yer bulacaktır.

⁴²² AKYÜREK, Haksız Arama Suçu, s.320.

⁴²³ HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, Genel Hükümler, s. 385.

⁴²⁴ GÜLŞEN, s. 153.

Haksız arama suçu görevi kötüye kullanma suçunun özel bir hali niteliğindedir.⁴²⁵ Haksız arama suçunu işleyen kamu görevlisi fail bu suçu görevini kötüye kullanmak suretiyle işlemektedir. Bu durumda fail daha az ceza öngörülen haksız arama suçundan cezalandırılacaktır.⁴²⁶ Hukuka aykırı bir şekilde arama yapıldığında bu fiil ile aynı zamanda kişilerin özel hayatının gizliliği de ihlal edilmektedir. Haksız arama suçu özel hayatın gizliliğini ihlal suçuna göre özel nitelikte olduğundan dolayı fail haksız arama suçu kapsamında cezalandırılacaktır.⁴²⁷

VIII. YAPTIRIM, GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

120. madde hükümlerine göre suç için öngörülen ceza üç aydan bir yıla kadar hapis cezasıdır. Suçun soruşturulması şikayet benzeri herhangi bir şarta bağlanmamıştır. Suç re'sen soruşturulur ve kovuşturulur.⁴²⁸ Adli arama işlemi sırasında meydana gelen hukuka aykırılıklar söz konusuysa Cumhuriyet savcısı CMK 161/5 uyarınca doğrudan soruşturma yapma yetkisine sahiptir.⁴²⁹ Önleme araması yapan kolluk görevlileri bakımından bu hüküm geçerli değildir. Önleme araması söz konusu olduğunda soruşturma izni talep edilmesi gerekmektedir.

⁴²⁵ GÖKCAN – ARTUK, s. 3933; YILDIRIM, s. 615.

⁴²⁶ YILDIRIM, s. 615; GÜLŞEN, s.153.

⁴²⁷ YILDIRIM, s. 615

⁴²⁸ GÖKCAN – ARTUK, s. 3933.

⁴²⁹ YILDIRIM, s. 616.

CMK 161/5: “Kanun tarafından kendilerine verilen veya kanun dairesinde kendilerinden istenen adliye ile ilgili görev veya işlerde kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kamu görevlileri ile Cumhuriyet savcılarının sözlü veya yazılı istem ve emirlerini yapmakta kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kolluk âmir ve memurları hakkında Cumhuriyet savcılarınca doğrudan doğruya soruşturma yapılır. Vali ve kaymakamlar hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri, en üst dereceli kolluk amirleri hakkında ise, hâkimlerin görevlerinden dolayı tâbi oldukları yargılama usulü uygulanır.”

Görev ve yetki kuralları incelendiğinde haksız arama suçu açısından yetkili mahkeme asliye ceza mahkemesidir. Genel yetki kuralları çerçevesinde muhakeme, suçun işlendiği yer asliye ceza mahkemesinde yapılır.⁴³⁰

⁴³⁰ GÖKCAN – ARTUK, s. 3933.

SONUÇ

Haksız arama suçu; özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı, kişi özgürlüğü gibi temel hak ve hürriyetlerin korunmasına amacına yönelik ortaya çıkan bir ceza normudur. Haksız arama suçuna konu olan arama işlemi, saklı olanın ortaya çıkarılmasını ifade eder. Bu açıdan saklı olmayan, açıkça görülebilen şeyler aramanın ve dolayısıyla haksız arama suçunun kapsamında yer almaz. Arama işlemi, temel olarak adli arama ve önleme araması olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir. Adli aramada amaç suç işlendikten sonra suça ilişkin delillere ulaşma ya da şüpheli veya sanığın yakalanmasıdır. Önleme araması ise tersi bir şekilde suç işlenmesinden önce gerçekleştirilmektedir. Suçun işlenmesinin önlenmesi bu arama türünün amacını oluşturmaktadır. Farklı amaçlara dayansa da aramaların tümünde geçerli olan temel unsur temel hak ve özgürlüklere müdahale edici niteliklidir. Arama tedbirinin sınırlandırdığı haklar 1982 Anayasası 20. ve 21. maddeler ile AİHS 8.madde çerçevesinde koruma altına alınmıştır. Dolayısıyla aramaya ancak kanunda öngörülen hallerde ve öngörülen sınırlar çerçevesinde başvurulabilecektir.

Aramaya ilişkin düzenlemelere CMK, PYSK, AÖAY ve diğer çeşitli düzenlemeler çerçevesinde yer verilmiştir. Haksız arama suçu bağlamında hukuka aykırı bir aramanın varlığından söz edebilmek için aramaya ilişkin düzenlemelere uyulmadan gerçekleştirilen bir fiil gerekmektedir. Hukuka aykırı aramaya ilişkin uygulamada en çok karşımıza çıkan sorun gecikmesinde sakınca bulunan haldir. Kural olarak arama kararı verme yetkisi hakimdeyken gecikmesinde sakınca bulunan halin varlığı halinde Cumhuriyet savcısına, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hallerde ise kolluk amirine bu yetki devredilmiştir. Geniş ve belirsiz bir anlama sahip olan gecikmesinde sakınca bulunan hal kavramı yargısal denetimi zayıflatan bir şekilde uygulamada kolluk tarafından kötüye kullanılmaktadır.

Arama işlemi, kamu gücü kullanılarak gerçekleştirilen ve bireylere müdahale edici niteliği olan bir işlemdir. Haksız arama suçu kamu görevlilerine verilen bu yetkinin ölçülü kullanımını kontrol etmek amaçtır. Haksız arama suçunda hukuka aykırı olarak kişinin üstünü ya da eşyasına arayan kamu görevlisi cezalandırılmaktadır. Suçun özgü suç olması nedeniyle ancak arama yapma yetkisi ve görevine sahip olan kamu görevlileri fail olabilmektedir.

Haksız arama suçuna ilişkin yargı kararları incelendiğinde bu kararların sınırlı olduğu görülmektedir. Suç re'sen soruşturulan ve kovuşturulan bir suç olmasına karşın uygulamada hukuka aykırı bir arama tespit edildiği durumlarda sadece elde edilen delillerin hukuka aykırılığının tespit edilip, kolluk memurlarının sorumluluğuna gidilmediği görülmektedir. Bu doğrultuda ceza sorumluluğuna gidilmesi istisna olduğu takdirde suçla birlikte sağlanmak istenen amaç öneminin yitirmekte, suçun koruduğu değerler sistematik olarak ihlal edilmektedir.

Haksız arama suçu, sadece fail ve mağdur odaklı bir suç olmayıp temel hak ve özgürlüklerin kamu gücü karşısında korunmasını sağlamak amacına da odaklıdır. Bu amaca ulaşılması ve suça ilişkin eylemlerin gereken önem gösterilerek değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu noktada hukuka aykırı bir arama söz konusu olduğunda sadece deliller yönünden bir tespitle yetinilmeyip kolluk görevlilerinin disiplin hukuku dışında cezai sorumluluğuna gidilmelidir. Temel hak ve özgürlükler, birey devlet ilişkisi çerçevesinde ancak bu yolla korunabilir.

KAYNAKÇA

- AKBULUT**, Berrin, “*Dış Beden Muayenesi*”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 27, Temmuz 2016, s. 83-123.
- AKBULUT**, Berrin, “*Bağlılık Kuralı*”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 1, 2010, s. 167-214.
- AKBULUT**, Berrin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, B. 9, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022.
- AKPEK**, Ayça, Tutuklamada Kuvvetli Suç Şüphesi, B. 1, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- AKSOY**, Şemsettin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uluslararası Yargı ve Yargıtay Kararları Işığında Önleme ve Koruma Tedbiri Olarak Arama, B. 1, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2007.
- AKYÜREK**, Güçlü, Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçu, B. 2, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014.
- AKYÜREK**, Güçlü, “*Haksız Arama Suçu*”, Özel Ceza Hukuku Cilt III Hürriyete, Şeref, Özel Hayata, Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar içinde, (Köksal BAYRAKTAR, Serap KESKİN KIZIROĞLU, Ali Kemal YILDIZ, Hamide ZAFER vd.), Oniki Levha Yayınları, 2018.
- AKYÜREK** Güçlü, “*Ceza Yargılamasında Hukuka Aykırı Delillerin Değerlendirilmesi Sorunu*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 101, Temmuz – Ağustos 2012, s. 61 – 82.
- ALDEMİR** Hüsni, Adli – Önleme Arama ve Elkoyma, B. 4, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- ARTUÇ**, Mustafa, Kişilere Karşı Suçlar, B. 2, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008.
- ARTUK**, Mehmet Emin – Ahmet **GÖKCEN** – Caner **YENİDÜNYA**, TCK Şerhi Özel Hükümler Cilt III, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009.
- ARTUK** Mehmet Emin – **GÖKCEN** Ahmet– **ALŞAHİN** Mehmet Emin – **ÇAKIR** Kerim, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024.
- ARTUK** Mehmet Emin – **GÖKCEN** Ahmet– **ALŞAHİN** Mehmet Emin – **ÇAKIR** Kerim, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024.
- ARTURO** Santoro, Manuale Di Diritto Penale, Cilt V, Torino, 1968.

ASHWORTH, Andrew, Principles of Criminal Law, B. 4, Oxford University Press, New York, 2003.

AYDIN Devrim, Ceza Muhakemesinde Deliller, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2014.

AYDIN, Murat, Arama ve Elkoyma, B. 2, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012.

AZARA Antonio – **EULA** Ernesto, Novissimo Digesto Italiano Vol 12, Vnion Tipografico Editrice Torinese, 1975.

BÖREKÇİ, Eşref Barış, “Yeni Düzenlemeler Işığında Önleme Araması”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 18, Özel Sayı, 2020, s. 90-113.

CENTEL, Nur – Hamide **ZAFER**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2022.

CENTEL, Nur – Hamide **ZAFER** – Özlem **ÇAKMUT**, Türk Ceza Hukukuna Giriş, B. 8, Beta Basım Yayım, 2014.

CİHAN, Erol, “Ceza Muhakemesi Hukukunun Gayesi”, İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 28, S. 3, 1962, s. 701-712.

ÇELEN Ömer, “Ceza Muhakemesi Kapsamında Vergisel Arama”, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, S. 1, 2023, s. 43 – 70.

ÇÖPOĞLU, Hakan Serdar, Ceza Muhakemesinde Hukukunda Arama, B. 1, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023.

DÖNMEZER Sulhi – **ERMAN** Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt I, Der Yayınları, B. 14, İstanbul, 2016.

DÖNMEZER Sulhi - **ERMAN** Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt II, B. 15, Der Yayınları, İstanbul, 2021.

EPÖZDEMİR M. Mertcan, Ceza Muhakemesi Hukukunda Şüphe, B. 1, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023.

EREM, Faruk, Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Cilt III, B. 3, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1985.

EREM, Faruk, Avukat Bürolarında Arama, Ankara, 1971.

ERGÜL, Ergin, İnsan Hakları Hukuku Dersleri, B. 1, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023.

ERGÜN, Güneş **OKUYUCU**, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Konut Dokunulmazlığını İhlal Suçu, Çakmak Yayınevi, Ankara, 2010.

- ERMAN**, Sahir, “*Ceza Tatbikat ve Takibatında Memur*”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 3, 1947, s. 235-276.
- ERYILMAZ**, Mesut Bedri, *Türk ve İngiliz Hukukunda ve Uygulanmasında Durdurma ve Arama*, B. 1, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003.
- GLESS** Sabine, “*Delil Yasakları ve Uzak Etki*”, Ceza Muhakemesi Hukukunda Delil ve İspat içinde (Proje Yöneticisi: Kayıhan İÇEL, Editör: Yener Ünver), B. 1, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2014.
- GÖKCAN**, Hasan Tahsin, “*Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Kamu Görevlisi Kavramı*”, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C. 3, S. 2, 2015, s. 147-160.
- GÖKCAN** Hasan Tahsin–**ARTUÇ** Mustafa, *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Şerhi 3. Cilt*, B.2, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023.
- GÖKCEN**, Ahmet, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit ElKoyma ve Postada Elkoyma*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 1994.
- GÖKCEN**, Ahmet– M. Emin **ALŞAHİN** – Kerim **ÇAKIR**, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, B. 8, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024.
- GÖREN**, Zafer, *Temel Hak Genel Teorisi*, B. 5, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2022.
- GÖZLER**, Kemal, *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi Cilt II*, B. 2, Ekin Yayınevi, Bursa, 2020.
- GÖZÜBÜYÜK**, Şeref, *Anayasa Hukuku : Anayasa Metni ve 11.Protokole Göre Hazırlanmış Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, B. 19, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013.
- GÖZÜBÜYÜK**, Şeref – Feyyaz **GÖLCÜKLÜ**, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*, B. 11, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016.
- GÖZÜBÜYÜK**, Şeref – Turgut **TAN**, *İdare Hukuku Cilt I Genel Esaslar*, B. 8, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011.
- GÜLŞEN**, Recep, “*Haksız Arama Suçu*”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12-13, S. 16-17-18-19, 2009, s. 139-158.
- GÜLŞEN** Recep, “*Yargıtay Kararları Işığında Hukuka Aykırı Aramada Elde Edilen Delillerin Ceza Muhakemesinde Değerlendirilmesi*”, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C. 3, S. 2, 2015, s. 227 -252.
- GÜNGÖR**, Devrim – Okan **BAKŞİ**, “*Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Bedenden Örnek Alınması ve Genetik İncelemeler*” Adli Bilimler Dergisi, C. 8, S. 3, 2009, s. 63-71.

GÜNER NİŞANCI, Selda, Yargı Kararları Işığında Haksız Arama Suçu (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul, 2023.

HAFIZOĞULLARI Zeki – ÖZEN Muharrem, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, B. 15, US-A Yayıncılık, Ankara, 2024.

HAFIZOĞULLARI Zeki – ÖZEN Muharrem, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, B. 7, US-A Yayıncılık, Ankara, 2021.

HAFIZOĞULLARI Zeki – Devrim GÜNGÖR, “Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 69, 2007.

HAKERİ Hakan – Yener ÜNVER, Ceza Muhakemesi Hukuku Cilt II, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023.

HARRİS – O’BOYLE – WARBRICK, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku (Çevirenler: Mehveş BİNGÖLLÜ KILICI – Ulaş KARAN), B. 1, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2021.

İÇEL, Kayıhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, B. 6, Beta Yayınevi, 2014.

İÇEL, Kayıhan – Yener ÜNVER – Hakan HAKERİ, Karşılaştırmalı Ceza Hukuku Yasaları, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2018.

İNCİ, Z. Özen, “*Ceza Muhakemesi Hukukunda Cumhuriyet Savcısı ve Sulh Ceza Hâkimi (Soruşturma Makamları) Arasındaki Gri Alan: Gecikmesinde Sakınca Bulunan Hal Kavramı ve Soruşturma Evresinde Temel Haklara Müdahale Sorunu*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 65, S. 4, 2016, s. 1997-2046.

JASIŃSKI Wojciech, “Search and seizure and the European Court of Human Rights: Ensuring effective protection at the domestic level”, New Journal of European Criminal Law, C. 16, S. 4, Aralık 2025, s. 474 – 498.

KAPANİ, Münci, Kamu Hürriyetleri, B. 7, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.

KARA, Burkay Can, “7245 Sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu Kapsamında Bekçilerin Görev ve Yetkileri”, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 2, 2021, s. 1315-1367.

KARAKEHYA, Hakan, “*Dolaylı Maddi Gerçek: Ceza Muhakemesinde Yargılama Makamının Maddi Gerçeğe Deliller Aracılığıyla Ulaşma Zorunluluğu Üzerine*”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 27, 2016, s. 59-82.

KAYAER Nebahat, “Haksız Arama Suçu”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 18, S. 207, Kasım 2023, s. 26 -44.

- KESKİN KIZIROĞLU**, Serap, “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nda Basit Arama”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 58, S. 1, 2009, s. 139-168.
- KILIÇ** Ahmet, “Üst ve Eşya Aramasına İlişkin Düzenlemelerin Anayasa’ya Uygunluğu”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 56, Ekim 2023, s. 403 -420.
- KIZILKAYA** Ezgi , “Türk Hukuku ve Karşılaştırmalı Hukukta Arama, Elkoyma ve Gözaltı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 89, 2010, s. 507 – 542.
- KOCA**, Mahmut, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Deliller”, Ceza Hukuku Dergisi, C. 1, S. 2, Aralık 2006, s. 207 -225.
- KOCA** Mahmut, “Ceza Muhakemesinde Hukuka Aykırı Delilleri Değerlendirme Yasağı”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 1-2, Aralık 2000, s. 105-146.
- KOPER**, Murat, Ceza Yargılamasında Arama ve Elkoyma, B. 1, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- KUÇURADI**, Ioanna, İnsan Hakları: Kavramları ve Sorunları, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 2016.
- KUNTER**, Nurullah, Suçun Kanuni Unsurları Nazariyesi, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1949.
- KUNTER**, Nurullah – Feridun **YENİSEY** – Ayşe **NUHOĞLU**, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 18, Beta Yayınları, İstanbul, 2010.
- MANZİNİ**, Vincenzo, Trattato di diritto processuale penale Italiano III, Torino, Unione Tipografica, 1952.
- METİN**, Yüksel, Ölçülülük İlkesi, B. 1, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002.
- ÖNCEL**, Mualla – Ahmet **KUMRULU** – Nami **ÇAĞAN** – Cenker **GÖKER**, Vergi Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019.
- ÖNOK** Murat, “Adli – İdari Arama ve Uygulamadaki Sorunlar”, Ceza Muhakemesi Hukukunda Güncel Sorunlar içinde (Editör: Nur CENTEL) B. 1, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- ÖNTAN**, Yaprak, Ceza Hukukunda Davranış ve Netice, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- ÖZBEK**, Veli Özer, Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri Olarak Arama, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1999.

- ÖZBEK**, Veli Özer, TCK İzmir Şerhi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.
- ÖZBEK**, Veli Özer, Polis Hukuku, İnternet Hukuku ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Temel Haklara Müdahaleler ve Hukuka Aykırı Müdahalelere Karşı Korunma Çareleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- ÖZBEK**, Veli Özer – Koray **DOĞAN** – Pınar **BACAKSIZ**, Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 18, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2025.
- ÖZBUDUN**, Ergun, Türk Anayasa Hukuku, B. 22, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2022.
- ÖZDEMİR**, Yücel, “*Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılmasında Öze Dokunma Yasağı*”, KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 2, S. 1, Ocak 2017, s. 65-99.
- ÖZEN** Muharrem–**TOZMAN** Önder, “Türk Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı”, Amme İdaresi Dergisi, C. 42, S. 4, Aralık 2009, s. 25 -57.
- ÖZTÜRK**, Bahri, Ceza Muhakemesi Hukukunda Koğuşturma Mecburiyeti: Hazırlık Soruşturması, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1991.
- ÖZTÜRK**, Bahri – Behiye **EKER KAZANCI** – Sesim **SOYER GÜLEÇ**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri, B. 5, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2022.
- ÖZTÜRK** Bahri –**TEZCAN** Durmuş –**ERDEM** Mustafa Ruhan vd. , Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, B. 18, Ankara, 2024.
- ÖZTÜRK** Bahri, “*Yeni CMK’da Delil Yasakları*”, Uğur Alacakaptan’a Armağan içinde (Editör: Mehmet Murat **İNCEOĞLU**), C.1, B.1, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008.
- ÖZYÜKSEL** Özgün, “*Haksız Arama Suçu*”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 19, S.2, Aralık 2020, s. 733 -760.
- SAPAN**, Oğuzhan, “*Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Cumhuriyet Savcısı veya Kolluk Amiri Tarafından Verilen Adli Arama Kararının Hâkim Onayına Sunulması*”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1, 2022, s. 93-106.
- SELÇUK** Seyhan, “*İcra ve İflâs Kanunu’nun 79/A Maddesi Uyarınca Konutta Haciz*” İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 2, 2023, s. 412 – 425.
- SEVÜK YOKUŞ**, Handan, “*Türk Ceza Kanununda Hukuka Uygunluk Nedenleri*”, Studien Zum Deutschen Und Türkischen Strafrecht : Aktuelle Grundlagenprobleme Des Materiellen Strafrechts / Herausgeber İçinde (Editör:

Gunnar DUTTGE - Yener ÜNVER), Özyeğin Üniversitesi, İstanbul, 2012, s. 89-129.

SİRMEN Lale, Eşya Hukuku, B. 6, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.

SOYASLAN, Doğan, “*İdari Denetim ve Aramalar*”, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan içinde (Editör: Sabih ARKAN), B. 1, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010.

SOYASLAN, Doğan, Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 7, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.

SOYASLAN, Doğan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.

SOYASLAN Doğan, “*Hukuka Aykırı Deliller*”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.7, S. 3-4, Aralık 2003, s. 9 – 26.

SÜZEK, Sarper – Süleyman **BAŞTERZİ**, İş Hukuku, B. 24, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2024.

ŞAHİN Cumhur – **GÖKTÜRK** Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, B. 15, Ankara, 2024.

TANER Fahri Gökçen – **ÖNTAN** Yaprak , “*CMK’nın 119/4. Maddesi Uyarınca Adli Aramada Bulundurulması Gereken Tanıklar Konusunda İçtihat Dönüşümü*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 65, S. 4, 2016, s. 2445 – 2469.

TANERİ Gökhan – **KAMIŞLI** Gani, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

TEZCAN Durmuş – **SANCAKDAR** Oğuz – **ERDEM** Mustafa Ruhan – **ÖNOK** Rıfat Murat, İnsan Hakları El Kitabı, B. 4, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 201.

TOROSLU, Nevzat – Haluk **TOROSLU**, Ceza Hukuku Genel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara, 2021.

TOROSLU, Nevzat – Metin **FEYZİOĞLU**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara, 2020.

TOROSLU, Nevzat, Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Savaş Yayınevi, Ankara, 2019.

TOZMAN, Önder, Suça Teşebbüs, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.

TULAY, M. Emre , “*Suç Ortaklarının Cezai Sorumluluğu Üzerinde Kamu Görevlisi Şifatinin Hukuki Etkisi*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 70, S. 4, 2021

TURHAN, Faruk, ““*Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi ve Tıp Hukuku (Özellikle AİHM Kararları Işığında Şüpheli veya Saniğin Zorla Muayenesi Konusunun Değerlendirilmesi)*”, Tıp Ceza Hukukunun Güncel Sorunları, TBB Yayınları, Ankara, 2008, s. 1025-1076.

ÜNAL, Şeref, Temel Hak ve Özgürlükler ve İnsan Hakları Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara, 1997.

ÜNVER, Yener – Hakan **HAKERİ**, Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 18, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.

ÜZÜLMEZ İlhan–**KOCA** Mahmut, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, B. 18, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2025.

YAVUZ Hakan A. – **ULGAR** Orbay Bahri, Uygulamada Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda Düzenlenen Kaçakçılık Suçları, B.2, Adalet Yayınevi, Ankara, 2025.

YAYLA Mehmet, Ceza Muhakemesi Hukukunda İspat ve Şüphe, B. 2, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

YENERER Özlem, “*Ceza Muhakemesi Hukukunda Arama ve Konut Dokunulmazlığı*”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 1996.

YENİSEY, Feridun, İnsan Hakları Açısından Arama El Koyma Yakalama ve İfade Alma Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Uygulamasında Kişisel Hakların Semineri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi İnsan Hakları Merkezi Yayınları, Seminer Yayınları Dizisi No:3, Ankara, 1995.

YENİSEY, Feridun, Kolluk Hukuku, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2015.

YENİSEY, Feridun – Ayşe **NUHOĞLU**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.

YILDIRIM, Akif, “Türk Ceza Hukukunda Haksız Arama Suçu”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl 5, S. 19, Ekim 2014, s. 585-622.

YILMAZ, Ejder – Ramazan **ARSLAN** – Sema **TAŞPINAR AYVAZ** – Emel **HANAĞASI**, İcra ve İflas Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023.

YÜCE, Turhan Tufan, “*Saniğin Savunması ve Korunması Açısından Ceza Soruşturmasının Ümanist İlkeleri*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 1, 1988, s. 156-167.

ZAFER, Hamide – Yağız **YAVUZ**, “Ceza Muhakemesinde Suç Şüphesi ve Dereceleri”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 30, S. 2, Aralık 2024.

Yargı Kararları

Yargıtay Ceza Genel Kurulu Karar Tarihi: 18.10.2016, Esas Numarası: 2016/ 57, Karar Numarası: 2016/374.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu Esas Numarası: 2017/892 Karar Numarası: 2019/552 Karar Tarihi: 17.09.2019.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2013/5178 , Karar Numarası: 2013/23749, Karar Tarihi: 27.11.2023.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2013/17393 Karar Numarası: 2014/22329 Karar Tarihi: 17.12.2014

Yargıtay 7. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2015/18389 Karar Numarası: 2017/9112.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu Esas Numarası: 2014/8-166 Karar Numarası: 2014/514 Karar Tarihi: 25.11.2014.

Ankara BAM, 9. Ceza Dairesi , Karar Tarihi: 10.04.2018, Esas Numarası: 2017/3501, Karar Numarası: 2018/1259.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Karar Tarihi: 15.03.2003, Esas Numarası: 2005/1015, Karar Numarası: 2005/29.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu Esas Numarası: 2016/579 Karar Numarası: 2017/141 Karar Tarihi: 14.03.2017

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 14/9/2012 tarihli ve E.: 2007/2257, K.: 2012/1117 sayılı Kararı.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2021/17422 Karar Numarası: 2023/26314 Karar Tarihi: 25.12.2023.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu Esas Numarası: 2017/1189 Karar Numarası: 2019/534 Karar Tarihi: 12.09.2019.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Esas Numarası: 1987/504 Karar Numarası: 1988/6 Karar Tarihi: 01.02.1988.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu Karar Tarihi: 13.03.2012 Esas Numarası: 2011/8-278 Karar Numarası: 2012/96.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi Karar Tarihi: 14.10.2025 Esas Numarası: 2023/12584 Karar Numarası: 2025/9902.

Yargıtay 10.Ceza Dairesi Karar Tarihi: 09.10.2025 Esas Numarası: 2025/5648 Karar Numarası: 2025/9754.

Yargıtay 8. Ceza Dairesi Karar Tarihi 09.07. 2025 Esas Numarası: 2024/4570 Karar Numarası: 2025/6077.

Yargıtay 20. Ceza Dairesi Karar Tarihi: 12.10.2015 Esas Numarası: 2015/4598 Karar Numarası: 2015/3974.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2025/6924 Karar Numarası: 2025/13805 Karar Tarihi: 18.12.2025.

Yargıtay 20. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2015/14778 Karar Numarası: 2016/809 Karar Tarihi: 16.02.2016.

Yargıtay 8. Ceza Dairesi Esas Numarası:2016/3496, Karar Numarası: 2018/10186 Karar Tarihi: 02.10.2018.

Yargıtay CGK., Esas Numarası: 2023/255 Karar Numarası: 2023/499 Karar Tarihi: 4.10.2023.

Yargıtay CGK., Esas Numarası: 2019/96 Karar Numarası: 2021/401 Karar Tarihi: 16.9.2021

Yargıtay Ceza Genel Kurulu Karar Tarihi: 25.9.2018 Esas Numarası: 2016/10-33 Karar Numarası: 2018/374.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2023/18959, Karar Numarası: 2025/9523 Karar Tarihi: 19.06.2025.

Yargıtay 8. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2024/25372 Karar Numarası: 2026/ 281 Karar Tarihi: 07.01.2026.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi Esas Numarası: 2023/9531 Karar Numarası: 2025/6384 Karar Tarihi: 05.05.2025 Muhalefet Şerhi

Anayasa Mahkemesi Başvuru Numarası: 2013/6995 Karar Tarihi: 08.09.2015.

Anayasa Mahkemesi Esas Sayısı: 2009/1 Karar Sayısı: 2011/82 Karar Tarihi: 18.05.2011.

Anayasa Mahkemesi Esas Numarası: 2012/100 Karar Numarası: 2013/84 Karar Tarihi: 04.07.2013.

Anayasa Mahkemesi Esas Numarası: 2005/5 Karar Numarası: 2008/93 Karar Tarihi: 17.04.2008.

Anayasa Mahkemesi Esas Numarası: 1963/124, Karar Numarası: 1963/243, Karar Tarihi: 04.12.1963.

Anayasa Mahkemesi Esas Numarası: 1963/132 Karar Numarası: 1966/29 Karar Tarihi: 28.06.1966.

Anayasa Mahkemesi Karar Tarihi: 15.04.2015 Başvuru Numarası: 2013/2392.

Anayasa Mahkemesi Karar Tarihi: 22/02/2006, Esas Sayısı: 2003/29, Karar Sayısı: 2006/24.

Anayasa Mahkemesi Yaşar Yılmaz Başvurusu Başvuru Numarası: 2013/6183 Karar Tarihi: 19.11.2014.

Anayasa Mahkemesi Esas Numarası: 2018/137 Karar Numarası: 2022/86 Karar Tarihi: 30.06.2022.

AİHM kararı Özpınar/Türkiye, Başvuru Numarası 20999/04, Başvuru Tarihi: 19.10.2010.

AİHM Niemietz V. Germany Başvuru Numarası: 13710/88 Karar Tarihi: 16.12.1992.

AİHM Happell/İngiltere, Başvuru Numarası:10461/83 Karar Tarihi 30.03.1989.

AİHM Buck/Almanya, Başvuru Numarası: 41604/98, Karar Tarihi: 28.04.2005.

AİHM Yüksel Yalçınkaya V. Türkiye Başvuru Numarası: 15669/20 Karar Tarihi: 26.09.2023.

AİHM Gäfgen v. Almanya Başvuru Numarası: 22978/05 Karar Tarihi: 01.06.2010.

AİHM Kruglov ve Diğerleri v. Rusya Başvuru Numarası: 11264/04 Karar Tarihi: 04.02.2020.

AİHM Belousov v. Ukrayna Başvuru Numarası: 4494/07 Karar Tarihi: 07.11.2013.

AİHM Budak v. Türkiye Başvuru Numarası: 69762/12 Karar Tarihi: 16.02.2021

ÖZET

Bu çalışmanın konusu, ceza muhakemesi hukukunda önemli bir koruma tedbiri olan arama işlemi bağlamında haksız arama suçunun incelenmesidir. Arama tedbiri, suçun aydınlatılması, delillerin elde edilmesi ve şüpheli ya da sanığın yakalanması gibi amaçlara hizmet etmekle birlikte, bireylerin temel hak ve özgürlüklerine doğrudan müdahale niteliği taşımaktadır. Bu nedenle arama işleminin hukuka uygun sınırlar içerisinde gerçekleştirilmesi, hukuk devleti ilkesinin bir gereğidir.

Çalışmada öncelikle arama kavramı, türleri ve hukuki niteliği ele alınmış; arama tedbirinin özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı ve kişi özgürlüğü gibi temel haklarla ilişkisi incelenmiştir. Bu kapsamda ölçülülük, hukuk devleti ve insan onurunun korunması gibi ilkelerin arama işlemi üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Devamında adli ve önleme aramaları, bu aramaların şartları ve uygulanma usulleri ayrıntılı şekilde açıklanmıştır. Hukuka aykırı arama sonucunda elde edilen delillerin durumu da ayrıca ele alınmıştır.

Çalışmanın son bölümünde ise haksız arama suçu; suçun unsurları, faili, mağduru, hukuka aykırılık halleri ve yaptırımları çerçevesinde detaylı olarak incelenmiştir. Bu bağlamda, arama yetkisinin sınırlarının aşılması veya hukuka aykırı şekilde kullanılması durumunda ortaya çıkan cezai sorumluluk değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak, haksız arama suçunun, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini koruma amacı taşıdığı ve hukuk devleti ilkesinin önemli bir güvencesi olduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Haksız arama suçu, arama tedbiri, temel hak ve özgürlükler, ceza muhakemesi hukuku, hukuka aykırılık

ABSTRACT

This study examines the offense of “unlawful search” within the framework of search measures, which constitute an important protective measure in criminal procedure law. Although search measures serve purposes such as uncovering crimes, obtaining evidence, and apprehending suspects or accused persons, they also directly interfere with fundamental rights and freedoms. Therefore, conducting searches within legal boundaries is a fundamental requirement of the rule of law.

The study first addresses the concept, types, and legal nature of search measures, followed by an analysis of their relationship with fundamental rights such as the right to privacy, inviolability of domicile, and personal liberty. In this context, principles such as proportionality, rule of law, and protection of human dignity are evaluated in relation to search procedures.

Subsequently, judicial and preventive searches, their conditions, and procedures are discussed in detail. The legal status of evidence obtained through unlawful searches is also examined.

In the final part of the study, the offense of unlawful search is analyzed comprehensively in terms of its elements, perpetrator, victim, unlawfulness, and sanctions. In this regard, criminal liability arising from exceeding the limits of search authority or exercising it unlawfully is evaluated.

In conclusion, it is established that the offense of unlawful search aims to protect fundamental rights and freedoms and serves as a crucial safeguard of the rule of law.

Keywords: Unlawful search offense, search measure, fundamental rights and freedoms, criminal procedure law, unlawfulness